

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

Priporočila ministra za pripravo občinskih programov varstva okolja (OPVO)

Priporočila ministra za pripravo občinskih programov varstva okolja (OPVO)

Izdalo:

Ministrstvo za okolje in prostor

Vodja projekta, besedilo:

mag. Alenka Burja

Lektoriranje:

Generalni sekretariat Vlade RS, Služba za prevajanje, tolmačenje, redakcijo in terminologijo

Tisk:

Medium d.o.o. Žirovnica

Naklada:

500 izvodov

Tiskano na recikliranem papirju

Ljubljana, marec 2007

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

502.14(497.4)

BURJA, Alenka, 1951-

Priporočila ministra za pripravo občinskih programov varstva
okolja (OPVO) / vodja projekta, besedilo Alenka Burja. - Ljubljana:
Ministrstvo za okolje in prostor, 2007

ISBN 978-961-6392-46-4

231765248

Spoštovani,

pred vami so priporočila za pripravo občinskih programov varstva okolja (OPVO). Priporočila so rezultat več kakor leto dni trajajočega delovanja in sodelovanja z mestnimi občinami. Glavni razlog za pripravo teh priporočil je naš dober namen, da občinam z usmeritvami pomagamo k lažjemu in boljšemu oblikovanju OPVO in drugih okoljskih dokumentov občine. Seveda bo vsaka občina pristopila k izdelavi OPVO glede na svoje razmere, pogoje, potrebe in naravne danosti, pomembno pa je, da imamo okvir, v katerem bodo občine ali širše lokalne skupnosti zase prilagodile tako vsebino kakor proces.

V tematski strategiji za urbano okolje Evropska komisija med drugim navaja, da se je treba lotiti okoljskih izzivov, s katerimi se srečujejo urbana območja in lokalne skupnosti, na vseh ravneh hkrati, torej na državni, regionalni in lokalni ravni. Ključni cilj ukrepov iz strategije je prispevati k boljšemu izvajanju obstoječih okoljskih politik in zakonodaje na lokalni ravni s podpiranjem in spodbujanjem lokalnih organov k sprejetju celovitejšega pristopa do okoljskega upravljanja. Znano je, da najbolj uspešne lokalne oblasti v Evropski uniji uporabljajo celostne pristope za okoljsko upravljanje in sprejemajo dolgoročne strateške načrte, v katerih so posebej izpostavljene povezave med različnimi politikami in dolžnostmi, vključno z različnimi administrativnimi ravni (oddelki). Znano pa je tudi, da je takšnih celostnih pristopov upravljanja veliko premalo.

Zato menim, da je izdelava OPVO na ožji ali širši lokalni ravni primeren in ustrezen način razreševanja razvojnih vprašanj, saj sprejem takšnega dokumenta zahteva soglasje med vsemi sektorji, hkrati pa pomeni zavezo, da se pri vseh razvojnih in prostorskih načrtovanjih upoštevajo okoljski cilji in celotna okoljska zakonodaja. Tak pristop pa zagotovo pomeni dobro usmeritev v trajnostni razvoj.

*Janez Podobnik
MINISTER*

VSEBINA

1 UVOD	1		
1.1 Namen priporočil	6	2.3.4 Načrt ukrepanja	26
1.2 Izhodišča za pripravo	6	2.3.4.1 Cilji	28
1.3 Vzroki za celostno okoljsko načrtovanje v občinah	7	2.3.4.2. Trajnostni učinki	29
1.4 Pomen procesa in časovni okvir	10	2.3.4.3. Kazalci	29
1.5 Struktura in obseg OPVO	11	2.3.4.4 Ukrepi	30
2 PROCES PRIPRAVE	12	2.4 Javna obravnava in sprejem	31
2.1 Predpriprave	13	2.4.1 Javna obravnava osnutka OPVO	31
2.1.1 Odločitev o izdelavi	13	2.4.2 Sprejem OPVO	31
2.1.2 Operativna skupina	13	2.4.3 Postavitev organizacije za izvajanje	32
2.1.3 Projektna naloga	14	2.5 Spremljanje izvajanja, vrednotenje in dopolnjevanje programa	32
2.1.4 Potrditev projektne naloge	15	3 PRILOGE	33
2.1.5 Projektna skupina	15	Priloga 1: Obveznosti in pristojnosti lokalnih skupnosti na področju varstva okolja in narave	34
2.1.6 Odločitev o zunanjem izvajalcu	15	Priloga 2: Zakon o lokalni samoupravi	49
2.2 Sodelovanje javnosti	15	Priloga 3: Povzetek analize stanja in ocena trendov	50
2.2.1 Prednosti sodelovanja javnosti	15	Priloga 4: Načela varstva okolja	55
2.2.2 Načrt sodelovanja javnosti	16	Priloga 5: Preglednica okoljskih ciljev	57
2.2.3 Posvetovalna skupina	17	Priloga 6: Povezave med gonilnimi silami, pritiski, stanjem okolja in vplivi	77
2.2.4 Spletna stran za sodelovanje javnosti	17	Priloga 7: Preglednica priporočenih kazalcev	81
2.2.5 Najava procesa v javnosti	18	Priloga 8: Orodje za načrtovanje procesov sodelovanja javnosti	92
2.3 Izdelava osnutka OPVO	18	Kratice	96
2.3.1 Ocena in povzetek analize stanja	18		
2.3.2 Vizija in načela	21		
2.3.3 Prednostni pereči problemi in izzivi	22		

1 UVOD

Povsem naravno je, da želijo ljudje živeti v zdravem, kakovostnem in prijetnem okolju. Vendar ima danes žal že mnogo občin veliko okoljskih problemov in težav, ki jih le počasi odpravljajo. Še posebej to velja za mestne občine in večja urbana območja. Nizka raven prepoznavanja pomena varstva okolja in trajnostnega razvoja v državi se odraža tudi na lokalni ravni. Splošno znano je, kakor kažejo dobre prakse povsod po svetu, da večina uspešnih lokalnih skupnosti uporablja celostne pristope za upravljanje z okoljem, ki povezujejo in usklajujejo različne sektorske politike in obveznosti različnih upravnih oddelkov.

Občinski program varstva okolja je skupni strateški dokument občine in politike občinskega sveta, župana in občinske uprave in lahko služi kot podlaga za vse strateške, politične, razvojne, investicijske in prostorske dokumente občine.

Občinski program varstva okolja (OPVO) je programski dokument, ki nastane z načrtovanjem, tako da ne gre zgolj za zbiranje podatkov. Priprava OPVO je proces, ki aktivira vse akterje na področju varstva okolja, celotno občinsko upravo in javnost.

Bistvo občinskega programa varstva okolja je, da izhaja iz stanja okolja v lokalni skupnosti, določa prednostna pereča vprašanja, strateške, okoljske in konkretne cilje ter ukrepe in projekte, potrebne za doseganje ciljev. Je trajnostno naravnan in služi kot temeljna podlaga prostorskega, gospodarskega in družbenega razvoja občine. Ob pripravljanju OPVO občine ocenijo lastne zmožnosti (npr. kadrovske, finančne) in potrebe po zunanjih izvajalcih, se povezujejo s ključnimi akterji na področju varstva okolja in s sosednjimi občinami ter iščejo možnosti za pridobivanje različnih virov financiranja. Sodelovanje javnosti je izrazito pri pripravi in pri izvedbi. Najpomembnejše pa je, da sta priprava in izvedba OPVO nenehen proces.

Vsaka občina pripravi OPVO ob upoštevanju svojih razmer in pogojev, tako da temu ustrezno prilagodi vsebino in proces, kakor sta predvidena v priporočilih ministra za pripravo OPVO.

Podlaga za pripravo OPVO je 38. člen Zakona o varstvu okolja (Uradni list RS, št. 39/06 – uradno prečiščeno besedilo, 49/06 – ZMetD in 66/06 – odl. US).

1.1 Namen priporočil

Priporočila za pripravo občinskih programov varstva okolja so namenjena predvsem:

- zagotavljanju vsebinske in metodološke enotnosti in primerljivosti pri pripravi, spremljanju in vrednotenju OPVO, kar bo prispevalo tudi k usklajenosti lokalne okoljske politike z nacionalno politiko in s politiko EU,
- uveljavljanju celostnega in dolgoročnega okoljskega načrtovanja,
- usmeritvi občin v ciljno načrtovanje in programsko/projektno vodenje na področju varstva okolja in na tistih področjih, ki imajo na okolje vpliv,
- kot pomoč pri pripravi projektnih nalog za izvedbo javnih naročil za izbiro zunanjih izvajalcev.

Nikakor pa ni namen priporočil predpisovati ali dajati natančna navodila za pripravo OPVO, ki bi mu občine morale v celoti slediti. Priporočila so okvir načrtovanja varstva okolja in splošna usmeritev. Priporočila predlagajo tipično strukturo in občine usmerja v pripravo kratkih, jasnih in enostavnih dokumentov. Pojasnjujejo razmerje med postopki za pripravo in samo vsebino. So pozitivna in usmerjena v reševanje problemov.

Občine se razlikujejo med seboj geografsko, po gospodarski razvitosti, naravnih danosti, okoljskih problemih ipd., zato vsaka občina vključi v OPVO svoje specifične probleme in išče svoje tipične rešitve. Poleg tega vprašanja okolja (npr. promet, Natura 2000) presegajo administrativne meje občin, zato je povezovanje s sosednjimi občinami ali v regiji včasih nujno.

1.2 Izhodišča za pripravo

Vsebina priporočil je rezultat dela udeležencev in strokovnjakov na desetih moderiranih delavnicah za mestne občine v zvezi z izdelavo občinskih programov varstva okolja, ki so potekale med septembrom in decembrom 2005. Rezultati delavnic so bili nadgrajeni in obogateni s strokovnim delom ter redakcijsko obdelani na Ministrstvu za okolje in prostor.

V procesu pripravljanja priporočil za OPVO smo skupaj s predstavniki mestnih občin poleg vsebinskih vprašanj programov varstva okolja veliko razpravljali tudi o občinah kot sestavnem delu sistema varstva okolja v državi. Ob tem smo evidencialno več sistemskih ovir glede:

- financiranja priprave in izvedbe OPVO,
- nadzora nad veljavnimi okoljskimi predpisi,
- vloge prostorskega načrtovanja (časovni zamiki, vzporednost, nedoslednost izvajanja, prostorsko načrtovanje kot instrument),
- kadrovske šibkosti občinskih uprav za področje okolja in pomanjkljivo sodelovanje med oddelki občinske uprave,
- tega, da problemi varstva okolja presegajo občinske meje, zato je nujno geografsko zaokroževanje.

Ti izzivi sicer presegajo nalogo izdelave priporočil, nakazujejo pa potrebo po ustrezni ureditvi.

1.3 Vzroki za celostno okoljsko načrtovanje v občinah

1.3.1 Koristi

Lokalne skupnosti s celostnim načrtovanjem upravljanja z okoljem hitreje in učinkoviteje zmanjšujejo in preprečujejo obremenjevanje okolja in ustvarjajo pogoje za kakovostno in zdravo življenje. Okoljski problemi so namreč zelo raznovrstni in medsebojno prepleteni, zato je treba pri načrtovanju upoštevati hkrati stanje okolja, gonilne sile, pritiske in vplive ter seveda geografske, družbene in gospodarske pogoje občine. Seveda pa vsaka lokalna skupnost ali urbano središče okoljsko načrtovanje prilagodi svojim razmeram, pogojem in razvojnim potrebam.

Če ni celostnega pristopa, se lahko zgodi, da ob razreševanju nekega okoljskega problema zaradi drugih ukrepov zmanjšamo ali celo izničimo naša prizadevanja.

Celostno načrtovanje za upravljanje okolja je nujno potrebno, saj se na ta način:

- sprejemajo dolgoročne in strateške odločitve;
- upoštevajo mnenja javnosti;
- povezujejo različne upravne ravni, s čimer prihaja tudi do vključevanja okoljskih vprašanj v sektorske politike;
- cilje realneje določa;
- odgovornosti za izvajanje ukrepov jasneje opredeli;
- doreče postopke spremljanja;
- učinkoviteje izvaja okoljska zakonodaja;
- omogoči boljše poznavanje in ozaveščenost o okoljskih problemih in razvojnih možnostih ter usmeritvah;

- spodbuja sodelovanje med oddelki;
- lažje pridobivajo finančni viri (strukturni, kohezijski skladi, LIFE+, 7 FRP, Inteligent Energy);
- povečajo možnosti za vpeljavo sistemov okoljskega upravljanja EMAS ali ISO 14001;
- omogoča partnerski odnos z MOP (državo);
- poveča ugled občine;
- prispeva k višji kakovosti življenja in večjemu zadovoljstvu občanov.

1.3.2 Okoljsko upravljanje

Občinski programi varstva okolja postavljajo programske okvire za prispevek lokalnih skupnosti k uresničevanju splošnih ciljev varstva okolja, ki so zlasti:

1. preprečitev in zmanjšanje obremenjevanja okolja,
2. ohranjanje in izboljševanje kakovosti okolja,
3. trajnostna raba naravnih virov,
4. zmanjšanje rabe energije in večja uporaba obnovljivih virov energije,
5. odpravljanje posledic obremenjevanja okolja, izboljšanje porušenega naravnega ravnovesja in ponovno vzpostavljanje njegovih regeneracijskih sposobnosti,
6. povečevanje snovne učinkovitosti proizvodnje in potrošnje,
7. opuščanje in nadomeščanje uporabe nevarnih snovi.

1.3.3 Obveznosti in pristojnosti

Zakon o varstvu okolja ((Uradni list RS, št. 39/06 – uradno prečiščeno besedilo, 49/06 – ZMetD in 66/06-odl. US) navaja obveznost za občinski program varstva okolja v 38. členu:

- (1) Program varstva okolja in operativne programe za svoje območje sprejme mestna občina, lahko pa tudi občina ali širša samoupravna lokalna skupnost, ob smiselni uporabi določb 35., 36. in 37. člena tega zakona.
- (2) Programi iz prejšnjega odstavka ne smejo biti v nasprotju z nacionalnim programom in operativnimi programi varstva okolja

Poleg tega v 106. členu (poročilo o okolju) v 5. alineji ZVO določa:

"Poročilo o stanju okolja najmanj vsako četrto leto za svoje območje pripravi

in javno objavi tudi mestna občina, lahko pa tudi občina ali širša samoupravna lokalna skupnost ob smiselni uporabi določb 107. člena tega zakona".

Obvezna vsebina OPVO je povzetek poročila o stanju okolja.

Obveznosti in pristojnosti lokalnih skupnosti iz Zakona o varstvu okolja, Zakona o ohranjanju narave (ZON, Uradni list RS št. 96/04) in Zakona o vodah (ZV, Uradni list RS št. 67/02) so navedene v Prilogi 1.

Naloge občin so podrobneje opredeljene v 21. členu Zakona o lokalni samoupravi (Uradni list RS, št. 100/2005). Podrobneje v Prilogi 2.

Med pomembnejšimi mednarodnimi dokumenti, ki od lokalnih skupnosti pričakujejo aktivno odzivanje na okoljske probleme in pripravo okoljskih načrtov, so:

- **Tematska strategija za urbano okolje**, ki jo je Komisija sprejela 11. 1. 2006, Svet EU za okolje pa potrdil 27. 6. 2006. Cilj tematske strategije za urbano okolje (TSUE) je prispevati k boljšemu izvajanju obstoječih okoljskih politik in zakonodaje na lokalni ravni s podpiranjem in spodbujanjem lokalnih organov k sprejetju celovitejšega pristopa do urbanega upravljanja. Med ključnimi področji so izpostavljeni celostno okoljsko načrtovanje, trajnostni promet, trajnostna gradnja in trajnostno urbanistično načrtovanje, posebej pa je predstavljen medsebojni vpliv urbanih območij in podnebnih sprememb, biotske raznovrstnosti in narave, zdravja in trajnostne rabe naravnih virov. (http://ec.europa.eu/environment/urban/pdf/com_2005_0718_sl.pdf)
- **Agenda 21**, načrt za uveljavljanje družbeno, gospodarsko in okoljsko trajnostnega razvoja iz leta 1992 (ki v 28. poglavju določa, da bi se do leta 1996 morala vsaka lokalna oblast posvetovati s svojimi državljanji in izdelati Lokalno Agendo 21 za svojo lokalno skupnost). (<http://www.un.org/esa/sustdev/documents/agenda21/index.htm>)
- **Aalborška listina** iz leta 1996 in **Aalborg+10** iz leta 2004. Listina zavezuje mesta - podpisnice, da vsem prebivalcem zagotavljajo kakovostno življenje in jim omogočajo sodelovanje na vseh področjih urbanega življenja. Med desetimi za-

vezami so dejavnosti na področju mestnega upravljanja in dela lokalne oblasti, naravnih dobrin, odgovorne potrošnje, trajnostnega prostorskega načrtovanja, trajnostne mobilnosti, zdravega okolja, trajnostnega lokalnega gospodarstva, socialne enakosti in pravičnosti ter odgovornost za trajnostni razvoj.

(<http://www.aalborgplus10.dk/>)

- Prenovljena **Strategija EU za trajnostni razvoj**, ki jo je Svet Evropske unije sprejel na svojem zasedanju junija 2006. Strategija izpostavlja sedem ključnih področij: podnebne spremembe in čista energija, trajnostni promet, trajnostna potrošnja in proizvodnja, varovanje in gospodarjenje z naravnimi viri, javno zdravje, socialna vključenost, demografija in migracija, revščina in izzivi trajnostnega razvoja.
(http://ec.europa.eu/sustainable/sds2006/index_en.htm)

Glavna dokumenta pri sestavi priporočil sta bila Resolucija o nacionalnem programu varstva okolja 2005 – 2012 (ReNPVO, Uradni list RS št.2/06) in Tematska strategija za urbano okolje.

Nezadnje občine pri pripravi OPVO proučijo (in sodelujejo pri pripravi) tudi državne programske in strateške dokumente, kakor so regionalni razvojni program, razvojni program podeželja, strategija prostorskega razvoja, strategija razvoja Slovenije, državni razvojni program, tako da ne spregledajo priložnost za povezovanje dejavnosti, ukrepov in sredstev in da ne pride do podvajanja dela (analize, študije, oblikovanje ciljev, ukrepov) ali celo nasprotij (nasprotujoči si cilji in ukrepi) med dokumenti.

1.4 Pomen procesa in časovni okvir

»Načrt ne pomeni nič. Načrtovanje pomeni vse.« (Eisenhower)

OPVO ni statični dokument, temveč je okvir neprekinjenega procesa načrtovanja okoljskih dejavnosti na ravni občine. Program mora vzpostaviti sistem letnega spremljanja in poročanja ter prilagajanja programa na 4 leta.

Občinski programi varstva okolja kot strateški dokumenti opredeljujejo cilje in dejavnosti skladno z Nacionalnim programom varstva okolja 2012 in veljavno zakonodajo in programi EU do leta 2013 (obdobje finančne perspektive EU), dejavnosti pa so praviloma določene za kratkoročnejše obdobje (do 4 let).

1.5 Struktura in obseg OPVO

Občinski program varstva okolja je kratek, jasen, jedrnat in enostaven. Njegov skupni obseg naj ne presega 50 strani. OPVO naj spremlja tudi kratek izvršni povzetek na največ 5 straneh, ki povzema ključne informacije, predvsem za odločevalce. Priloge niso vštete v predlagani obseg.

Značilna vsebinska struktura občinskega programa varstva okolja

POVZETEK programa

0. UVOD

I. VIZIJA IN NAČELA

II. IZHODIŠČA

Zakonske zahteve, povzetek stanja in ocena trendov (splošno stanje, vzroki in gonilne sile, pritiski in obremenitve, stanje prvin okolja in vplivi ter odzivi), prednostne naloge in izzivi ter strateški cilji

III. OKOLJSKI PROGRAM

A. Načrt ukrepanja

Za vsak strateški cilj posebej predstaviti okoljske cilje s kazalci, trajnostne učinke in sistemske ukrepe (nosilce, rok, okvirne stroške in možne vire) in operativne cilje s kazalci (nosilce, rok, okvirne stroške in možne vire)

B. Kazalci ukrepov

IV. Spremljanje izvajanja, vrednotenje in dopolnjevanje programa

V. Priloge

2 PROCES PRIPRAVE

Preglednica prikazuje ključne faze in korake procesa priprave OPVO v občini in opredeljuje njihove priporočene nosilce.

Faze in koraki procesa	Nosilci	Javnosti
2.1. Predpriprave		
odločitev o izdelavi	župan, občinski svet	
oblikovanje operativne skupine	odgovorni nosilec za pripravo OPVO	
projektna naloga	pripravi odgovorni nosilec, potrdi župan	
imenovanje projektne skupine	predlaga odgovorni nosilec, podpiše župan	
odločitev o izvajalcu	odgovorni nosilec, podpiše župan	
2.2 Sodelovanje javnosti		
načrt sodelovanja javnosti	pripravi odgovorni nosilec potrdi: projektna skupina	
izvedba sodelovanja javnosti	odgovorni nosilec	
– spletna stran		
– najava procesa v javnosti		
imenovanje posvetovalne skupine	predlaga projektna skupina, potrdi župan	✓
2.3 Izdelava osnutka OPVO		
povzetek analize stanja in ocena trendov	pripravi odgovorni nosilec, potrdi posvetovalna skupina	✓
vizija in načela	posvetovalna skupina	✓

Faze in koraki procesa	Nosilci	Javnosti
prednostne naloge	posvetovalna skupina	✓
načrt ukrepov	posvetovalna skupina	✓
osnutek dokumenta	odgovorni nosilec	✓
2.4 Javna obravnava in sprejem		
javna obravnava osnutka OPVO	odgovorni nosilec	✓
sprejem OPVO	občinski svet	
2.5 Izvajanje		
spremljanje izvajanja	odgovorni nosilec in posvetovalna skupina	✓
vrednotenje in dopolnjevanje programa	odgovorni nosilec in posvetovalna skupina	✓

2.1 Predpriprave

2.1.1 Odločitev o izdelavi

Odločitev občine o izdelavi občinskega programa varstva okolja temelji na zakonski obveznosti in potrebi občin, da usklajeno načrtujejo dejavnosti na področju varstva okolja in zagotavljajo doseganje okoljskih ciljev v okviru svojih pristojnosti. Odločitev o izdelavi OPVO sprejme v okviru letnega programa dela in letnega proračuna občinski svet občine. Hkrati s tem se tudi določi odgovornega nosilca za pripravo OPVO; po možnosti je to organ, pristojen za varstvo okolja.

2.1.2 Operativna skupina

Operativna skupina je najožje izvajalsko telo priprave OPVO, ki ga sestavljajo dva do trije predstavniki odgovornega nosilca za pripravo in do največ dva predstavnika zunanega izvajalca, če je ta izbran.

2.1.3 Projektna naloga

Po sprejetju odločitve o pripravi OPVO je prvi korak priprava temeljite projektne naloge, ki opredeljuje namen dokumenta, določa pa tudi proces priprave (korake in naloge, nosilce ter časovni in finančni okvir) in program vključevanja javnosti. Projektna naloga tudi določa okvirno vsebinsko strukturo OPVO, interno organiziranost (institucionalno) za njegovo pripravo (vključno z morebitnimi predvidenimi podizvajalci za določena dela). Zadnji del projektne naloge vsebuje predvideni sistem spremljanja in vrednotenja priprave OPV.

Značilna struktura projektne naloge za pripravo OPVO

1. Namen
2. Struktura OPVO (vsebina)
3. Proces priprave
 - 3.1 Koraki in naloge
 - 3.2 Nosilci
 - 3.3 Časovni okvir
 - 3.4 Finančni okvir
4. Program vključevanja javnosti
 - 4.1 Cilji sodelovanja javnosti in zaveza javnosti
 - 4.2 Predvidena javnost
 - 4.3 Koraki v procesu (v časovnem okviru)
 - 4.4 Orodja in metode
 - 4.5 Finančni okvir
5. Organiziranost (institucionalna)
6. Spremljanje in vrednotenje priprave OPVO in programa sodelovanja javnosti

2.1.4 Potrditev projektne naloge

Projektno nalogo pripravi odgovorni nosilec oziroma organ, pristojen za varstvo okolja, potrdi pa jo župan. Objavi se v Uradnem listu RS. S tem se začne postopek priprave OPVO.

2.1.5 Projektna skupina

Za usklajevanje dela znotraj občinske uprave v procesu priprave OPVO skrbi projektna skupina, ki je interno delovno telo. V njej sodelujejo predstavniki vseh občinskih oddelkov, zavodov in služb, katerih pristojnosti posegajo na področje varstva okolja (gospodarske javne službe, promet in infrastruktura, prostor, kmetijstvo, družbene dejavnosti itd.) ter predstavnik izvajalca. Delo projektne skupine vodi direktor občinske uprave ali vodja organa, ki je pristojen za varstvo okolja.

2.1.6 Odločitev o zunanjem izvajalcu

Občina sama presodi, ali ima dovolj ustreznih kadrov za kakovostno pripravo OPVO in izvedbo programa sodelovanja javnosti. Če tega nima, se odloči za javno naročilo izvedbe vseh ali samo nekaterih nalog. V skladu z Zakonom o javnih naročilih se na podlagi projektne naloge izvede postopek izbire najugodnejšega ponudnika – izvajalca.

2.2 Sodelovanje javnosti

2.2.1 Prednosti sodelovanja javnosti

Sodelovanje javnosti v postopku priprave OPVO prinaša vrsto koristi:

- zagotavlja preglednost postopkov,
- prinaša boljšo informiranost o varstvu okolja,
- pridobivanje dodatnih argumentov, stališč in informacij, ki jih prinašajo udeleženci v procesu, kar prispeva h kakovostnejšemu dokumentu,
- zagotavlja mehanizem za upravljanje z dejanskimi in možnimi družbenimi trenji,
- večja podpora izvajanju programa.

Program varstva okolja, oblikovan brez partnerskega vključevanja pomembnih skupin javnosti, ima le malo možnosti za izvedbo.

Opredelitve

(Mednarodno združenje za sodelovanje javnosti, International Association for Public Participation – IAP2)

– **Sodelovanje javnosti** je vsak proces, ki vključuje javnost v reševanje problemov ali odločanje, in uporablja prispevke javnosti pri sprejemanju odločitev

Čeprav vsak proces sodelovanja javnosti vključuje tudi elemente reševanja nasprotij, je bistvo sodelovanja javnosti v tem, da se sodelovanje prične še pred nastankom sporov.

– **Javnost** so posamezniki ali skupine posameznikov, organizacije ali politične enote, ki imajo interes pri rezultatu odločitve.

Pogosto jih imenujemo "deležniki" (angleško *stakeholders*) ali zainteresirana stran ali interesne skupine. Nanje odločitev vpliva (neposredno ali posredno) ali pa jo oni zaznavajo kot takšno. Tudi tisti zainteresirani posamezniki, ki delajo v ali za organizacijo, ki odloča, so javnost.

Javnost je torej lahko »notranja« (znotraj občinske uprave) in »zunanja« (iz okolja, od lokalnega do nacionalnega).

2.2.2 Načrt sodelovanja javnosti

Podlaga za izvajanje je načrt sodelovanja javnosti, ki določa cilje procesa, interesne skupine, cilje sodelovanja javnosti, stopnje procesa, tehnike in orodja za komuniciranje in metode vrednotenja. Vzorčno orodje za načrtovanje procesov sodelovanja javnosti je v Prilogi 8. V nadaljevanju so predstavljene nekatere ključne sestavine sodelovanja javnosti.

2.2.3 Posvetovalna skupina

Posvetovalna skupina je sestavljena iz predstavnikov pomembne javnosti (zainteresiranih). Skupina, ki šteje od 20 do 40 članov, je na primer sestavljena iz predstavnikov naslednjih interesnih skupin:

- občinski svet,
- lokalno prebivalstvo (četrtne oz. krajevne skupnosti),
- interesne skupine (okoljevarstvene in naravovarstvene skupine, mladi, kolesarji itd.),
- podjetja in industrija,
- javna podjetja,
- kmetje, gozdarji,
- drugi udeleženci v okolju oz. zainteresirani (lahko predstavniki sosednjih občin, MOP, pomembnih dejavnikov).

Sestavo posvetovalne skupine potrdi župan.

Glavna naloga tega telesa je zastopanje in usklajevanje interesov skupnosti na različnih stopnjah oblikovanja in izvajanja okoljske politike. Med nalogami je tudi pospeševanje širše razprave o tem procesu in vključevanje lokalnega prebivalstva na vseh stopnjah. Posvetovalna skupina deluje kot posvetovalno telo občinskemu svetu, ne more pa ga zamenjati kot organ za odločanje, ker za to nima zakonske podlage. Tako pripravlja le priporočila ali daje mnenja za občinski svet.

Posvetovalna skupina spremlja pripravo procesa OPVO in pri pomembnih točkah vsebinsko vstopa vanjo (npr. pri oblikovanju vizije in ciljev, določanju prednostnih nalog in izbiri strateških programov ukrepov). Po sprejemu OPVO na občinskem svetu je pomembna naloga skupine, da spremlja in vrednoti izvajanje programa.

2.2.4 Spletna stran za sodelovanje javnosti

Spletna stran za sodelovanje javnosti v procesu priprave OPVO je informacijsko središče. Lahko je vključena v spletne strani občine ali pa ima svojo neposredno domeno (za lažji dostop) in povezavo z občinske strani. Na spletni strani proces sodelovanja javnosti podpirajo naslednje vsebine in orodja:

- novice (aktualna poročila o dogajanju v procesu in najave dogodkov),
- javna obravnava (dokumenti, ki so odprti za pripombe, in povezave nanje),

- forum (interaktivno orodje omogoča neformalno in razgibano izmenjavo mnenj vseh zainteresiranih o vsebinah, povezanih z OPVO in njegovo pripravo),
- prijava na seznam (možnost prijave na seznam, s katero zainteresirani neposredno prejemajo sporočila o dogodkih, povezanih s procesom priprave),
- sodelovanje javnosti (objavljene podlage, cilji sodelovanja javnosti in zaveza javnosti),
- arhiv (pregledno so zbrani vsi ključni dokumenti procesa priprave OPVO),
- povezave (omogočajo hiter dostop do izbranih programov varstva okolja in trajnostnega razvoja v Sloveniji, drugih občinah in Evropski uniji),
- naslov za dodatne informacije (kontaktna oseba z imenom in priimkom, naslovom, telefonsko številko in e-naslovom).

2.2.5 Najava procesa v javnosti

Po sprejetju programa priprave se javno objavi pričetek procesa priprave OPVO. Ta najava je za širšo javnost izvedena v obliki tiskovne konference, hkrati pa se ključne zainteresirane (predstavnike organizirane javnosti) obvesti o procesu pisno. Objava vsebuje namen in program priprave dokumenta ter točke in načine vstopanja javnosti v proces. Hkrati vabi javnosti k spremljanju procesa na spletni strani in k vpisu na seznam zainteresiranih prejemnikov novic.

2.3 Izdelava osnutka OPVO

2.3.1 Ocena in povzetek analize stanja

Obveznost občine za pripravo poročila o stanju okolja

Pred pripravo OPVO je treba pripraviti poročilo o stanju okolja, če ga občina še nima. Sicer pa to določa Zakon o varstvu okolja v 5. alineji 106. člena (poročilo o okolju): "Poročilo o stanju okolja najmanj vsako četrto leto za svoje območje pripravi in javno objavi tudi mestna občina, lahko pa tudi občina ali širša samoupravna lokalna skupnost ob smiselni uporabi določb 107. člena tega zakona."

Na podlagi tega poročila se za OPVO pripravi povzetek analize stanja z oceno trendov. Podrobnejša struktura tega poglavja je predstavljena v Prilogi 3. Temeljnit povzetek

analize po »konceptu DPSIR« omogoča odlično razumevanje kumulativnih in sinergijskih učinkov okoljskih problemov.

DPSIR

Viri podatkov

Bistveno je pridobivanje in iskanje že obstoječih podatkov na lokalni ali državni ravni, in le izjemoma – če je to res nujno potrebno – se občina odloči za naročilo nove študije, analize ali spremljanja. Opravljenih oziroma izdelanih najrazličnejših študij je namreč že veliko in s tem tudi podatkov, le razpršeni so po zelo različnih virih. Uporabijo se torej tisti podatki, ki so na voljo.

Podatke o okolju lahko klasificiramo po konceptu DPSIR.

Gonilne sile – vzroki

Splošno: gospodarski, družbeni in prostorski razvoj (vključno s prebivalstvom).

Sektorji: industrija in storitve, energetika, kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo, turizem in rekreacija, gradnja, promet, javni sektor in gospodinjstva.

Viri podatkov za to področje so predvsem dostopni na Statističnem uradu RS:

- demografsko socialno področje http://www.stat.si/tema_demografsko.asp
- ekonomsko področje http://www.stat.si/tema_ekonomsko.asp

Pritiski – obremenitve

Raba virov (obnovljivi, neobnovljivi, raba tal), emisije v vodo, zrak in tla, odpadki, hrup, sevanja (ionizirajoča, neionizirajoča), kemikalije, tehnološka in naravna tveganja.

Viri podatkov za obremenitve okolja so dostopni na spletnih straneh ARSO:

- <http://www.arso.gov.si/>

Stanje prvin okolja in vplivi

Stanje: kakovost voda (podzemne in površinske vode, pitna voda, morje), kakovost zraka (lokalno in globalno), tla (kakovost, pokrovnost, raba).

Viri podatkov za stanje okolja so dostopni na spletnih straneh ARSO v omrežju EIONET, v okviru Kataloga podatkovnih virov (KPV):

- <http://www.arso.gov.si/>
- www.natura2000.gov.si/projektivec/pregled_nalog.htm

Vplivi: naravni ekosistemi (gozd, pašniki, grmovja, mokrišča, gore, priobalje) in biotska raznovrstnost, zdravje ljudi, kakovost urbanega življenja.

Viri podatkov za vplive so dostopni za:

- Kakovost življenja: ARSO, MOP,
- Zdravje ljudi: Ministrstvo za zdravje, Inštitut za varovanje zdravja,
- Ekosistemi: MOP.

Odzivi

- odgovori družbe na okoljske probleme: ukrepi države (npr. takse na rabo naravnih virov),
- odločitve podjetij in posameznikov (npr. investicije podjetij v nadzor nad onesnaževanjem).

Viri podatkov za odzive so dostopni na spletnih straneh MOP:

Tematske strategije

http://www.sigov.si/mop/podrocja/uradzaokolje_sektorokolje/porocila/npvo/tematske_strategije.htm

NPVO http://www.sigov.si/mop/podrocja/uradzaokolje_sektorokolje/porocila/npvo/razpravi.html

Zakoni <http://www.sigov.si/mop/>

Operativni programi http://www.sigov.si/mop/podrocja/uradzaokolje_sektorokolje/programi.htm

Drugi viri:

Združeni okoljski podatki – publikacija Kazalci okolja v Sloveniji (KOS)

http://eionet-si.arso.gov.si/kazalci/index_html?Sku_id=14&Sku_naziv=%20%20%20publikacija%20KAZALCI%20OKOLJA%202003&tip_skup=1

Za prostorske podatke je osrednji vir Skladišče digitalnih kart in podlag – SKIP:

- http://eionet-si.arso.gov.si/Podatki_in_informacije/F1084793652

Opisni podatki (poročila o stanju okolja): <http://www.arso.gov.si/porocila/>

Slike o okolju (SOkol) je zbirka ustreznega slikovnega gradiva za potrebe priprav poročil: <http://nfp-si.eionet.eu.int/sokol/>

2.3.2 Vizija in načela**Vizija**

Vizija zajema želje in težnje skupnosti za prihodnost, za zdravo okolje, kakovost življenja, način življenja, kakovost lokalnega okolja, prihodnje smeri razvoja ipd. Lahko je kratka, povedana v enem stavku, ali pa veliko daljša, sestavljena iz vrste trditev in izjav. Bistveno je, da daje usmeritve in določi smer razvoja in dela skupnosti.

Primer vizije za MO Koper:

»Slovenska Istra je okoljsko zavedna regija, v kateri obiskovalci, gospodarstvo in prebivalci aktivno skrbijo za okolje, tako da je regija za zgled vsem drugim v severnem Jadranu«.

Načela

Načela, ki izhajajo iz zasnove trajnostnega razvoja, so temelj načrtovanja okoljske politike na vseh ravneh in OPVO jih smiselno povzema.

Temeljna načela po Zakonu o varstvu okolja

- načelo trajnostnega razvoja,
- načelo celovitosti,
- načelo sodelovanja,
- načelo preventive,
- načelo previdnosti,
- načelo odgovornosti povzročitelja,
- načelo plačila za obremenjevanje,
- načelo subsidiarnega ukrepanja,
- načelo spodbujanja,
- načelo javnosti.

(Načela so podrobneje predstavljena v Prilogi 4.)

2.3.3 Prednostni pereči problemi in izzivi

Ocene in analiza stanja kažeta vrsto večjih in manjših problemov, ki jih vseh z razpoložljivimi proračunskimi in človeškimi viri ni mogoče rešiti v času programa. Pomembno je torej, da določimo prednostni vrstni red reševanja problemov in izzivov. To je morda najtežji del procesa. Pomembno je soglasje o izbiri v kar najširšem krogu javnosti, saj bo to soglasje prispevalo k podpori programa.

1. korak: prepoznani problemi

Problemi v zvezi s stanjem okolja in vplivi:

Problemi

- podnebne spremembe,
- izguba biotske raznovrstnosti,
- degradacija prostora,
- nesreče (tehnološke in naravne),
- nastajanje prizemnega ozona,
- onesnažen zrak,
- onesnažene vode,
- pomanjkanje virov kakovostne pitne vode,
- onesnaženost tal,
- prekomerno izčrpavanje virov,
- obremenjenost s hrupom,
- izpostavljenost kemikalijam,
- tanjšanje ozonskega plašča,
- oporečna hrana,
- zdravje prebivalstva.

2. korak: izbor prednostnih perečih problemov (4–6)

Na podlagi zbranih podatkov bo morda popolnoma jasno, da so nekatere zadeve še posebej pomembne zaradi njihovega velikega vpliva ali pa zaradi potrebe po takojšnjem ukrepanju, da se prepreči nepopravljiva škoda. Pogosto pa razvrstitev ni tako jasna; morda je očiten le en problem, preostale pa je težko razvrstiti po nujnosti ukrepanja. Naloga tega koraka je izbrati od 4 do 6 prednostnih perečih problemov. Poznamo več tehnik za določanje prednostnega vrstnega reda.

Ena od metod je *vrednotenje po merilih*, na primer:

- koliko stopnja onesnaženja presega zakonsko določene standarde,
- kolikšni so stroški za odpravo okolju povzročene škode (brez prenašanja v prihodnost),
- koliko problemi prispevajo k stroškom zdravstvenih storitev.

Podobna metoda je *primerjalna analiza* tveganj, pri čemer se tveganja razvrstijo po skupinah glede na njihove učinke na zdravje, ekologijo in kakovost življenja. Nato se po posebnem postopku problemi razvrstijo, pri čemer se upoštevajo izbrana merila.

Učinkovita metoda za določanje natančnejšega razmerja pomembnosti je *matrična primerjava* parov, vendar je smiselna le, če smo širše probleme že zožili na največ 10 in nato primerjamo vsakega z vsakim.

Pomembno je, da pri izbiri prednostnih perečih problemov ne mešamo gonilnih sil s stanjem okolja. Osredotočimo se na probleme v zvezi s stanjem in vplivi.

Merila za izbiro lahko sooblikujejo skupine javnosti.

3. korak: problemska drevesa

Za izbrani prednostni vrstni red problemov izdelamo problemska drevesa, ki prikažejo njihove vplive ter njihove vzroke (gonilne sile) in odzive družbe, pri čemer nam pomaga zasnova DPSIR.

Primer problemskega drevesa za *onesnaženost zraka*:

Vplivi	Stanje	Obremenitve	Vzroki	Odzivi
Podnebne spremembe Zdravstveni problemi prebivalcev Slaba kakovost urbanega življenja Ekonomske škode	ONESNA- ŽENOST ZRAKA	Emisije v zrak: - benzen, - prašni delci, - NOX, - dioksini - VOC Nastajanje pri- zemnega ozona	Neurejenost promet- nega sistema: dnevne migracije iz regije, majhen delež JPP, rastoči tovorni tranzit, parkiranje... Energetika: naraščanje porabe energije, slaba ener- getska učinkovitost, premajhna upo- raba obnovljivih virov energije, energetsko neučinkovita gradnja Drugi viri: indus- trija, gospodinjstva, sežiganje odpadkov (kabli)	Ni ustrezne celovite analize prometnih tokov in trajnostne prometne politike Neustrezno prostorsko načrtovanje (širjenje ur- banega prostora, gradnja nakupovalnih središč, podrejanje mestne pros- torske politike interesom kapitala) Neučinkovitost javnih gospodarskih služb Slaba osveščenost različnih skupin Nedorečene pristojnosti inšpekcijskih služb Ni lokalne energetske zasnove Slaba povezanost med institucijami

4. korak: od problemov do izzivov

V zaključnem delu te faze moramo izbrane prednostne pereče probleme povezati v sklope v povezavah z gonilnimi silami, ki delujejo na najpomembnejše probleme. Oblikujemo do šest smiselnih sklopov – izzivov. Izbira temelji na prepoznavanju problemov čim bližje viru, saj bodo ukrepi tako najbolj učinkoviti. Izzivi, ki so sklopi problemov, so običajno vedno predstavljeni negativno, ker imajo tudi sicer negativen vpliv. Na podlagi izzivov bodo v naslednjem koraku oblikovani strateški cilji.

Primer oblikovanja izzivov in postavitve strateških ciljev iz njih:

Izzivi	Strateški cilji
<p>– <u>Neustrezna prometna ureditev</u> vpliva na:</p> <ul style="list-style-type: none"> o onesnaženje zraka o podnebne spremembe o hrup o neučinkovito rabo prostora 	Vzpostaviti sistem trajnostne mobilnosti
<p>– <u>Netrajnostna raba virov</u> vpliva na:</p> <ul style="list-style-type: none"> o neučinkovito gospodarjenje z odpadki o izčrpavanje virov o pomanjkanje kakovostne pitne vode o onesnaženje voda o ogroža biotsko raznovrstnost 	Zagotavljati trajnostno gospodarjenja z viri
<p>– <u>Neučinkovita raba energije</u> vpliva na:</p> <ul style="list-style-type: none"> o onesnaženje zraka o podnebne spremembe o neučinkovito rabo virov o odpadke 	Zagotavljati energetska učinkovitost in rabo obnovljivih virov
<p>– <u>Ogroženost narave in zelenih površin</u> vpliva na:</p> <ul style="list-style-type: none"> o izolacijo rastlinskih in živalskih vrst (drobljenje habitatov) o krčenje, neurejenost in nepovezanost zelenih površin o slabo kakovost urbanega življenja o ekonomske škode 	Vzpostaviti varovanje narave in zelenih površin

2.3.4 Načrt ukrepanja

Načrt ukrepanja odgovarja na opredeljene izzive iz prejšnjega poglavja. Pomembno je, da pri oblikovanju načrta ukrepov sodelujejo predstavniki akterjev, ki bodo pri njihovem izvajanju tudi sodelovali, hkrati pa tudi strokovnjaki, ki dobro poznajo obravnavano področje.

Načrt v poglavitnih 4–6 strateških ciljih združuje konkretne okoljske in sektorske cilje, navaja trajnostne učinke, v preglednicah pa navaja ukrepe, nosilce, roke, pričakovane stroške in finančne vire. V zaključnem delu so opredeljeni kazalci, ki omogočajo spremljanje doseganja ciljev in izvajanja ukrepov.

Pri pripravljanju načrta ukrepanja je dobro biti pozoren na razliko med cilji in ukrepi; cilji so opisi želenega stanja (»kaj«), medtem ko nam ukrepi povedo, »kako« bomo želeni cilj dosegli.

Na podlagi poskusnega projekta priprave OPVO za Mestno občino Ljubljana smo ugotovili in potrdili, da sta dva strateška ukrepa, to je izdelava lokalnega energetskega koncepta (LEK) in ozaveščanja javnosti, že vnaprej nujna vsebina OPVO.

Primer značilne strukture načrta ukrepanja:

Strateški cilj 1: Zagotavljanje trajnostne mobilnosti

Okoljski cilji:

Hrup:

– zmanjšanje števila ljudi, ki prebivajo na območju, kjer hrup presega 55 decibelov.

Kakovost zraka:

– za NO_x, CO, benzena, BTX se mejne oz. ciljne vrednosti do leta 2012 ne smejo poslabšati

– za ozon in PM₁₀ naj se do leta 2010 ravni vrednosti izboljšajo na predpisano raven*.

Podnebne spremembe:

– 8 % zmanjšanje emisij toplogrednih plinov v prvem ciljnem obdobju od 2008–2012 glede na izhodiščno leto 1986.

Trajnostni učinki:

spodbujanje socialne vključenosti, zmanjševanje zunanjih stroškov prometa...

* glej okoljske cilje Zrak

Primer značilne strukture načrta ukrepanja:

Strateški ukrepi do leta 2008:

Ukrep	Nosilci, partnerji, sodelujoči	Rok	Okvirni stroški	Možni viri
sprejetje načrta trajnostnega prometa ob udeležbi javnosti	MO, Ministrstvo za promet, prevoznik	2008	85.000 EUR	proračun MO, proračun MzP
ustanovitev občinske mobilnostne »agencije«	MO, prevoznik	2008	42.000 EUR	prevoznik
akcija za ozaveščanje javnosti	MO v sodelovanju s prevozniki	2008	150.000 EUR	proračun MO, prevozniki, skladi EU
izvajanje povračila stroškov prevoza na delo za uslužbenca v obliki vozovnic javnega prevoza		2008		

Operativni cilj 1.1: Povečati delež javnega potniškega prometa (avtobusi, železnice, mestni, primestni, regijski) na 30 odstotkov do leta 2012

Ukrep	Nosilci in partnerji	Rok	Stroški	Viri
ureditev ločenih pasov za JPP	MO, Ministrstvo za promet, prevoznik	2008	85.000 EUR	proračun MO, proračun MzP

Primer značilne strukture načrta ukrepanja:

vozni red na vsakem postajališču in na spletu	MO, prevoznik	2007	42.000 EUR	prevoznik
enotna vozovnica za JPP	MO v sodelovanju s prevozniki	2008	150.000 EUR	proračun MO, prevozniki, skladi EU

Kazalci stanja okolja:Hrup:

– število ljudi, izpostavljenih hrupu nad 55 dB.

Kakovost zraka:

– število dni, ko so presežene mejne vrednosti NO_x, CO, benzena, ozona, BTX, PM₁₀.

Podnebne spremembe:

– emisije CO₂ iz prometa,

– zmanjšanje emisij CO₂ iz prometa glede na izhodiščno leto 1986.

Kazalci operativnih ciljev:

Cilj 1.1: Delež javnega prometa v dnevni vožnji

Kazalci ukrepov: izvajanje navedenih ukrepov**2.3.4.1 Cilji**

Cilji so vsem akterjem jasen smerokaz, kaj ima prednost in k čemu je treba usmerjati dejavnosti. Z načrtovanjem zagotavljamo gospodarno izvajanje nalog, ki vodijo do doseganja ciljev. Cilji so vnaprej zamišljeni zaželeni rezultati oz. stanje, ki ga želimo doseči. Cilje delimo na:

- strateški cilji, ki so opredeljeni za dolgoročneje obdobje in predstavljajo pozitivne cilje, ki izhajajo iz izzivov (kot sklopov problemov);
- okoljski cilji predstavljajo obvezni okvir za načrtovane ukrepe in so podlaga za druge razvojne dokumente (npr. prostorske akte, ki se na podlagi okoljskih ciljev preverjajo v postopku celovite presoje vplivov na okolje).

Podroben pregled okoljskih ciljev, ki so zastavljeni na nacionalni ravni ali preneseni iz obveznosti do EU, je prikazan v Prilogi 5. Občina smiselno povzame in prilagodi relevantne cilje na področjih, ki so v OPVO prepoznana kot prednostni izzivi;

- operativni cilji (kratko- do srednjeročni), ki so opredeljeni za eno- do največ 4-letno obdobje. So številnejši: za vsak strateški cilj je določenih od 2 do 5 operativnih ciljev. Praviloma so oblikovani po metodi SMART:
 - o *Specific* (Ali so podrobno, natančno, jasno določeni?)
 - o *Measurable* (Ali so merljivi?)
 - o *Acceptable* (Ali so sprejemljivi)
 - o *Realistic* (Ali so uresničljivi?)
 - o *Time-limited* (Ali so časovno določeni?)

Takšna struktura ciljev je značilna predvsem takrat, ko so strateški cilji zastavljeni na ravni gonilnih sil ali odzivov družbe (npr. promet, energetika, kmetijstvo, urbanizacija). Pri strateških ciljeh, ki so s področja stanja okolja (npr. vode, odpadki, narava, zrak), so pogosto operativni cilji hkrati tudi okoljski cilji, zato slednjih ni treba opredeljevati posebej.

2.3.4.2 Trajnostni učinki

S stališča trajnostnega razvoja je pomembno, da poznamo učinke ukrepov ne le na okolje, temveč tudi na gospodarski in družbeni razvoj. Najučinkovitejši ukrepi pozitivno delujejo na vseh treh stebrih trajnostnega razvoja (okolje, družba, gospodarstvo). Primeri pozitivnih trajnostnih učinkov so: povečanje zaposlovanja, spodbujanje socialne vključenosti, dolgoročne ekonomske koristi itd. Pri OPVO trajnostne učinke samo ocenimo, ker bi sicer morali izvesti presojo vplivov (angleško Impact Assessment).

2.3.4.3 Kazalci

Kazalci okolja so med najuporabnejšimi orodji za poročanje o okolju. Temeljijo na številčnih podatkih, ki kažejo stanje, določeno lastnost ali razvoj kakega pojavnosti in na takšen način na nekaj opozarjajo. Pomagajo izmeriti ali določiti količino različnih in mnogovrstnih podatkov, združenih v celoto. Kazalci so pravzaprav na dogovorjen

način izbrani in predstavljeni podatki, s katerimi želimo povezati obstoječe podatke s cilji programa varstva okolja. Primerno izbrani kazalci, ki temeljijo na dovolj dolgi podatkovni časovni vrsti, lahko kažejo ključne smeri razvoja.

Skladno s strukturo ciljev v načrtu delovanja določamo kazalce na treh ravneh:

- kazalci stanja okolja (za spremljanje okoljskih ciljev),
- kazalci za operativne cilje,
- kazalci za spremljanje ukrepov.

Kakovostno določeni kazalci so temelj sistema spremljanja in vrednotenja izvedbe OPVO ter doseganja ciljev programa. Okoljski kazalci so obvezna sestava OPVO.

2.3.4.4 Ukrepi

Pri razmisleku o dovolj široki izbiri ukrepov so nam v pomoč različni instrumenti politike varstva okolja (angleško *Policy Instruments*), katerega podlago predstavlja 5. okoljski akcijski načrt EU. Možnosti za ukrepanje namreč niso samo posebni projekti (npr. investicije), ampak po potrebi vključujejo tudi zakonodajne ukrepe (odloki), ekonomske (takse) in obveščanje oz. prepričevanje, s katerim pozitivno vplivamo na vedenje in ravnanje drugih akterjev. Izvedba ukrepa je torej lahko enostavna naloga, projekt, program, odlok ipd.

Instrumenti okoljske politike

- strateško-programsko-načrtovalski,
- zakonodajni,
- institucionalni,
- finančni/ekonomski,
- izobraževalno-promocijski,
- raziskovalni,
- informacijski,
- investicijsko-infrastrukturni,
- uprava kot vzor.

Struktura ukrepov sledi strukturi ciljev:

- strateški ukrepi (za vsak strateški cilj),
- ukrepi za posamezne operativne cilje.

Pri vsakem ukrepu je treba jasno postaviti nosilce, partnerje ali sodelujoče pri izvedbi ukrepa, rok za izvedbo, predvidene stroške in finančne vire. Le na ta način je mogoče doseči dejansko izvedbo programa in hkrati zagotoviti spremljanje izvajanje programa. Na vsak način morajo biti ukrepi realni in tudi finančno izvedljivi, če ne je bolje, da zahtevnejše prestavimo za poznejše obdobje.

2.4 Javna obravnava in sprejem

2.4.1 Javna obravnava osnutka OPVO

V osnutku OPVO je združeno vse opravljeno delo, ki je s tem zaokroženo v celovit dokument.

Osnutek OPVO se predstavi in razdeli najširši javnosti, ki ga obravnavajo in dajo nanj mnenja: na primer članom občinskega sveta, posameznim oddelkom občine, županu, zainteresiranim posameznikom in skupinam, strokovnjakom, ustreznim regijskim in državnim oblastem ter nevladnim organizacijam. Eden od možnih predstavitev osnutka OPVO so tudi objavljeni članki, radijski in televizijski pogovori, objava na spletni strani in informativni sestanki za javnosti. Mogoče je tudi pripraviti posebno predstavitev za občinski svet.

Prispevek javnosti je na tej stopnji izredno pomemben za zagotovitev, da so vsi, na katere se nanaša program, z njim seznanjeni in ustrezno naslovljeni.

Nato je treba zbrati in pridobiti povratna mnenja in informacije ter jih v največji možni meri upoštevati pri oblikovanju končnega programa.

2.4.2 Sprejem OPVO

Zadnji korak priprave OPVO je sprejem na občinskem svetu. Občinski svetniki so bili že predhodno seznanjeni z vsemi fazami procesa in tudi s ključnimi vsebinami. Prvo obravnavo izvede odbor za varstvo okolja (in prostor). OPVO potrdi občinski svet.

2.4.3 Postavitev organizacije za izvajanje

Za zagotavljanje izvajanja dokumenta je zaželeno, da se vzpostavi primerna organiziranost in sestava. Ta sestava je odvisna od organiziranosti v občinski upravi, mora pa zagotavljati učinkovito izvajanje in nadzor nad programom.

2.5 Spremljanje izvajanja, vrednotenje in dopolnjevanje programa

OPVO v posebnem poglavju določa način spremljanja izvajanja, vrednotenja in dopolnjevanja.

Izvajanje OPVO naj spremlja posebna skupina, ki jo imenuje župan in jo sestavljajo tudi predstavniki civilne družbe. Lahko je to tudi odbor za okolje pri občinskem svetu. Enkrat letno skupina pripravi poročilo in z njim seznanji župana in občinski svet. Na podlagi ugotovitev poročila skupine se sprejmejo potrebni ukrepi za prilagajanje morebitnim novim spoznanjem in razmeram.

Celovitejše poročanje in vrednotenje izvajanja predstavlja občinsko poročilo o stanju okolja, ki vsaka štiri leta med drugim na podlagi izbranih kazalcev poda podlago za pripravo in usmeritve prenove OPVO ter opredeli konkretne ukrepe za naslednje obdobje. V poročilo je vključena tabela, ki vsebuje poročilo o doseganju zastavljenih ciljev ali izvajanju opredeljenih ukrepov do določenih rokov. V njej so po posameznih področjih prevzeti cilji in ukrepi ter ukrepi v podporo izvajanja programa, ki se nanašajo predvsem na promocijo in izobraževanje na področju varstva okolja. Tabela vsebuje tudi različne kazalce, s katerimi se spremlja stanje okolja, pritiske na okolje, trende in spremembe v okolju in s tem tudi izvajanje zastavljenih ciljev iz OPVO.

PRILOGE

Priloga 1:	Obveznosti in pristojnosti lokalnih skupnosti na področju varstva okolja in narave	34	Civilna družba	70
			Splošni cilji	71
			Sektorski cilji	71
			Energetika	71
			Gradnja	72
Priloga 2:	Zakon o lokalni samoupravi	49	Gospodarstvo	72
			Turizem	73
Priloga 3:	Povzetek analize stanja in ocena trendov	50	Kmetijstvo, gozdarstvo in prehrana	74
			Promet	74
			Prostorski razvoj	74
Splošno: Družbeni, gospodarski in prostorski razvoj z ocenami trendov		50		
Vzroki oziroma gonilne sile		50	Priloga 6:	Povezave med gonilnimi silami, pritiski, stanjem okolja in vplivi
Pritiski – obremenitve		51		77
Stanje prvin okolja in vplivi		53	Priloga 7:	Preglednica priporočenih kazalcev
Priloga 4:	Načela varstva okolja	55		81
Priloga 5:	Preglednica okoljskih ciljev	57	Okoljski kazalci 2005, Agencija RS za okolje	81
	Načelni cilji iz NPVO (2005 – 2012)	57	Skupni evropski kazalci	83
	Podnebne spremembe	58	Primeri izbranih kazalcev	84
	Narava in biotska raznovrstnost	58	Kazalci iz Aalborške listine	83
	Tla	59	Evropska Agencija za okolje (EEA)	84
	GSO	59	Seznam kmetijsko okoljskih ter prometno okoljskih kazalcev	91
	Vode	59	Priloga 8:	Orodje za načrtovanje procesov sodelovanja javnosti
	Zrak	63		92
	Hrup	65	Kratice	96
	Elektromagnetna sevanja	65		
	Urbano okolje	65		
	Odpadki	66		
	Industrijsko onesnaževanje	70		

Priloga 1

Obveznosti in pristojnosti lokalnih skupnosti na področju varstva okolja in narave

- VIR: ▷ **Zakon o varstvu okolja** (ZVO-1-UPB1, Uradni list RS, št. 39/06, v nadaljnjem besedilu ZVO)
- ▷ **Zakon o ohranjanju narave** (Uradni list RS, št. 96/04-uradno prečiščeno besedilo, v nadaljnjem besedilu ZON)
- ▷ **Zakon o vodah** (Uradni list RS, št. 67/02, v nadaljnjem besedilu ZV)

V nadaljevanju so predstavljene bistvene navedbe posameznih členov iz zgoraj navedenih zakonov.

Ob vsakem členu smo z znakom »O« označili, da gre za obveznost, z znakom »P«, da gre za pristojnost. V ta namen obveznost pojmuje kot dolžnost oziroma nalogo lokalne skupnosti, pristojnost pa kot podlago za sprejemanje splošnih in konkretnih pravnih aktov.

ZVO – temeljna načela in določbe:

4. člen – (načelo trajnostnega razvoja) O

(1) ... občina mora pri sprejemanju politik, strategij, programov, planov, načrtov in splošnih pravnih aktov ter pri izvajanju drugih zadev iz svoje pristojnosti **spodbujati** takšen gospodarski in socialni razvoj družbe, ki pri zadovoljevanju potreb sedanje generacije upošteva enake možnosti zadovoljevanja potreb prihodnjih in omogoča dolgoročno ohranjanje okolja.

(2) Zaradi spodbujanja trajnostnega razvoja morajo biti zahteve varstva okolja vključene v pripravo in izvajanje politik ter dejavnosti na vseh področjih gospodarskega in socialnega razvoja.

5. člen – (načelo celovitosti) O

(1)... občina mora pri sprejemanju politik, strategij, programov, planov, načrtov in splošnih pravnih aktov ter pri izvajanju drugih zadev iz svoje pristojnosti **upoštevati** njihove vplive na okolje tako, da prispevajo k doseganju ciljev varstva okolja.

6. člen – (načelo sodelovanja) O

(1) ... občina pri sprejemanju politik, strategij, programov, planov, načrtov in splošnih pravnih aktov, ki se nanašajo na varstvo okolja, **omogoča sodelovanje** povzročiteljev obremenitve, izvajalk ali izvajalcev (v nadaljnjem besedilu: izvajalec) javnih služb varstva okolja in drugih oseb, ki opravljajo dejavnosti varstva okolja, in javnosti.

(3) Občine so med seboj **solidarne in sodelujejo** pri izvajanju nalog varstva okolja iz svoje pristojnosti, da se zagotovijo okoljsko bolj sprejemljivi, primernejši in ekonomsko učinkovitejši ukrepi varstva okolja.

11. člen – (načelo subsidiarnega ukrepanja)**P**

(2)... občina **skrbi za odpravo posledic čezmerne obremenitve okolja zaradi ravnanja s komunalnimi odpadki in krije stroške odprave teh posledic**, če jih ni mogoče naprtiti določenim ali določljivim povzročiteljem ali ni pravne podlage za naložitev obveznosti povzročitelju obremenitve ali posledic ni mogoče drugače odpraviti.

(3) Če se v primeru iz prejšnjih odstavkov povzročitelj ugotovi kasneje, imaobčina **pravico in dolžnost izterjati vračilo stroškov...**

(5) Stroški subsidiarnega ukrepanja...občine **ne pokrivajo stroškov odškodninskih zahtevkov oškodovancev zaradi posledic čezmerne obremenitve okolja.**

12. Člen – (načelo spodbujanja)**O**

(1)... občina v skladu s svojimi pristojnostmi spodbuja dejavnosti varstva okolja, ki preprečujejo ali zmanjšujejo obremenjevanje okolja, in tiste posege v okolje, ki zmanjšujejo porabo snovi in energije ter manj obremenjujejo okolje ali ga omejujejo pod stopnjo dopustnih meja.

(3) ...občina spodbuja ozaveščanje, informiranje in izobraževanje o varstvu okolja.

ZVO – ukrepi varstva okolja:**24. člen – (degradirano okolje)****O**

(1) Vlada... v sodelovanju z občino, na območju katere je degradirano območje, določi program ukrepov za izboljšanje kakovosti okolja ali njegovih delov na tem območju. V primeru, da degradirano okolje obsega območje več občin, lahko pri določitvi programa sodelujejo tudi njihove zveze ali združenja.

(3) Sodelovanje občine pri določitvi programa iz prejšnjega odstavka obsega zlasti:

1. izmenjavo podatkov, ki se nanašajo na degradirano območje,
2. dajanje pobud za določitev ustreznih ukrepov in
3. opredelitev nalog občine, vključno z deležem sredstev za njihovo izvedbo.

(4) Za sodelovanje občine je pristojna županja ali župan, ki po predhodni odobritvi občinskega sveta predlaga določitev nalog občine, vključenih v program iz drugega odstavka tega člena.

25. člen – (subsidiarno ukrepanje države in občine)**O, P**

Če je za odpravo posledic čezmerne obremenitve okolja subsidiarno odgovorna država, vlada naloži ministrstvu, da v sodelovanju z ministrstvi, pristojnimi za rabo posamezne naravne dobrine, pripravi program ukrepov za izboljšanje kakovosti okolja ali njegovega dela.

(2) Pri odločitvi iz prejšnjega odstavka vlada upošteva tehnično izvedljivost potrebnih ukrepov ob razumno visokih stroških ter njihovo upravičenost glede na predvideno izboljšanje kakovosti okolja ali njegovega dela.

(3) Program ukrepov iz prvega odstavka tega člena vsebuje zlasti:

1. opredelitev čezmerne obremenitve okolja ali njegovega dela,
2. opis posledic čezmerne obremenitve okolja, ki jih je treba odpraviti,
3. ukrepe za izboljšanje kakovosti okolja ali njegovega dela,
4. opis izbranih tehnoloških in drugih rešitev ter predvidenih ukrepov,
5. oceno predvidenih dolgoročnih učinkov izbranih ukrepov z vidika vplivov na okolje,
6. pristojne organe in izvajalce državnih gospodarskih javnih služb,
7. predvideno kakovost okolja ali njegovega dela po izvedenih ukrepih,
8. okvirne roke za izvedbo ukrepov,
9. oceno potrebnih finančnih sredstev,
10. načrt monitoringa učinkov izvedenih ukrepov in
11. poljudni povzetek programa, ki je razumljiv javnosti.

(4) Program ukrepov iz prejšnjega odstavka sprejme vlada, njegovo izvedbo pa zagotovi ministrstvo.

(5) Določbe prejšnjih odstavkov se smiselno uporabljajo tudi, kadar je za odpravo posledic čezmerne obremenitve okolja subsidiarno odgovorna občina.

26. člen – (sodelovanje javnosti)

O

(1) Ministrstvo mora v postopku priprave programa ukrepov iz prvega odstavka prejšnjega člena omogočiti javnosti vpogled v osnutek programa in zagotoviti njegovo javno predstavitev.

(2) Ministrstvo z javnim naznanilom v svetovnem spletu in v enem od dnevnih časopisov, ki pokriva celotno območje države, določi kraj in čas za vpogled in javno predstavitev iz prejšnjega odstavka ter določi način dajanja mnenj in pripomb javnosti.

(3) Ministrstvo zagotovi vpogled in možnost dajanja mnenj in pripomb javnosti na osnutek programa v trajanju najmanj 30 dni.

(4) V predlogu programa ukrepov iz prvega odstavka tega člena, ki ga ministrstvo predloži vladi v sprejem, mora biti navedena tudi opredelitev do mnenj in pripomb javnosti iz prejšnjega odstavka.

(5) Določbe prejšnjih odstavkov se smiselno uporabljajo tudi v primeru, kadar program priprave sprejme pristojni organ občine, javno naznanilo pa mora biti poleg svetovnega spleta objavljeno tudi v enem od časopisov, ki pokrivajo območje občine

28. člen – (ukrepi v primeru večje nesreče)

O

(4) Ministrstva in prizadeta občina...**pripravijo program za izvedbo sanacije prizade-**

tega območja zunaj obrata, ki vsebuje zlasti:

1. oceno stanja in obsega posledic nesreče za ljudi in okolje,
2. določitev območja, na katerem je treba izvesti ukrepe, in njihov obseg,
3. določitev potrebnih ukrepov in rokov za njihovo izvedbo,
4. organe, organizacije in službe za izvedbo predvidenih ukrepov,
5. oceno potrebnih finančnih sredstev in način kritja stroškov ter
6. načrt monitoringa učinkov izvedenih ukrepov.

38. člen – (program varstva okolja občine)

P

(1) Program varstva okolja in operativne programe za svoje območje **sprejme** mestna občina, lahko pa tudi občina ali širša samoupravna lokalna skupnost, ob smiselni uporabi določb 35., 36. in 37. člena tega zakona.

94. člen– (dovoljenje za izjeme)

P

(2) ...**izda** za javne prireditve po predpisih o javnih prireditvah dovoljenje za začasno ali občasno čezmerno obremenitev okolja s hrupom pristojni organ občine, razen če prireditve potekajo v napravah, ki imajo okoljevarstveno dovoljenje za emisije hrupa skladno s 82. členom tega zakona.

97. člen– (naloge države in občine)

P

(4) Občina **lahko** neposredno ali kot lokalno gospodarsko javno službo **zagotavlja** podrobnejši ali posebni monitoring stanja okolja, zbrane podatke pa mora brezplačno posredovati ministrstvu

104. člen – (register)

O

(6) Pristojni organ občine mora ministrstvu **sporočiti podatke** o izvajalcih lokalnih gospodarskih javnih služb varstva okolja, ki so potrebni za vodenje in vzdrževanje evidence.

106. člen– (poročilo o okolju)

O

(5) Poročilo o stanju okolja najmanj vsako četrto leto za svoje območje **pripravi in javno objavi** tudi mestna občina, lahko pa tudi občina ali širša samoupravna lokalna skupnost ob smiselni uporabi določb 107. člena tega zakona.

108. člen– (posredovanje okoljskih podatkov v svetovni splet)

O

(2) Občina mora ministrstvu v elektronski obliki **posredovati besedila** predpisov občin, ki se nanašajo na okolje, pa niso objavljeni v Uradnem listu Republike Slovenije

110. člen – (dostop do okoljskih podatkov)

O

(1) ... organi občin... morajo vsem zainteresiranim osebam **omogočiti dostop** do okoljskih podatkov, če to določa ta zakon in predpisi, ki urejajo dostop javnosti do informacij javnega značaja.

(3) Ne glede na določbe predpisov iz prvega odstavka tega člena o izjemah glede dostopa

do informacij javnega značaja, so okoljski podatki, ki se nanašajo na emisije, odpadke, nevarne snovi v obratu in varnostno poročilo iz tretjega odstavka 18. člena tega zakona, javni.

(5) ...organi občin...lahko okoljski podatek, pridobljen na prostovoljni osnovi in brez pravne obveznosti, posredujejo javnosti le ob pisnem soglasju osebe, ki je podatek dala.

111. člen- (namen in vrste)

P

(3) Občina lahko **pospešuje in spodbuja** doseganje ciljev varstva okolja z okoljskimi dajatvami, s krediti z ugodnejšo obrestno mero za naložbe, ki prispevajo k varstvu okolja, s skupnimi naložbami v projekte zmanjševanja obremenjevanja okolja iz 140. člena tega zakona in in s sredstvi proračuna.

112. člen- (okoljske dajatve za onesnaževanje okolja)

P

(6) Okoljske dajatve **lahko predpiše** tudi občina, kadar gre za onesnaževanje okolja lokalnega pomena.

(9) Občina podrobneje določi vrsto onesnaževanja, zavezance za posamezno okoljsko dajatev, njeno višino in način njenega obračunavanja, odmere ter plačevanja, pri tem pa upošteva določbe drugega, tretjega in petega odstavka tega člena.

(10) Občina lahko v predpisu iz prejšnjega odstavka določi oprostitve, zmanjšanje ali vračilo že plačane okoljske dajatve, skladno z določbami prvega in tretjega odstavka 113. člena tega zakona

113. člen- (vračilo, oprostitvev, zmanjšanje ali odstopitev okoljskih dajatev)

Pravica

(4) ...Kadar se za upravičene stroške šteje gradnja infrastrukture lokalnega pomena po določbah 149. člena tega zakona, je občina, ki ima veljaven načrt razvojnih programov po predpisih o javnih finanah usklajen z operativnim programom iz 36. člena tega zakona in zagotavlja izvajanje obvezne gospodarske javne službe iz 149. člena tega zakona, **upravičena do odstopa** na njenem območju vplačane okoljske dajatve. V kolikor se del vplačanih okoljskih dajatev v skladu s prejšnjim odstavkom vrne zavezancem, je občina upravičena do odstopa v višini razlike med na njenem območju vplačanimi in vrnjenimi okoljskimi dajatvami.

(5) V primeru iz prejšnjega odstavka se občini odstopljena okoljska dajatev evidentira v občinskem proračunu kot namenski investicijski transfer iz državnega proračuna za gradnjo infrastrukture lokalnega pomena iz prejšnjega odstavka

149. člen- (obvezne občinske gospodarske javne službe varstva okolja)

O, P

(1) Obvezne občinske gospodarske javne službe varstva okolja so:

1. oskrba s pitno vodo,
2. odvajanje in čiščenje komunalne in padavinske odpadne vode,
3. zbiranje in prevoz komunalnih odpadkov,

4. odlaganje ostankov predelave ali odstranjevanja komunalnih odpadkov in
5. urejanje in čiščenje javnih površin.

(2) Objekti in naprave, potrebni za izvajanje javnih služb iz prejšnjega odstavka, so infrastruktura lokalnega pomena.

(4) Občina zagotovi izvajanje javnih služb iz prvega odstavka tega člena skladno s predpisi, ki urejajo gospodarske javne službe.

151. člen- (naloge Sveta)

O

...občinski organi, ... morajo Svetu za varstvo okolja Republike Slovenije **na njegovo zahtevo posredovati** okoljske in druge podatke, ki jih potrebuje za svoje delo.

164. člen- (predmet in plačilo koncesije)

P

(1) ...občina (v nadaljevanju: koncedent) **lahko proti plačilu podeli koncesijo** za upravljanje, rabo ali izkoriščanje naravne dobrine, ki je v njeni lasti ali ima na njej zakonito pravico upravljanja ali gospodarjenja, pravni ali fizični osebi (v nadaljevanju: koncesionar), če je ta usposobljena za njeno izvajanje.

(2) Če koncesijo na naravni dobrini podeli država, **pripada del plačila za koncesijo tudi občini**, na katere območju se koncesija izvaja oz. nanjo vpliva, in sicer v deležu, ki je na podlagi ugotovljene razvitosti infrastrukture in obremenjenosti okolja ob sodelovanju te občine določen v koncesijskem aktu. Merila za določanje razvitosti infrastrukture in obremenjenosti okolja predpiše vlada.

ZON - temeljna načela in določbe:

7. Člen - (subjekti ohranjanja in varstva)

O

(1) Država, lokalne skupnosti ter druge osebe javnega prava so pri izvajanju nalog iz svojih pristojnosti dolžne upoštevati načela, cilje in ukrepe ohranjanja biotske raznovrstnosti in varstva naravnih vrednot ter pri tem medsebojno sodelovati.

8. člen- (pristojnosti države in lokalnih skupnosti)

P

(1) Urejanje zadev ohranjanja biotske raznovrstnosti in varstva naravnih vrednot je v pristojnosti države, razen zadev lokalnega pomena na področju varstva naravnih vrednot, ki so v pristojnosti lokalne skupnosti.

(2) Zadeve lokalnega pomena iz prejšnjega odstavka so:

- programiranje in planiranje na področju varstva naravnih vrednot lokalnega pomena,
- sprejemanje ukrepov varstva naravnih vrednot lokalnega pomena,
- zagotavljanje lokalnih javnih služb ohranjanja narave,
- popularizacija varstva naravnih vrednot lokalnega pomena.

(3) Ne glede na določbo prejšnjega odstavka mora država ukrepati, če je v nevarnosti obstoj naravne vrednote lokalnega pomena.

ZON – ohranjanje biotske raznovrstnosti:**33. člen – (posebno varstveno območje–območje Natura 2000) O**

(2) Vlada po predhodnem mnenju samoupravnih lokalnih skupnosti, na katerih ozemlju leži predlagano posebno varstveno območje, določi posebna varstvena območja na območju države in varstvene cilje na teh območjih ter predpiše varstvene usmeritve za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov ter zagotavlja njihovo varstvo z ukrepi varstva naravnih vrednot na podlagi tega zakona. Ohranjanje posebnih varstvenih območij se zagotavlja tudi z ukrepi po drugih predpisih, ki lahko prispevajo k njihovi ohranitvi, kamor se uvrščajo tudi načrti trajnostnega gospodarjenja oziroma upravljanja naravnih dobrin. Ukrepi se določijo s posebnim programom upravljanja, ki ga sprejme vlada v skladu s petim odstavkom 94. člena tega zakona.

(4) Za potrditev potencialnih posebnih ohranitvenih območij pošlje vlada podatke o teh območjih pristojnim organom EU v obsegu, določenem s predpisi EU, in sodeluje skupaj s predstavniki samoupravnih lokalnih skupnosti v postopku potrditve teh območij v skladu s predpisi EU.

ZON – varstvo naravnih vrednot – pridobitev statusa :**37. Člen – (pridobitev statusa) O**

(7) Pred določitvijo iz prejšnjega odstavka seznaní minister lokalne skupnosti s predvideno razvrstitvijo naravnih vrednot na naravne vrednote državnega in lokalnega pomena. Lokalna skupnost lahko poda mnenje k predlagani razvrstitvi naravnih vrednot na naravne vrednote državnega in lokalnega pomena.

40. člen– (lastnina in obveznost splošnega varstva) P

(1) Naravne vrednote so lahko v lasti fizičnih ali pravnih oseb ter v lasti države ali lokalne skupnosti.

43. člen – (koncesija) P

(3) Koncesijo za rabo naravne vrednote, ki je v lasti lokalne skupnosti, podeli lokalna skupnost.

ZON – varstvo naravnih vrednot – ukrepi varstva naravnih vrednot:**45. člen– (ukrepi varstva naravnih vrednot) P**

(1) Zaradi varstva naravnih vrednot ali zaradi ohranitve naravnih procesov ter določitve načina izvajanja varstva naravnih vrednot **izvajajo** država in lokalne skupnosti ukrepe varstva naravnih vrednot.

(4) Lokalna skupnost izvaja ukrepe varstva iz drugega odstavka tega člena za varstvo naravnih vrednot lokalnega pomena.

46. člen – (nadomestno ukrepanje države) O

(1) Ne glede na določbo četrtega odstavka prejšnjega člena lahko država izvede ukrep

varstva za naravno vrednoto lokalnega pomena namesto lokalne skupnosti, če je naravna vrednota ogrožena.

(2) V primeru iz prejšnjega odstavka krije morebitne **stroške** ukrepa varstva za naravno vrednoto lokalnega pomena lokalna skupnost.

(3) Če lokalna skupnost ne zagotovi sredstev za plačilo stroškov iz prejšnjega odstavka, se sredstva zagotovijo iz tekoče rezerve občinskega proračuna.

47. člen – (pogodba o varstvu)

P

(1) Če se varstvo naravne vrednote lahko zagotovi s sklenitvijo pogodbe, se **sklene** pogodba o varstvu naravne vrednote z lastnikom naravne vrednote ali nepremičnine na zavarovanem območju.

(3) Pogodbo iz prvega odstavka tega člena sklene ministrstvo ali pristojni organ lokalne skupnosti.

48. člen– (pogodba o skrbništvu)

P

(3) Ne glede na določbo prvega odstavka tega člena **lahko** ministrstvo ali pristojni organ lokalne skupnosti **sklene** pogodbo brez javnega razpisa z osebo javnega prava, ki je ustanovljena z namenom varstva naravnih dobrin.

49. člen – (zavarovanje)

P

(5) Akt o zavarovanju naravne vrednote iz prvega odstavka tega člena **sprejme** vlada ali pristojni organ lokalne skupnosti.

50. člen– (začasno zavarovanje)

P

(5) Če je iz strokovnega mnenja razvidno, da ima del narave lastnosti iz prvega odstavka tega člena in da gre za naravne vrednote lokalnega pomena, **sprejme** akt o začasnem zavarovanju pristojni organ lokalne skupnosti.

52. člen – (obnovitev)

P

(3) Pristojni organ lokalne skupnosti **sprejme** odločitev iz prejšnjega odstavka za obnove naravne vrednote lokalnega pomena.

ZON – varstvo naravnih vrednot– zavarovana območja:

55. člen – (ustanovitelj zavarovanega območja)

P

(1) Zavarovano območje **ustanovi** vlada ali pristojni organ ene ali več lokalnih skupnosti skupaj ali skupaj vlada in pristojni organ ene ali več lokalnih skupnosti (v nadaljnjem besedilu: ustanovitelj).

(5) Če ustanovijo zavarovano območje skupaj vlada in pristojni organ ene ali več lokalnih

skupnosti, se akt o zavarovanju glede pravnih posledic, ki jih vzpostavlja, obravnava kot akt o zavarovanju naravne vrednote državnega pomena, če ni s tem zakonom določeno drugače.

(6) V aktu o zavarovanju iz prejšnjega odstavka se lahko zlasti določi, da:

- lokalna skupnost sofinancira delovanje zavarovanega območja,
- lokalna skupnost zagotovi upravljanje zavarovanega območja,
- lokalna skupnost sodeluje pri izvajanju nadzora.

(7) Ne glede na določbo prvega odstavka tega člena ustanovi narodni park iz 69. člena tega zakona in zavarovano območje, ki je izjemnega pomena za državo ali velikega mednarodnega pomena, Državni zbor Republike Slovenije z zakonom.

56. člen – (odnos med zavarovanimi območji)

(1) Zavarovana območja, ki jih **ustanovi** država, in zavarovana območja, ki jih ustanovi lokalna skupnost, se lahko prekrivajo.

58. člen – (javna predstavitev)

O

(3) Javna obravnava in javna predstavitev se opravi v lokalnih skupnostih, v katerih so predvidena zavarovana območja. V **soglasju** z vsemi lokalnimi skupnostmi se lahko javna predstavitev opravi za vse lokalne skupnosti na enem mestu.

60. člen – (načrt upravljanja)

P

(2) Na podlagi akta o zavarovanju **sprejme** načrt upravljanja zavarovanega območja organ, ki je sprejel akt o zavarovanju.

(4) Lokalne skupnosti na zavarovanem območju **sodelujejo** v postopku sprejemanja načrta upravljanja iz prejšnjega odstavka z mnenjem.

ZON – varstvo naravnih vrednot – ogrožene rastlinske in živalske vrste:

83. člen – (naloge lokalne skupnosti)

P

Lokalna skupnost **zagotavlja** varstvo rastlinskih ali živalskih vrst ter vrst drugih živih organizmov, ki so lokalno ogroženi ali pomembni, in **izvaja ukrepe** varstva iz četrtega odstavka 80., 81. in tretjega odstavka 82. člena tega zakona na podlagi strokovnega predloga organizacije, pristojne za ohranjanje narave

ZON – varstvo naravnih vrednot – drugi ukrepi varstva

84. člen – (zakonita predkupna pravica)

P

(5) Določbe tega člena se uporabljajo tudi, če je prodajalec zemljišča na zavarovanem območju lokalna skupnost.

(6) Lokalna skupnost je **predkupni upravičenec** pri nakupu zemljišč, razen vodnih zemljišč, na zavarovanih območjih, za katere je sprejela akt o zavarovanju. Predkupno pravico uveljavlja na način iz tega zakona.

(7) Prvi predkupni upravičenec glede zemljišč, ki sta jih zavarovali skupaj država in

lokalna skupnost, je država. Če država v roku iz tretjega odstavka tega člena ne uveljavi predkupne pravice, jo lahko uveljavi lokalna skupnost, na katere območju se zemljišče nahaja, v roku 30 dni od dne poteka roka države za uveljavitev predkupne pravice. Kadar država lokalno skupnost pred potekom roka iz tretjega odstavka tega člena obvesti, da predkupne pravice ne bo uveljavljala, začne teči rok iz prejšnjega stavka od dneva, ko lokalna skupnost prejme obvestilo.

88. člen- (razlastitev v interesu ohranjanja narave)

P

(4) Na zavarovanem območju, ki ga zavaruje država, **sproži** razlastitveni postopek ministrstvo. Na zavarovanem območju, ki ga zavaruje lokalna skupnost pa pristojen organ lokalne skupnosti.

(5) Ministrstvo ali pristojen organ lokalne skupnosti mora najmanj tri mesece pred vložitvijo predloga za razlastitev **poslati** lastnikom pisno ponudbo za odkup nepremičnin.

(6) Za odvzeto nepremičnino mora ministrstvo ali pristojen organ lokalne skupnosti **zagotoviti** lastniku drugo enakovredno nepremičnino zunaj zavarovanega območja **ali plačati** odškodnino.

90. člen- (odkup zaradi omejitev lastninske pravice)

O

(2) Če je zavarovano območje, na katerem leži nepremičnina iz prejšnjega odstavka, zavarovala lokalna skupnost, je lokalna skupnost **dolžna odkupiti** nepremičnino na zahtevo osebe iz prejšnjega odstavka.

ZON - programiranje

95. člen- (lokalna skupnost)

P

(1) Lokalne skupnosti **sprejemajo** programe varstva naravnih vrednot lokalnega pomena na svojem območju.

ZON - usmerjanje in dovoljevanje

96. člen- (ohranjanje narave)

O

(2) V postopkih načrtovanja rabe ali izkoriščanja naravnih dobrin in urejanja prostora **mora** pristojni državni ali lokalni organ **izbrati** tisto odločitev, ki ob približno enakih učinkih izpolnjuje merilo najmanjšega možnega poseganja v naravo in v primeru obstoja alternativnih tehničnih možnosti za izvedbo posega ne okrne narave.

(3) Pristojni državni ali lokalni organ **lahko sprejme** odločitev o širitvi stavbnih zemljišč:

- če so v naselju izkoriščene vse možnosti za racionalno pozidavo in ugotovljenih potreb ni mogoče zadovoljiti drugače,
- če za graditev infrastrukturnih povezav zunaj naselij ni mogoče izkoristiti že obstoječih koridorjev.

97. člen – (naravovarstvene smernice)**O**

(1) Državni in lokalni organi ter druge osebe javnega prava, ki so pristojne za pripravo prostorskih aktov in drugih aktov rabe naravnih dobrin, si **morajo** v postopku priprave teh aktov **pridobiti** naravovarstvene smernice. Naravovarstvene smernice je treba pridobiti tudi v postopku sprejemanja aktov razglasitve nepremičnega kulturnega spomenika, ki se nanašajo na območja, ki so na podlagi predpisov s področja ohranjanja narave določena za zavarovana območja, ekološko pomembna območja in posebna varstvena območja ter naravne vrednote, razen območij kulturne krajine in spomenikov oblikovane narave.

(6) V postopku sprejemanja aktov iz prvega odstavka tega člena je treba pridobiti mnenje o sprejemljivosti prostorske ureditve z vidika varstva narave (v nadaljnjem besedilu: naravovarstveno mnenje). Brez naravovarstvenega mnenja ali obvestila iz prejšnjega odstavka ni mogoče sprejeti akta iz prvega odstavka tega člena.

(7) Naravovarstveno mnenje izda organizacija, pristojna za ohranjanje narave, ko prejme zahtevo osebe iz prvega odstavka tega člena oziroma osebe, ki je pooblaščenca za pripravo akta iz prvega odstavka tega člena. Tej zahtevi je treba **priložiti** predlog tega akta ter ustrezno obrazložitev, kako je pripravljavec ob pripravi akta upošteval naravovarstvene smernice.

(9) Določbe šestega, sedmega in osmega odstavka tega člena se ne uporabljajo v postopku sprejema aktov razglasitve nepremičnih kulturnih spomenikov in v postopku sprejema načrtov rabe naravnih dobrin, če je soglasje ali mnenje ministrstva v tem postopku že določeno z drugimi predpisi.

101. Člen – (presoja sprejemljivosti planov)**O**

(1) Za vsak plan ali spremembo plana, ki ga na podlagi zakona **sprejme** pristojni državni organ ali pristojni organ samoupravne lokalne skupnosti za področje urejanja prostora, upravljanja voda, gospodarjenja z gozdovi, lova, ribištva, rudarstva, kmetijstva, energetike, industrije, transporta, ravnanja z odpadki in odpadnimi vodami, oskrbe prebivalstva s pitno vodo, telekomunikacij in turizma in bi lahko pomembno vplival na zavarovano območje, posebno varstveno območje ali potencialno posebno ohranitveno območje sam po sebi ali v povezavi z drugimi plani, je treba izvesti presojo sprejemljivosti njegovih vplivov oziroma posledic glede na varstvene cilje teh območij. Presoje sprejemljivosti ni **treba izvesti** za tiste plane, ki so neposredno povezani ali potrebni za varstvo teh območij.

ZON – financiranje:**149. člen – (vstopnina)****P**

(3) Ne glede na določbo prejšnjega odstavka potrdi višino vstopnine za naravo vrednoto, zavarovano območje ali njegov del lokalnega pomena pristojni občinski organ.

150. člen – (javni stroški ohranjanja narave)**O**

(2) Lokalna skupnost zagotavlja sredstva za ukrepe iz prejšnjega odstavka, če se nanašajo na varstvo naravnih vrednot lokalnega pomena.

ZON (Uradni list RS, št. 56/99, prehodne in končne določbe):**163. člen****P**

(2) Akte o zavarovanju naravnih vrednot po tem zakonu izdajo pristojni državni ali lokalni organi, glede na razvrstitev naravnih vrednot na naravne vrednote državnega in lokalnega pomena po tem zakonu.

Zakon o vodah – ZV – temeljna načela in določbe:**4. člen – (naloge države in lokalne skupnosti)****P**

Upravljanje z vodami in vodnimi ter priobalnimi zemljišči je v pristojnosti države, razen tistih nalog, za katere je po tem zakonu pristojna lokalna skupnost.

16. člen – (naravno vodno javno dobro lokalne skupnosti)**O, P**

(1) Zaradi omogočanja splošne rabe voda **lahko** lokalna skupnost **določi**, da se status naravnega vodnega javnega dobra vzpostavi tudi na delu priobalnega zemljišča celinskih voda.

(2) Lokalna skupnost mora zemljišča iz prejšnjega odstavka predhodno pridobiti v last s pravnim poslom ali v javno korist predlagati njihovo razlastitev po predpisih, ki urejajo razlastitev.

(4) Lokalna skupnost ob določitvi statusa naravnega vodnega javnega dobra **lahko podrobneje določi** tudi način in pogoje splošne rabe naravnega vodnega javnega dobra, upošteva določbe 21. člena tega zakona.

(5) Zemljišča iz prvega odstavka tega člena pridobijo status naravnega vodnega javnega dobra z odločbo, ki jo **izda** pristojni organ lokalne skupnosti.

(6) Posebna raba naravnega vodnega javnega dobra je na območju, ki ga določi lokalna skupnost, mogoča le ob **soglasju** pristojnega organa lokalne skupnosti.

(7) Lokalna skupnost ima ne glede na določbe, ki urejajo vrstni red predkupnih upravičencev po drugih zakonih, predkupno pravico na zemljiščih iz prvega odstavka tega člena kot **prva predkupna upravičenka**.

(8) Zemljišču iz prvega odstavka tega člena preneha status naravnega vodnega javnega dobra, če lokalna skupnost **ugotovi**, da zemljišče trajno ni več potrebno za omogočanje splošne rabe vode, pristojni organ lokalne skupnosti pa o tem izda odločbo.

18. člen – (nastanek grajenega vodnega javnega dobra)**P**

(3) ...**lahko** status grajenega vodnega javnega dobra **določi** tudi pristojni organ lokalne skupnosti z odločbo, če gre za objekte iz četrtega odstavka prejšnjega člena v lasti lokalne skupnosti.

20. člen – (prenehanje grajenega vodnega javnega dobra) P

(3) Prenehanje statusa grajenega vodnega javnega dobra iz prejšnjega odstavka **ugotovi** ministrstvo ali pristojni organ lokalne skupnosti z odločbo, ki jo **izda** po uradni dolžnosti in je podlaga za izbris statusa grajenega vodnega javnega dobra iz zemljiške knjige in se izvede po uradni dolžnosti.

21. člen – (pravni režim naravnega in grajenega vodnega javnega dobra) P

(5) ... **lahko** lokalna skupnost **predpiše** način in pogoje splošne rabe zamrznjenih površin površinskih voda.

32. člen– (naravno morsko javno dobro lokalne skupnosti) O, P

(1) Zaradi omogočanja splošne rabe morja **lahko** lokalna skupnost **določi** status naravnega morskega javnega dobra tudi na delu priobalnega zemljišča morja.

(2) Lokalna skupnost **mora** zemljišča iz prejšnjega odstavka predhodno pridobiti v last s pravnim poslom ali v javno korist predlagati njihovo razlastitev po predpisih, ki urejajo razlastitev.

(4) Lokalna skupnost ob določitvi statusa naravnega morskega javnega dobra **določi** tudi način in pogoje splošne rabe naravnega morskega javnega dobra, upošteva določbe 21. člena tega zakona.

(5) Zemljišča iz prvega odstavka tega člena pridobijo status naravnega morskega javnega dobra z odločbo, ki jo **izda** pristojni organ lokalne skupnosti.

(6) Posebna raba naravnega morskega javnega dobra, ki ga določi lokalna skupnost, je mogoča le ob **soglasju** pristojnega organa lokalne skupnosti.

ZV – varstvena območja:**75. člen– (prostorski akt države) O**

(1) Lokalna skupnost, v kateri je določeno vodovarstveno območje, pa je z aktom iz prejšnjega člena vodno telo namenjeno za oskrbo s pitno vodo tudi v drugi lokalni skupnosti, **mora** s prostorskimi akti **zagotoviti možnost** gradnje objektov in naprav za izvajanje oskrbe s pitno vodo na območju te lokalne skupnosti.

(2) Če lokalna skupnost ne sprejme prostorskega akta iz prejšnjega odstavka, sprejme prostorski akt, s katerim se zagotovi možnost gradnje objektov in naprav iz prejšnjega odstavka vlada, na stroške te lokalne skupnosti.

(3) Prostorski akt iz prejšnjega odstavka se nanaša na objekte in naprave, ki so potrebni za oskrbo s pitno vodo v drugi lokalni skupnosti, njihova gradnja pa bo potekala na območju lokalne skupnosti, v kateri se nahaja vodovarstveno območje iz prvega odstavka tega člena.

- 77. člen- (območje kopalnih voda)** **P**
 (2) Območje kopalnih voda, kjer se običajno kopa večje število ljudi in kopanje ni prepo-vedano, določi vlada sama ali na **predlog** lokalne skupnosti, če so izpolnjeni kriteriji iz predpisa iz sedmega odstavka tega člena.
- 78. člen- (označevanje varstvenih območij)** **O**
 (3) Označevanje območja kopalnih voda **zagotovi** lokalna skupnost.
- 90. člen - (ukrepi za varstvo pred škodljivim delovanjem)** **O, P**
 (1) Zaradi varstva pred škodljivim delovanjem voda država in lokalne skupnosti **zagotavljajo** na ogroženem območju načrtovanje, gradnjo in upravljanje vodne infrastrukture, zlasti visokovodnih nasipov, zadrževalnikov, prodnih pregrad, objektov za stabilizacijo dna in brežin, črpališč in odvajanje zalednih voda.
 (3) Ukrepi iz prejšnjih odstavkov se **določijo** v podrobnejših načrtih upravljanja voda.
- 91. člen - (obseg varstva pred škodljivim delovanjem voda)** **P**
 (4) Varstvo pred škodljivim delovanjem voda, ki presega obseg varstva iz drugega odstavka tega člena, **lahko zagotavlja** lokalna skupnost sama ali skupaj z drugimi pravnimi ali fizičnimi osebami, ob soglasju ministrstva.
 (6) Če se varstvo iz tretjega odstavka tega člena zagotavlja tako, da se povečajo objekti vodne infrastrukture iz prvega odstavka tega člena, je lastnik vodne infrastrukture lahko samo država, razmerja med državo in drugimi osebami glede upravljanja, obratovanja in vzdrževanja vodne infrastrukture pa se uredijo s pogodbo, pri čemer se upošteva delež vloženih sredstev.
- 92. člen- (varstvo pred padavinskimi vodami)** **O, P**
 (1) Lokalna skupnost **skrbi** za varstvo pred škodljivim delovanjem padavinskih voda v ureditvenih območjih naselij.
- 93. člen- (obratovanje in vzdrževanje vodne infrastrukture)** **O, P**
 (1) Obratovanje, vzdrževanje in spremljanje stanja vodne infrastrukture, namenjene varstvu pred škodljivim delovanjem voda, je **obvezna** državna ali lokalna gospodarska javna služba.
- 99. člen- (dolžnost lokalne skupnosti)** **O**
 (1) Izvajalec javne službe iz prejšnjega člena prepusti zbrano plavje, odpadke in druge opuščene ali odvržene predmete in snovi iz 4. točke drugega odstavka prejšnjega člena izvajalcu javne službe ravnanja s komunalnimi odpadki z območja lokalne skupnosti, kjer so plavje, odpadki in drugi opuščeni ali odvrženi predmeti in snovi zbrane, ta pa jih **mora prevzeti in odložiti** na predpisan način.

(2) Stroške prevzema in odlaganja plavja, odpadkov in drugih predmetov ali snovi iz prejšnjega člena nosi ministrstvo.

(3) Na vodni infrastrukturi, ki je skladno z določbo 47. člena tega zakona namenjena tudi splošni rabi za javne površine, kot so zelenice, poti, parki, rekreacijske površine ipd., **zagotavlja** izvajanje nalog iz 4. točke drugega odstavka prejšnjega člena lokalna skupnost.

101. člen- (dolžnosti imetnika vodne pravice)

O

(2) Imetnik vodne pravice prepusti zbrano plavje, odpadke in druge opuščene ali odvržene predmete in snovi izvajalcu javne službe ravnanja s komunalnimi odpadki z območja lokalne skupnosti, kjer so plavje, odpadki in drugi opuščeni ali odvrženi predmeti in snovi zbrane, ta pa jih **mora prevzeti** in odložiti na predpisan način in na stroške imetnika vodne pravice.

(3) V primeru, da imetnik vodne pravice ne zagotovi izvedbe nalog iz prvega odstavka tega člena, jih opravi izvajalec javne službe iz 98. člena tega zakona na njegov račun.

ZV- Raba vodnega ali morskega dobra, podzemnih voda in naplavin- posebne določbe:

114. člen - (naloge države v zvezi z raziskovanjem izvirov in zalog pitne vode) P

(3) Raziskave izvirov in zalog pitne vode **lahko zagotavlja** tudi lokalna skupnost, skladno z določbami tega zakona.

116. člen- (izvajanje rudarskih del)

O, P

(3) Če so podzemne vode iz prvega odstavka tega člena pomembne za oskrbo s pitno vodo, **mora** lokalna skupnost zemljišče, ki je potrebno za črpanje vode, **odkupiti ali predlagati** njegovo razlastitev po predpisih, ki urejajo razlastitev.

Priloga 2

Zakon o lokalni samoupravi

V 21. členu Zakona o lokalni samoupravi je zapisano:

Občina samostojno opravlja lokalne zadeve javnega pomena (izvirne naloge), ki jih določi s splošnim aktom občine ali so določene z zakonom. Občina za zadovoljevanje potreb svojih prebivalcev opravlja zlasti naslednje naloge:

- upravlja občinsko premoženje;
- omogoča pogoje za gospodarski razvoj občine in v skladu z zakonom opravlja naloge s področja gostinstva, turizma in kmetijstva;
- načrtuje prostorski razvoj, v skladu z zakonom opravlja naloge na področju posegov v prostor in graditve objektov ter zagotavlja javno službo gospodarjenja s stavbnimi zemljišči;
- ustvarja pogoje za gradnjo stanovanj in skrbi za povečanje najemnega socialnega sklada stanovanj;
- v okviru svojih pristojnosti ureja, upravlja in skrbi za lokalne javne službe;
- pospešuje službe socialnega skrbstva, za predšolsko varstvo, osnovno varstvo otroka in družine, za socialno ogrožene, invalide in ostarele;
- skrbi za varstvo zraka, tal, vodnih virov, za varstvo pred hrupom, za zbiranje in odlaganje odpadkov in opravlja druge dejavnosti varstva okolja;
- ureja in vzdržuje vodovodne in energetske komunalne objekte;
- ustvarja pogoje za izobraževanje odraslih, ki je pomembno za razvoj občine in za kvaliteto življenja njenih prebivalcev;
- pospešuje vzgojno izobraževalno, informacijsko dokumentacijsko, društveno in drugo dejavnost na svojem območju;
- pospešuje razvoj športa in rekreacije;
- pospešuje kulturnoumetniško ustvarjalnost, omogoča dostopnost do kulturnih programov, zagotavlja splošnoizobraževalno knjižnično dejavnost ter v skladu z zakonom skrbi za kulturno dediščino na svojem območju;
- gradi, vzdržuje in ureja lokalne javne ceste, javne poti, rekreacijske in druge javne površine v skladu z zakonom ureja promet v občini ter opravlja naloge občinskega redarstva;
- opravlja nadzorstvo nad krajevnimi prireditvami;
- organizira komunalno-redarstveno službo in skrbi za red v občini;
- skrbi za požarno varnost in organizira reševalno pomoč;
- organizira pomoč in reševanje za primere elementarnih in drugih nesreč;
- organizira opravljanje pokopališke in pogrebne službe;
- določa prekrške in denarne kazni za prekrške, s katerimi se kršijo predpisi občine in opravlja inšpekcijsko nadzorstvo nad izvajanjem občinskih predpisov in drugih aktov, s katerimi ureja zadeve iz svoje pristojnosti, če ni z zakonom drugače določeno;
- sprejema statut občine in druge splošne akte;
- organizira občinsko upravo;
- ureja druge lokalne zadeve javnega pomena.

Priloga 3

Povzetek analize stanja in ocena trendov

Človekove dejavnosti (gonilne sile) povzročajo obremenitve na okolje, kar pripelje do sprememb okolja (stanje) in nato do okoljskih problemov (vplivi na ljudi, naravne vire in snovi). Ti problemi pa zopet vodijo k človekovim dejavnostim in političnim ukrepom (odzivi).

Ni nujno, da so predlagane vsebine po posameznih, v nadaljevanju predstavljenih temah povsem izčrpane, so pa pri vsaki vsekakor nakazani bistveni elementi in vidiki. Okvir vsakega poglavja daje splošen pristop, ni pa zamišljen, da predpisuje vse navedene vsebine, zato se ga lahko dograjuje, odvisno od lokalnih razmer in danosti.

Splošno: Družbeni, gospodarski in prostorski razvoj z ocenami trendov

Osebn izkaznica mestne občine:

- geografske značilnosti območja (obseg ozemlja, geologija, podnebje)
- struktura prebivalstva (število, sestava, življenjska raven)
- primarna raba prostora (grajene, kmetijske, gozdne površine ipd.)
- gospodarska razvitost (panožne strukture, zaposlitev in brezposelnost, ekonomski kazalci ipd.)
- družba (socialna zaščita, izobraževanje, zdravstvo, kultura in šport, raziskovanje)

Vzroki – gonilne sile

Promet

Povzetek stanja o strukturi prometnih poti (ceste, železnica, pomorski in zračni promet), uporaba različnih prometnih poti (prevozi z avtobusi, železnico na prebivalca ipd.), število osebnih vozil na prebivalca, prometni zastoji, opis sprememb (trendi), opis družbenih (število nesreč in njihove posledice, zastoji in izgubljene delovne ure) in okoljskih posledic (onesnažen zrak, hrup, emisije CO₂, prizemni ozon, stres). Prevoz nevarnih snovi. Poraba in cena goriv, energije. Tovorni promet. Okolju prijazna vozila. Javni potniški promet: mestni, primestni. Zelena javna naročila za nakup avtomobilov za lokalno upravo. Povezano upravljanje s prometom.

Energetika

Predstavitev pridobivanja in oskrbe z energijo (elektrika, plin, toplota, nafta). Poraba posameznih energentov z oceno trendov. Poraba po posameznih segmentih (industrija, javni sektor, promet, gospodinjstva) s trendi. Cene energentov. Trendi povečanja porabe energije in elektrike. Obnovljivi viri energije, učinkovita raba energije. DSM pri oskrbovalcih elektrike. Zelena elektrika. Lokalna energetska zasnova. Okoljske posledice pridobivanja in rabe energije. Emisije. Količina proizvedenega CO₂ na prebivalca.

Gradnja

Prikaz stanovanjskega fonda v lokalni skupnosti in struktura stavb glede na starost. Stavbno premoženje lokalne oblasti. Viri ogrevanja. Stanje glede izolacij stavb. Zelena javna naročila pri naročilih za gradnje. Energetske učinkovite stavbe, podeljene energetske izkaznice. OVE. Materiali. Načini gradnje (solarna arhitektura). Vplivi na okolje.

Industrija in storitvene dejavnosti

Podjetja po dejavnosti. Predstavitev vrste in umestitev storitvenih dejavnosti (trgovina, servisi, gradbeništvo ipd.). Obrtne dejavnosti. Ocena razvojnega trenda. Vplivi na okolje. Komunalna infrastruktura in organizacija. Okoljski standardi. IPPC.

Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo

Struktura kmetijskih gospodarstev in proizvodnje. Podatki o porabi umetnih gnojil in sredstev za varstvo rastlin. Intenzivna kmetijska proizvodnja, integrirana, ekološka pridelava. Oporečna hrana. Vplivi na okolje. Zelene javne površine v mestih. Mestni gozdovi. Lastništvo in gospodarjenje z gozdovi. Ribišтво.

Turizem

Turistične zmogljivosti, število turistov, potovanja domačega prebivalstva. Vrste turizma: kmečki, morski, gorski, topliški, ipd. Ekološki turizem. Zeleni ključ v hotelih in restavracijah. Vplivi na okolje. Planinstvo. Kraške jame. Prehodni turizem.

Javni sektor

Predstavitev javnega sektorja, velikost, število stavb. Stroški vzdrževanja. Poraba energije. Ogrevanje. Vplivi. Načini varčevanja.

Gospodinjstva

Predstavitev: število gospodinjstev, število članov gospodinjstev, trend naraščanja enojnega gospodinjstva, enostarševstva itd. Opremljenost gospodinjstev s trajnimi potrošnimi dobrinami. Delež gospodinjstev glede na vrste ogrevanja, poraba energije. Poraba pitne vode na dan v gospodinjstvu. Količina odpadkov na gospodinjstvo.

Pritiski – obremenitve

Raba virov (obnovljivi, neobnovljivi, raba tal)

Obnovljivi viri: voda, gozd, prstoživeče rastlinske in živalske vrste, živila.

Neobnovljivi viri: rudnine, nafta, plin, premog.

- Raba pitne vode za tehnološke potrebe, raba podzemne (pitne) vode za namakanje. Raba deževnice.
- Izsekavanje gozdov, zaraščanje kmetijskih površin. Raba kmetijskih zemljišč za infrastrukturo in pozidavo. Osiromašenje prsti.
- Izkopavanje rudnin. Gramoznice, peskokopi. Cene/okoljski stroški.
- Prostorsko načrtovanje, nedovoljeni posegi v prostor, degradirana območja, nastajanje spalnih naselij, preseljevanje.

Emisije v vodo, zrak in tla

Značilnosti onesnaževal: SO₂, NO_x, NO₂, VOCs, NH₃, CO, CO₂, CH₄, HOS, benzen, ozon, težke kovine, POPs.

Točkovni viri: odpadne vode, industrija, nesreče, rudarjenje, hudourniki.

Netočkovni viri: kmetijska praksa, gozdarstvo, razpršena poselitev, gradbišča, odlaganje iz ozračja, promet.

Odpadki

Količina in struktura proizvedenih odpadkov, po sektorjih. Organiziranje zbiranja odpadkov, ločeno zbiranje odpadkov. Odlagališča, ekološki otoki, črna odlagališča. Nevarni odpadki. Vplivi na okolje: zrak, vodo, tla, naravne ekosisteme (akumulacija v prehranjevalni verigi), urbana območja.

Viri: komunalni, industrijski, gradbeni, kmetijski, nevarni odpadki.

Vrste odpadkov: plastika, steklo, papir, embalaža, klorirana topila, bela tehnika, odslužena vozila in gume, odpadna olja, elektronska oprema, biološki odpadki, baterije, akumulatorji ipd.

Preprečevanje nastajanja odpadkov na izvoru. Recikliranje, ponovna uporaba, odlaganje. Kompostiranje. Prevoz odpadkov. Sežiganje odpadkov.

Odpadne vode

Viri odpadnih voda (industrija, gospodinjstva ipd.). Kanalizacija. Čistilne naprave.

Vpliv neprečiščene odpadne vode.

Hrup

Učinki hrupa (nadloga, motnja, komunikacijska ovira, vibracije, nizke frekvence hrupa). Izpostavljenost prebivalcev hrupu. Meritve hrupa. Impulzivni hrup. Stalni, občasni.

Viri hrupa: železniški, cestni in zračni promet, industrija, športne in rekreacijske dejavnosti, gradbišče, zabavišni objekti, javne prireditve, ipd.

Vplivi hrupa.

Sevanja (ionizirajoča, neionizirajoča)

Elektromagnetno sevanje. Naravni in umetni viri sevanj. Ultravioletno sevanje. Vplivi in tveganja.

Viri elektromagnetnega sevanja: visokonapetostni transformator, razdelilna transformatorska postaja, nadzemni ali podzemni vod za prenos električne energije, odprt oddajni sistem za brezžično komunikacijo, radijski ali televizijski oddajnik, radar, ipd.

Kemikalije

Vrste kemikalij. Farmacevtska sredstva, plastike (PVC), organske in anorganske, kozmetika, barve, pralni praški, vlakna, barvila. Obstojna organska onesnaževala – POPs (pesticidi, PCBs, dioksin, PAHs). Azbest. Ftalati in bromirani zaviralci gorenja.

Tehnološka in naravna tveganja

Tehnološka tveganja (požari, izlivi, prometne nesreče ipd.).

Naravna tveganja (poplave, suše, neurja, plazovi, požari v naravi, potresi).

Viri: industrija, promet, morski transport, jedrske nesreče, naravne nesreče.

Materialne škode v prometu, kmetijstvu, gozdarstvu itd

Stanje prvin okolja in vplivi

Kakovost zraka in celotno ozračje

Lokalno: kakovost zraka v lokalni skupnosti in v največjem mestu (ali mestih). Trendi.

Koncentracije emisij: žveplov dioksid (SO₂), dušikov oksid (NO), didušikov oksid (N₂O), ogljikov dioksid (CO₂), ogljikov monoksid (CO), amoniak (NH₃), hlapni ogljikovodiki (VOCs), ozon (prizemni in stratosferski), prašni delci (PM), kloroflorovogljikovodiki (CFCs), metan (CH₄), lebdeči (prašni) delci, itd.

Vzroki emisij: promet, energetika, industrija, itd.

Izpostavljenost emisijam: zdravje prebivalcev, zgradbe, ekosistemi, vode, itd.

Celotno ozračje. Opiše trende naraščanja toplogrednih plinov (TGP) in zlasti CO₂. Kaj povzroča nastajanje TGP in kakšne so posledice (spremembe temperature, vplivi na hidrologijo, grožnje ekosistemom, degradacija tal, poplave, suše, nevihte). Prilagajanje. Padavine in temperature. Dolžina rastne dobe. Podnebna ranljivost. Prilagajanje.

Koncentracije toplogrednih plinov: ogljikov dioksid (CO₂), metan (CH₄), didušikov oksid (N₂O), fluorirani ogljikovodiki (HFC-je), perfluorirani ogljikovodiki (PFC-je) in žveplov heksafluorid (SF₆). Koncentracije stratosferskega in troposferskega ozona.

Vzroki:

Vplivi: podnebne spremembe, tanjšanje ozonskega plašča, prizemni ozon.

Kakovost voda

– Površinske vode

Značilnosti površinskih vodnih teles – reke, naravna in akumulacijska jezera, (rečna bilanca, obseg, pretočnost, prispevna območja, regulacija ipd.).

Koncentracije onesnaževal: organske snovi – hranila (BOD, COD, O), fosfor (P), nitrati (NO₃), pH, težke kovine, BPK5, amonij, PCB. Trendi (naraščanja ali upadanja). Evtrofikacija. Kakovostni razred. Vzroki onesnaževanja.

– Podzemne vode

Značilnosti podzemnih voda. Količina. Črpanje.

Koncentracije onesnaževal: nitrati, pesticidi, lahkohlapni halogenirani ogljikovodiki itd.

Vzroki onesnaževanja: urbana območja, industrija, izkopavanje rudnin, odlagališča odpadkov, kmetijstvo.

– Pitna voda

Izviri pitne vode. Sistemi oskrbe s pitno vodo. Poraba. Vodovarstvena območja.

Kakovost pitne vode: mikrobiološki in fizikalno kemijski parametri.

Vzroki onesnaževanja. Vplivi: zdravje prebivalcev.

– Morska voda

Onesnaževala: težke kovine, sintetične organske snovi (PCB), hranila, nafta, mikrobiološka onesnaženost.

– Kopalne vode, deževnica

Tla

Tla so naravni vir, potreben za pridelavo hrane, industrijskih surovin in pridobivanje energetskih virov, pa tudi naravna vrednota, ki jo varujemo kot naravno dediščino.

– Kakovost tal

Tipi, vrste tal. Funkcije.

Stanje onesnaženosti: težke kovine, pesticidi, nitrat, fosfor itd.

Viri onesnaževanja: kmetijstvo in vrtičkarstvo, industrija, odpadne vode, promet, sežigalnice, termoelektrarne. Točkovni in razpršeni viri.

Degradacija tal, zakisovanje, zasoljevanje, erozija.

– Pokrovnost (angleško land cover)

Prikaz vrst pokrovnosti: grajene in kmetijske površine, gozdovi, naravne površine, močvirja/ barja, vodne površine.

– Raba tal (angleško land use)

Raba tal je uporaba zemljišč, povzročena s človekovo dejavnostjo. Temeljna delitev rabe tal razlikuje med podeželsko (ruralno) in mestno rabo (urbano). Prikaz: travniki, pašniki, njive, gozd, nezazidljiva, zazidljiva zemljišča. Zelene javne površine. Degradirana območja. (Kataster)

Ohranjanje narave

Živa (živalstvo in rastlinstvo, zavarovana območja) in neživa narava (geološke vrednote).

– Biotska raznovrstnost

Opis obstoječih ekosistemov (gozd, pašniki, grmovje, mokrišča, gore, priobalje). Zavarovana območja (parki, naravni rezervati in spomeniki). Natura 2000. Ekološko pomembna območja. Habitatni tipi. Fauna in flora. Opis in stanje vrst. Ogrožene vrste. Vzroki ogroženosti:

– Naravne vrednote

Zdravje ljudi

Povzetek zdravstvenega statusa prebivalcev in možne povezave med zdravjem prebivalstva in okoljem. Vključuje tudi pričakovano življenjsko dobo in smrtnost. Našteje glavne vzroke smrtnosti.

Bolezenska stanja prebivalcev: krvni obtok, rak, dihalne poti, poškodbe, zastrupitve, pljučne bolezni, astma, motnje žlez z notranjim izločanjem, ipd.

Ogroženost: kakovost zraka, vode, hrane, svinec, radon, ultravioletno in elektromagnetno sevanje, odpadki, pogoji bivanja, pogoji na delovnih mestih, nesreče.

Kakovost urbanega življenja

Urbani prebivalci – trend rasti in delež. Urbani poselitveni vzorec, širjenje mestnega območja, obseg spalnih naselij, število prebivalcev na stanovanje. Poraba virov in goriv, kakovost urbanega okolja (zrak, voda, odpadki, promet, degradirana območja, zelene površine, itd.). Dnevne migracije in dolžine poti. Število avtomobilov v mestih. Urbani stres.

Priloga 4

Načela varstva okolja

Temeljna načela po Zakonu o varstvu okolja

Načelo trajnostnega razvoja (4. člen)

- (1) Država in samoupravna lokalna skupnost (v nadaljnjem besedilu: občina) morata pri sprejemanju politik, strategij, programov, planov, načrtov in splošnih pravnih aktov ter pri izvajanju drugih zadev iz svoje pristojnosti spodbujati takšen gospodarski in socialni razvoj družbe, ki pri zadovoljevanju potreb sedanje generacije upošteva enake možnosti zadovoljevanja potreb prihodnjih in omogoča dolgoročno ohranjanje okolja.
- (2) Zaradi spodbujanja trajnostnega razvoja morajo biti zahteve varstva okolja vključene v pripravo in izvajanje politik ter dejavnosti na vseh področjih gospodarskega in socialnega razvoja.

Načelo celovitosti (5. člen)

- (1) Država in občina morata pri sprejemanju politik, strategij, programov, planov, načrtov in splošnih pravnih aktov ter pri izvajanju drugih zadev iz svoje pristojnosti upoštevati njihove vplive na okolje tako, da prispevajo k doseganju ciljev varstva okolja.
- (2) Pri sprejemanju aktov iz prejšnjega odstavka, ki se nanašajo na varstvo okolja, se kot merilo upoštevajo človekovo zdravje, počutje in kakovost njegovega življenja ter preživetje, varstvo pred okoljskimi nesrečami in zdravje ter počutje drugih živih organizmov.

Načelo sodelovanja (6. člen)

- (1) Država in občina pri sprejemanju politik, strategij, programov, planov, načrtov in splošnih pravnih aktov, ki se nanašajo na varstvo okolja, omogočata sodelovanje povzročiteljev obremenitve, izvajalk ali izvajalcev (v nadaljnjem besedilu: izvajalec) javnih služb varstva okolja in drugih oseb, ki opravljajo dejavnosti varstva okolja, in javnosti.
- (3) Občine so med seboj solidarne in sodelujejo pri izvajanju nalog varstva okolja iz svoje pristojnosti, da se zagotovijo okoljsko bolj sprejemljivi, primernejši in ekonomsko učinkovitejši ukrepi varstva okolja.

Načelo preventive (7. člen)

- (1) Mejne vrednosti emisije, standardi kakovosti okolja, pravila ravnanja in drugi ukrepi varstva okolja morajo biti zasnovani, vsak poseg v okolje pa načrtovan in izveden tako, da povzroči čim manjše obremenjevanje okolja.

Načelo previdnosti (8. člen)

- (1) Uvajanje novih tehnologij, proizvodnih postopkov in izdelkov je dopustno le, če ob upoštevanju stanja znanosti in tehnike ter možnih varstvenih ukrepov ni pričakovati nepredvidljivih škodljivih učinkov na okolje ali zdravje ljudi.
- (2) Če obstaja možnost nepopravljivega uničenja okolja ali če so ogrožene njegove regeneracijske sposobnosti, pomanjkanje znanstvene zanesljivosti ne sme biti razlog za odlaganje ukrepov.

Načelo odgovornosti povzročitelja (9. člen)

- (1) Povzročitelj čezmerne obremenitve je kazensko in odškodninsko odgovoren v skladu z zakonom.
- (2) Oseba iz prejšnjega odstavka ali njen pravni naslednik mora v skladu z zakonom odpraviti vir in posledico čezmernega obremenjevanja.
- (3) Povzročitelj je za obremenjevanje okolja odgovoren tudi v primeru likvidacije ali stečaja, skladno s tem zakonom.

Načelo plačila za obremenjevanje (10. člen)

- (1) Povzročitelj obremenitve krije vse stroške predpisanih ukrepov za preprečevanje in zmanjševanje onesnaževanja ter tveganja za okolje, rabo okolja in odpravo posledic obremenjevanja okolja.
- (2) Z namenom zmanjševanja obremenjevanja okolja se lahko predpiše okoljsko dajatev zaradi onesnaževanja ali zaradi vsebnosti okolju škodljivih snovi v surovini, polizdelku ali izdelku.
- (3) Povzročitelju obremenitve se lahko predpiše obveznost jamčenja s finančnimi sredstvi za primer poplačila stroškov obremenjevanja okolja pri opravljanju dejavnosti in po njenem prenehanju.
- (4) Povzročitelj obremenitve se mora zavarovati proti odgovornosti za škodo, ki jo lahko povzroči okolju s svojo dejavnostjo, skladno z zakonom.

Načelo subsidiarnega ukrepanja (11. člen)

- (1) Država skrbi za odpravo posledic čezmerne obremenitve okolja in krije stroške odprave teh posledic, če jih ni mogoče naprtiti določenim ali določljivim povzročiteljem ali ni pravne podlage za naložitev obveznosti povzročitelju obremenitve ali posledic ni mogoče drugače odpraviti.
- (2) Ne glede na določbe prejšnjega odstavka občina skrbi za odpravo posledic čezmerne obremenitve okolja zaradi ravnanja s komunalnimi odpadki in krije stroške odprave teh posledic, če jih ni mogoče naprtiti določenim ali določljivim povzročiteljem ali ni pravne podlage za naložitev obveznosti povzročitelju obremenitve ali posledic ni mogoče drugače odpraviti.

- (3) Če se v primeru iz prejšnjih odstavkov povzročitelj ugotovi pozneje, imata država ali občina pravico in dolžnost izterjati vračilo stroškov iz prejšnjih odstavkov.
- (5) Stroški subsidiarnega ukrepanja države ali občine ne pokrivajo stroškov odškodninskih zahtevkov oškodovancev zaradi posledic čezmerne obremenitve okolja.

Načelo spodbujanja (12. člen)

- (1) Država in občina v skladu s svojimi pristojnostmi spodbujata dejavnosti varstva okolja, ki preprečujejo ali zmanjšujejo obremenjevanje okolja, in tiste posege v okolje, ki zmanjšujejo porabo snovi in energije ter manj obremenjujejo okolje ali ga omejujejo pod stopnjo dopustnih meja.
- (2) Pri določanju spodbud so okolju primernejše naprave, tehnologija, oprema, izdelki in storitve ter dejavnosti deležni večjih ugodnosti od okolju manj primernih.
- (3) Država in občina spodbujata ozaveščanje, informiranje in izobraževanje o varstvu okolja.

Načelo javnosti (13. člen)

- (1) Okoljski podatki so javni.
- (2) Vsakdo ima pravico do dostopa do okoljskih podatkov skladno z zakonom.
- (3) Javnost ima pravico sodelovati v postopkih sprejemanja politik, strategij, programov, planov in načrtov, ki se nanašajo na varstvo okolja, skladno s tem zakonom.

Priloga 5

Preglednica okoljskih ciljev

Načelni cilji iz NPVO (2005–2012)

Osnovni cilji:

- poudariti podnebne spremembe kot pomemben izziv v naslednjih letih in zmanjšati emisije toplogrednih plinov ter tako prispevati k dolgoročnemu cilju stabiliziranja koncentracij toplogrednih plinov v ozračju, kakor tudi zmanjšati emisije snovi, ki povzročajo tanjšanje ozonskega plašča;
- zaščititi in ohraniti naravne sisteme, habitate, prosto živeče živalske in rastlinske vrste, s ciljem ustaviti izgubo biotske raznovrstnosti, genske pestrosti in nadaljnje degradacije tal;
- prispevati k visoki ravni kakovosti življenja in socialni blaginji državljanov z zagotavljanjem okolja, v katerem raven onesnaženosti ne učinkuje škodljivo na zdravje ljudi in okolje, in z vzpodbujanjem trajnostnega razvoja v mestih;
- ravnanje z odpadki in poraba obnovljivih in neobnovljivih naravnih virov, ki omogočajo trajnostno proizvodnjo in porabo, prispevajo k zmanjševanju onesnaženja okolja in porabe energije tako, da ni presežena nosilna zmogljivost okolja.

Podnebne spremembe

Operativni program zmanjševanja emisij toplogrednih plinov

CILJ: Zmanjšanje emisij toplogrednih plinov za 8 % v obdobju od 2008–2012 glede na leto 1986, med drugim z dosegom naslednjih področnih ciljev:

- 12 % delež obnovljivih virov energije v celotni energetski oskrbi države do leta 2010;
- zmanjšanje energetske intenzivnosti (za 30 % do leta 2015 v primerjavi z letom 2000);
- 2 % delež biogoriv v prometu do leta 2005 in 5,75 % do leta 2010;
- 16 % delež SPTe do leta 2012 v proizvodnji električne energije;
- 30 % nižja poraba energije v novih stavbah in možnost znižanja porabe energije v javnem sektorju za 15 %.

Operativni program ravnanja s klorofluoroogljikovodiki (CFC)

CILJI:

- do 31. 12. 2005 predvideno prenehanje uvoza CFC in izdelkov zaradi potreb bistvenega pomena ter uporaba ustreznih MDI (inhalatorji z določenim odmerkom zdravila) brez CFC,
- do 31. 12. 2012 predviden dokončen zajem CFC iz hladilno zamrzovalnih in klimatskih naprav.

Narava in biotska raznovrstnost

Nacionalni program varstva narave

Cilji in usmeritve za:

- ohranitev biotske raznovrstnosti s programom ukrepov varstva rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov in ekosistemov;
- varstvo naravnih vrednot s programom ustanavljanja zavarovanih območij in obnovitve naravnih vrednot;
- način izpolnjevanja mednarodnih obveznosti;
- vzgojo in izobraževanje na področju ohranjanja narave;
- ozaveščanje javnosti o pomenu ohranjanja narave;
- zagotavljanje finančnih virov za izvajanje varstva narave.

Strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji

sledi trem glavnim ciljem Konvencije o biološki raznovrstnosti:

- ohranjanje biotske raznovrstnosti,
- trajnostna raba njenih sestavin,
- poštena in pravična delitev koristi genskih virov.

CILJ: Vzpostavitev celotnega sistema ohranjanja narave ter učinkovitega izvajanja – 2008

Operativni program – akcijski načrt ohranjanja biotske raznovrstnosti s programom upravljanja območij Natura 2000 – 2005

CILJ: ohranjanje visoke stopnje biotske raznovrstnosti in zaustavitev upadanja biotske raznovrstnosti do leta 2010:

- ohranitev in doseganje ugodnega stanja ogroženih vrst in habitatnih tipov,
- ohranitev in doseganje ugodnega stanja (obsega in kakovosti) habitatov vrst in habitatnih tipov, za katere so opredeljena območja, pomembna za ohranitev biotske raznovrstnosti (ekološko pomembnih območij, območij Natura 2000, Ramsarskih lokalitet),
- učinkovito in usklajeno ohranjanje narave v zavarovanih območjih z upravljavskimi načrti in drugimi ukrepi,
- dvig standarda vseh ravnanj z živalmi prostoživečih vrst,
- zagotovitev trajnostne rabe sestavin biotske raznovrstnosti in sonaravno poseganje v naravo.

Operativni program – strategija upravljanja populacij velikih zveri – 2005

CILJ: ohranjanje ugodnega stanja ogroženih vrst velikih zveri in zmanjševanje sporov; sprejetje podrobnejših ukrepov in njihova izvedba za zagotavljanje izvajanja strategije upravljanja z rjavim medvedom in priprava akcijskega načrta za to vrsto ter priprava strategij upravljanja z volkom in risom.

Operativni program – strategija ravnanja s tujerodnimi invazivnimi vrstami – 2006

CILJ: ohranjanje čim bolj naravne sestave biocenoze.

Operativni program varstva naravnih vrednot – 2006

CILJI:

- ohranitev lastnosti, zaradi katerih so deli narave opredeljeni za naravno vrednoto določene zvrsti v največji možni meri tudi vseh drugih lastnosti,
- obnovev poškodovanih ali uničenih naravnih vrednot,
- zagotovitev rabe naravnih vrednot na način, ki jih ne ogroža,
- zagotovitev ex-situ varstva naravnih vrednot, katerih ohranjanje v naravi, na mestu nahajališča, ni možno.

Tla

CILJI:

- do 2008 zaključiti s pregledom stanja onesnaženosti tal,
- vzpostavitev državnega spremljanja tal.

GSO

CILJ:

- pravna ureditev zagotavljanja soobstoja gensko spremenjenih posevkov s konvencionalnim in ekološkim kmetovanjem 2006.

Vode

Vsi navedeni instrumenti, dejavnosti in institucije so usmerjeni k skupnim ciljem upravljanja z vodami, ki so predvsem: doseganje dobrega stanja voda, vključno z morjem, zagotavljanje

oskrbe prebivalcev s pitno vodo, zagotavljanje varstva voda na varstvenih območjih, doseganje ekonomske cene vode in zmanjšanje ogroženosti zaradi škodljivega delovanja voda ter v tem smislu tudi k ureditvi dejavnosti upravljanja z vodami.

I. Upravljanje z vodami

CILJ: postavitve strokovnih podlag, določitev glavnih ciljev in temeljnih ukrepov za začetek izvajanja dolgoročnega procesa upravljanja z vodami:

– priprava prvega načrta upravljanja z vodami na vodnem območju Donave in vodnem območju Jadranskega morja in pripadajočih programov ukrepov.

I. Varstvo voda

CILJ: Dobro stanje voda do 2015

Program vzpostavitve spremljanja stanja vodnih teles – 2006 Operativni program za varstvo voda pred onesnaženjem z nitrati iz kmetijske proizvodnje (2004–2008)

CILJ: Doseganje izboljšanja stanja kakovosti podzemnih voda (doseganje padajočih trendov vsebnosti nitratov v podzemnih vodah na vseh vodonosnikih in znižanje deleža merilnih mest, kjer je mejna vrednost presežena pogosto (25–50 %) ali zelo pogosto (več kakor 50 %), in doseganje mejnih vrednosti za nitratre v pitni vodi v skladu s pravilnikom o pitni vodi.

Program za zmanjšanje tveganja zaradi uporabe pesticidov

CILJ:– doseči izboljšanje stanja podzemnih voda in doseganje mejnih vrednosti za pesticide v pitni vodi ter virih pitne vode, skladno s pravilnikom o pitni vodi,

- zmanjšati nevarnost in tveganje uporabe pesticidov za okolje in vodno okolje,
- izboljšati kontrolo uporabe pesticidov,
- zamenjati nevarne aktivne sestavine pesticidov z manj nevarnimi,
- promocija kmetovanja ob zmanjšani uporabi pesticidov ali brez njihove uporabe,
- pregleden sistem spremljanja in poročanja o uspehih doseganja ciljev in razvoj ustreznih kazalcev.

Operativni program odvajanja in čiščenja odpadnih voda (2004–2015)

CILJ: zagotavljanje ustreznega zbiranja, odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda

Program obsega:

- obveznosti izgradnje čistilnih naprav s pripadajočim kanalizacijskim omrežjem za območja poselitve > 100.000 PE – 2005,
- obveznosti izgradnje čistilnih naprav s pripadajočim kanalizacijskim omrežjem za območja poselitve od 15.000 – 100.000 PE – 2010,
- obveznosti izgradnje čistilnih naprav s pripadajočim kanalizacijskim omrežjem za območja poselitve od 2.000 – 15.000 PE – 2015,
- obveznosti izgradnje čistilnih naprav s pripadajočim kanalizacijskim omrežjem za območja poselitve > 10.000 PE na občutljivih območjih, – 2008.

Operativni programi za zmanjšanje onesnaženja površinskih voda z nevarnimi snovmi, kakor so živo srebro in nevarni klorirani ogljikovodiki iz razpršenih virov ter, prednostne in nevarne snovi iz seznama II (2004–2008)

CILJ: Ustavitev in postopno odpravljanje odvajanja emisij ali uhajanja prednostno nevarnih snovi – 2020

Operativni program zmanjševanja onesnaževanja vodnega okolja z emisijami živega srebra iz razpršenih virov onesnaževanja

Operativni program zmanjševanja onesnaževanja z nevarnimi kloriranimi ogljikovodiki iz razpršenih virov onesnaževanja

- doseganje mejnih emisijskih vrednosti za emisije tetrakloroetilena v kemičnih čistilnicah in uporaba najboljših dostopnih tehnologij za kemično čiščenje – 2007,
- identifikacija vseh virov in ugotavljanje stanja – 2005,
- spremljanje emisij in nadzor nad ravnanjem z odpadnim tetrakloroetilonom (odstranjevanje kontaktne vode in drugih nevarnih odpadkov) 2007.

Operativni programi zmanjševanja onesnaževanja površinskih voda s prednostnimi snovmi in drugimi nevarnimi snovmi

Cilji:

- priprava seznama onesnaževal, pomembnih za RS – 2005,
- pregledno spremljanje površinskih voda za snovi, za katere je evidentirana velika poraba na območju RS (spremljanje stanja vodnega okolja se trenutno ne izvaja¹) – 2005–2006,
- pregledno spremljanje površinskih voda za snovi, ki se uvrščajo med prednostne snovi krovne vodne direktive, spremljanje stanja vodnega okolja se ne izvaja², – 2005–2006,
- nadaljevanje spremljanja stanja površinskih voda³, – 2005–2006,
- določitev standardov kakovosti površinskih voda (prednostne in ostale snovi)⁴ – 2006,
- modifikacija obstoječih standardov kakovosti⁵ – 2006,
- ugotavljanje stanja v površinskih vodah ter določitev ukrepov po potrebi⁶ – 2007–2008.

1 Antimon, arzen, barij, kobalt, kositer, selen, srebro, titan, ksilen, toluen, cianidi, cianurjev klorid (triklorotriazin), dibutilkositrove spojine, dimetilamin, dimetoat, epiklorhidrin, etilbenzen, fluoridi, foksim, heksakloroetan, kaptan.

2 Diuron, endosulfan, izoproturon, klorfenvinfos, klorpirifos, pentaklorobenzen, trifluralin, bor, benzen, bromirani difeniletri, DEHP, diklorometan, kloroalkani, nonilfenoli, oktilfenoli, tributilkositrove spojine.

3 2,4-D, alaklor, atrazin, simazin, baker, cink, krom, nikelj, svinec, amonijev dušik, fosfati, nitritni dušik, PCB.

4 2,4-D, diuron, endosulfan, izoproturon, klorfenvinfos, klorpirifos, pentaklorobenzen, simazin, trifluralin, amonijev dušik, fosfati, nitritni dušik, PAO, bromirani difeniletri, DEHP, diklorometan, kloroalkani, nonilfenoli, oktilfenoli, tributilkositrove spojine.

5 Alaklor, atrazin, baker, bor, cink, krom, nikelj, svinec, antracen, naftalen, PAO (fenantren), benzen.

6 Velja za vse snovi s seznama onesnaževal, pomembnih za RS.

Varstvo voda na vodovarstvenih območjih

CIJ: preprečevanje onesnaževanja ali druge vrste obremenjevanja, ki bi lahko vplivalo na zdravstveno ustreznost ali količinsko stanje vodnega telesa ali njegovega dela, ki se uporablja za odvzem ali je namenjeno za javno oskrbo s pitno vodo ali za proizvodnjo pijač:

- vzpostavitev vodovarstvenih območij na območjih poselitve, kjer je več kakor 15.000 PE – 2006,
- vzpostavitev vodovarstvenih območij na območjih poselitve, kjer je manj kakor 15.000 PE – 2009.

Varstvo območij kopalnih voda

CIJ: ohranjanje kakovosti kopalnih voda in preprečevanje onesnaževanja ali druge vrste obremenjevanja, ki bi lahko vplivalo na stanje vodnega telesa ali njegovega dela, ki je določeno kot območje kopalne vode, ali na zdravstveno ustreznost kopalne vode na območju kopalne vode.

Varstvo voda, določenih za zahtevano kakovost voda, da se omogoči življenje rib

CIJ: ohranjanje kakovosti voda, da se omogoči življenje pomembnih vrst sladkovodnih rib.

Varstvo voda, določenih za zahtevano kakovost voda, da se omogoči življenje in rast morskih školjk in morskih polžev

CIJ: ohranjanje kakovosti voda, da se omogoči življenje in rast morskih školjk in morskih polžev.

Program varstva morja (morskega okolja)

CIJL: zaščita in ohranjanje morskega okolja.

II. Raba voda

CIJ: zagotavljanje vodnih količin za vodooskrbo prebivalcev s pitno vodo in postavitev instrumentov za določanje ekonomske cene vode.

Operativni program vodooskrbe

Operativni program za zagotavljanje vodnih količin za oskrbo s pitno vodo obsega:

- analizo obstoječega stanja oskrbe s pitno vodo v Sloveniji
- spremljanje in nadzor nad različnimi funkcijami vodovodnih sistemov
- podporo izvajanju zakonodajnih zahtev
- integracijo vodnega cikla (vodni vir, oskrba s pitno vodo, odvajanje in čiščenje odpadne vode)
- podporo delu občinam in izvajalcem javne službe
- racionalizacijo izvajalcev javnih služb oskrbe s pitno vodo (združevanje na funkcionalno zaokroženih sistemih)
- program sanacije obstoječih sistemov za oskrbo s pitno vodo (npr. zamenjava azbestnih cevi, združevanja funkcionalnih območji...)
- opredelitev lastne vodooskrbe z vidika varovanja vodnih virov in varne oskrbe s pitno vodo.

Uvajanja ekonomske cene vode

Cilj: ekonomska cena rabe vode do 2010.

III. Urejanje voda

Te usmeritve, ki so določene z evropsko in slovensko zakonodajo, imajo na področju urejanja voda za cilj doseganje trajnostnega, ekološko naravnane urejanja voda in od voda odvisnih ekosistemov in v tem okviru zmanjšanje ogroženosti življenj in zmanjšanje materialne škode zaradi prekomernih ali nezadostnih padavin.

Posodobitev in prilagoditev hidrološkega spremljanja ter izboljšanje napovedovanja ekstremnih hidroloških pojavov

CILJ: izboljšanje ocenjevanja količinskega stanja voda ter napovedovanja in opozarjanja pred ekstremnimi hidrološkimi pojavi (hidrološkimi sušami in poplavami).

Program za zmanjševanje posledic hidroloških suš – 2006

CILJ: izboljšanje razpoložljivosti vodnih količin za rabo ter stanje voda in pripadajočih ekosistemov.

Načrt upravljanja voda ogroženih območij z namenom zmanjševanja škodljivega delovanja voda

CILJ: zmanjšanje ogroženosti pred poplavami.

Zrak

Operativni program za ohranjanje in izboljšanje kakovosti zunanega zraka

CILJ: Doseganje mejnih oz. ciljnih vrednosti po območjih (4 območja in 2 poseljeni območji – aglomeraciji):

- NO_x do 2010,
- SO₂ in PM₁₀ do 2005,
- NO₂ in Pb do 2010,
- CO do 2005,
- benzen in ozon do 2010.

Kakovost zraka

Vrednosti sprejemljivega preseganja (SP):

	Leto	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
SO ₂	SP	150	120	90	60	30	0					
NO ₂	SP(1ura)	100	80	60	40	20	0					
	SP(leto)	20	18	16	14	12	10	8	6	4	2	0
CO Šmg/ m ³ C	SP	6	6	6	4	2	0					
	delci PM ₁₀	25	20	15	10	5	0					
	SP(leto)	8	6	5	3	2	0					
benzen	SP	5	4.5	4	3.5	3	2.5	2	1.5	1	0.5	0

- 1 – vrednost je lahko presežena 24-krat v enem letu
 2 – vrednost je lahko presežena 18-krat v enem letu
 3 – vrednost je lahko presežena 3-krat v enem letu
 4 – vrednost je lahko presežena 35-krat v enem letu
 5 – vrednost je lahko presežena 25-krat v enem letu (cilj za leto 2010)

Kakovost zraka

Mejne, alarmne in dopustne vrednosti ter sprejemljiva preseganja koncentracij v $\mu\text{g}/\text{m}^3$ za leto 2005:

	1 ura	3 ure	8 ur	Dan	Leto / zima
SO ₂	350 (MV) ¹	500 (AV)		125 (MV) ³	20 (MV)
NO ₂	200 (MV) ²	400 (AV)			50 (DV)=40 (MV)+ 10 (SP)
NO _x					30 (MV)
CO (mg/ m ³)			10 (MV)		
Benzen					7,5 (DV)=5 (MV)+ 2,5 (SP)
O ₃	180(OV) 240(AV) AOT40		180 (CV) ⁵		
delci PM ₁₀				50 (MV) ¹⁴	42 (DV)= 40 (MV)+ 2 (SP)

Operativni program zmanjševanja emisij v zrak

CILJ: zmanjšanje nacionalnih emisij za SO₂, NO_x, HOS in NH₃ do leta 2010:

- SO₂ – z 71 kt v letu 2002 na 27 kt do leta 2010,
- NO_x – z 60 kt v letu 2002 na 45 kt do leta 2010,
- HOS – z 48 kt na 40 kt v 2010 (38 kt v letu 2002),
- NH₃ – na 20 kt v 2010 (19 kt v letu 2002).

Operativni program zmanjševanja emisij v zrak iz velikih kurilnih naprav

CILJ: zmanjšanje emisij SO₂, NO_x, CO in prahu iz starih in obstoječih velikih kurilnih naprav in zagotavljanje, da skupne letne množine emisij iz vseh naprav ne bodo presežene

Kemikalije

Vzpostavitev sistema registracije, evaluacije in avtorizacije kemikalij (REACH)

CILJ: Vzpostavitev sistema ravnanja s kemikalijami (registracija, evaluacija, avtorizacija), ki bo do leta 2020 privedel do ukinitve uporabe in proizvodnje kemikalij, ki škodljivo vplivajo na zdravje ljudi in okolje – 2007.

Nacionalni izvedbeni načrt za upravljanje z obstojnimi organskimi onesnaževali (POPs)

CILJ: zaščita zdravja ljudi in okolja pred obstojnimi organskimi onesnaževali z uporabo preventivnega načela.

Hrup

Cilji okoljske politike na tem področju vključujejo znižanje sedanje ravni okoljskega hrupa in preprečevanje novih virov hrupa. Viri hrupa so vsi objekti in naprave, katerih uporaba ali obratovanje povzroča v okolju stalen ali občasen hrup. Skladno z zahtevami direktiv EU je treba vpeljati operativne programe in izvajati predpisane ukrepe za zmanjšanje onesnaženja okolja s hrupom.

Operativni program varstva pred hrupom (karte obremenjenosti s hrupom in načrti ukrepov za zmanjšanje hrupa)

CILJ: določitev stopnje izpostavljenosti prebivalstva okoljskemu hrupu (izdelava strateških kart hrupa in načrtovanje ukrepov za zmanjšanje hrupa) in informiranje javnosti o izpostavljenosti hrupu.

Izdelava strateških kart hrupa

1. faza do 30. 6. 2007 za:
 - aglomeracije z več kakor 250.000 prebivalci,
 - za kraje blizu glavnih cest, ki imajo letni pretok vozil več kakor 6 milijonov,
 - za kraje blizu glavnih železnic z več kakor 60.000 prevozov letno in
 - za okolico največjega letališča.
2. faza do 30. 6. 2012 za:
 - aglomeracije z več kakor 100.000 prebivalci,
 - za kraje blizu glavnih cest, ki imajo letni pretok vozil več kakor 3 milijonov,
 - za kraje blizu glavnih železnic z več kakor 30.000 prevozov letno.

Elektromagnetna sevanja

CILJ: izdelava kart obremenjenih območij z elektromagnetnim sevanjem.

Urbano okolje

CILJ: postavitve dolgoročne, enotne in celovite politike za izboljšanje kakovosti življenja v urbanih območjih s kazalci in oživitve mest tako, da postanejo privlačna za prebivalce, ne škodujejo zdravju in zagotavljajo visoko kakovost življenja.

Odpadki

Spolšni cilji in usmeritve, ki so skupni posameznim operativnim programom in programom ravnanja ali iz njih izhajajo, so:

- zapiranje krožnih snovnih tokov v smislu definiranja in obravnave življenjskih ciklusov virov in dobrin z opredelitvijo optimalnih deležev uporabe in predelave odpadkov na podlagi analiz stroškov in koristi,
- zmanjševanje količin odpadkov z vključevanjem proizvodnih in porabniških vzorcev in navad, življenjskih navad, tehnoloških izboljšav, ekonomskih dejavnosti in ukrepov, demografskih sprememb z namenom jasne opredelitve povezanosti in medsebojnih interakcij med:
- nastajanje in preprečevanje nastajanja odpadkov, upravljanje z viri in povezano gospodarsko politiko;
- upoštevanje in vključevanje delnih usmeritev in ciljev, kakor so kemikalije, IPPC, motorna vozila, električna in elektronska oprema in podobno;
- promocija preprečevanja nastajanja odpadkov, promocija predelave (recikliranja) odpadkov, postavitev manjkajočih standardov in deležev predelave odpadkov;
- zmanjševanje vplivov na okolje (predvsem v povezavi z odlaganjem odpadkov: emisije TGP, izcedne vode), prenos odgovornosti za odpadek in izrabljen proizvod na proizvajalce, uvajanje ekonomskih instrumentov (okoljskih taks).

Operativni program odstranjevanja odpadkov s ciljem zmanjšanja količin odloženih biorazgradljivih odpadkov

CILJI:

- v postopke pred odstranjevanjem odpadkov usmeriti vsaj 65 % ali več od nastalih količin komunalnih odpadkov in jih (v neto iznosu) snovno izrabiti vsaj 42 % ali več,
- izločiti vse kuhinjske odpadke in jih biološko predelati,
- obdelati preostanke odpadkov tako, da vsebnost skupnega organskega ogljika (TOC) ne bo presegala 5 %,
- toplotno obdelati preostanke odpadkov, kjer mejne vrednosti 5 % TOC z drugimi postopki ni mogoče doseči, in tiste organske odpadke, pri katerih je taka obdelava nujna,
- zmanjšati količine odloženih biorazgradljivih odpadkov od 47 % v strukturi odloženih odpadkov na 16% do leta 2013 ali 2015, ali v povprečju 5 % letno,
- zmanjšati zmoglost nastajanja in emisij toplogrednih plinov za 1162 kt CO₂ ekvivalentov do leta 2012.

Operativni program ravnanja z nevarnimi odpadki

CILJI:

- nadaljevanje trenda zmanjševanja nastajanja količin nevarnih odpadkov, in sicer od 5 do 10 % na letno,
- izboljšanje in racionalizacija ravnanja z nevarnimi odpadki z boljšim izkoristkom domačih obstoječih zmogljivosti ter vzpostavitve in delovanje mreže objektov in naprav, t. j. centrov za ravnanje z nevarnimi odpadki,
- zagotavljanje dokončnega odstranjevanja nevarnih odpadkov, kadar domače zmogljivosti ne obstajajo, v okviru infrastrukture znotraj EU,

- doseganje vsaj 1 kg zbranih nevarnih frakcij na leto na prebivalca v naslednjih letih v okviru izvajanja občinskih javnih služb ravnanja s komunalnimi odpadki.

Operativni program zbiranja komunalnih odpadkov

CILJI:

- postavitve zbiralnic za ločene frakcije komunalnih odpadkov na vsakih 500 prebivalcev v strnjениh območjih poselitve,
- postavitve zbirnih centrov za zbiranje ločenih frakcij komunalnih odpadkov po prinašalnem sistemu praviloma v vsaki občini, na vsakem območju strnjene poselitve z več kakor 8.000 prebivalcev in v večjih poselitenih aglomeracijah na vsakih 80.000 prebivalcev,
- vzpostavitev zbiralnic nevarnih frakcij komunalnih odpadkov na vsakem območju strnjene poselitve z več kakor 25.000 prebivalcev in v večjih poselitenih aglomeracijah na vsakih 60.000 prebivalcev,
- vzpostavitev dopolnilnega sistema zbiranja ločenih frakcij komunalnih odpadkov s premičnimi zbiralnicami,
- vzpostavitev sistema zbiranja organskih kuhinjskih odpadkov iz gostinstva in gospodinjstev ter njihovo biološko predelavo,
- zagotavljanje biološke predelave bioloških kuhinjskih odpadkov iz gospodinjstev v hišnih kompostnikih, v malih komunalnih kompostarnah na območjih poselitve z več kakor 10 prebivalcev/ha in več kakor 500 prebivalcev ter prevzemanje in zagotavljanje biološke predelave na gosteje poseljenih in večjih območjih.

Operativni program ravnanja z embalažo in odpadno embalažo

CILJI:

- 50 % predelave skupne mase odpadne embalaže do konca leta 2007 (od tega 25 % skupne mase naslednjih materialov: papir in lepenka, plastika, les, kovine in steklo in od tega najmanj 15 % mase posameznega materiala),
- 60 % masni delež predelave do konca leta 2012 (55–80 % masni delež reciklaže, od tega steklo 60 %, papir in karton 60 %, kovine 50 %, plastika 22,5% (izključno recikliranje nazaj v plastiko), les 15%).

Operativni program ravnanja z odpadnimi olji

CILJI:

- v obdobju do konca leta 2006 nadgradnja obstoječega sistema ravnanja z odpadnimi olji v Sloveniji, t. j. postavitve dodatnih objektov za prevzemanje in zbiranje odpadnih olj z namenom povišanja stopnje evidentiranih količin zbranih odpadnih olj s sedanjih 35% na 50% nastalih količin odpadnih olj in letno količino zbranih odpadnih olj večjo od 30 % letne količine prodanih mazalnih olj,
- dokončna sanacija odlagališč gudrona v Pesniškem dvoru, v Studencih in na Bohovi, ureditev odlagališč nevarnih odpadkov v Metavi, sanacija odlagališča Globovnik, sanacija odlagališč komunalnih odpadkov, ki se bodo v okviru regijskih načrtov ravnanja s komunalnimi odpadki zaprlo do leta 2008, ter sanacija drugih starih bremen.

Operativni program ravnanja z baterijami in akumulatorji

CILJ:

- prepoved trženja baterij s presežno dopustno vsebnostjo težkih kovin (Hg, Cd),
- vzpostavitev in izvajanje sistema celovitega ravnanja z odpadnimi baterijami in akumulatorji, in sicer v prvih letih prednostno baterij in akumulatorjev, ki vsebujejo nevarne snovi, v naslednjih letih pa vseh vrst baterij in akumulatorjev danih na slovenski trg, ter v okviru tega prednostno:
- omogočiti potrošnikom brezplačno odlaganje odpadnih baterij in akumulatorjev na določenih prevzemnih mestih,
- omogočiti ločeno zbiranje odpadnih baterij in akumulatorjev ter njihovo nadaljnjo predelavo (recikliranje) in odstranitev ostankov iz predelave,
- dosegati postavljene posamezne stopnje (delež) zbranih odpadnih baterij in akumulatorjev (npr. v kg/prebivalca, v odstotkih, zbranih od danih na trg),
- uvajanje posebnega označevanja baterij glede vsebnosti težkih kovin.

Operativni program odstranjevanja PCB/PCT

CILJ:

- do leta 2010 odstraniti PCB polnitve in dekontaminirati PCB naprave, če je koncentracija PCB v polnitvah večja od 500 mg/kg
- do konca leta 2006 za opremo in naprave, ki vsebujejo manj kakor 500 mg PCB/kg, izdelati celovit načrt za zbiranje in odstranjevanje.

Operativni program ravnanja z gradbenimi odpadki

CILJ: vzpostavitev in delovanje učinkovitega sistema ravnanja z gradbenimi odpadki (v obdobju do leta 2008), ki obsega:

- ločeno zbiranje na kraju nastanka in ponovno uporabo gradbenih odpadkov (vsaj 30 % nastalih gradbenih odpadkov),
- snovno predelavo (recikliranje) in uporabo pridobljenih gradbenih materialov (vsaj 40% nastalih gradbenih odpadkov),
- sežiganje ali uporabo kot gorivo lesa v gradbenih odpadkih,
- ponovno uporabo gradbenih odpadkov iz zemeljskih izkopov v višini okrog 30 % nastalih gradbenih odpadkov iz zemeljskih izkopov,
- uporabo preostanka gradbenih odpadkov po predelavi (okrog 20 %) in gradbenih odpadkov iz zemeljskih izkopov (okrog 50 %) in
- odlaganje neuporabnih preostankov gradbenih odpadkov (do 10 %) in gradbenih odpadkov iz zemeljskih izkopov (do 20 %) na odlagališčih inertnih odpadkov ali na obstoječih odlagališčih nenevarnih odpadkov.

V okvir ravnanja z gradbenimi odpadki spadajo tudi azbestni odpadki. Od proizvedenih izdelkov, ki so vsebovali azbest, so nekateri trajno vgrajeni v objekte: brizgani ometi, izolacijska sredstva, lepila ali izolacijske mase.

CILJ:

- registracija objektov in naprav, v katerih je vgrajenih več kakor 1.000 kg materialov, ki vsebujejo šibko vezani azbest,

- zagotovitev odlaganja odpadkov, ki vsebujejo trdno vezan azbest, na odlagališča nenevarnih odpadkov,
- odpadke, ki vsebujejo šibko vezani azbest in niso obdelani s postopkom utrjevanja, se odstrani z izvozom v tujino,
- pri odstranjevanju materialov, ki vsebujejo azbest, iz objektov, inštalacij in naprav je treba dela izvajati tako, da se prepreči ali čim bolj zmanjša emisije azbestnih vlaken v okolje, pri čemer se mora upoštevati tudi določila predpisov, ki zagotavljajo varovanje delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti azbestu pri delu.

Program zmanjševanja in preprečitve obremenjevanja okolja za proizvodnjo TiO₂ – Cinkarna Celje

CILJI:

- zmanjševanje in preprečevanje obremenjevanja okolja zaradi proizvodnje titanovega dioksida,
- spremljanje emisij v okolje in stanja okolja,
- zagotavljanje okolju in ljudem neškodljivo odstranjevanje odpadkov,
- spodbujanje preprečevanja nastajanja odpadkov, njihovo recikliranje, predelavo in ponovno uporabo,
- prepoved odmetavanja odpadkov v celinske površinske vode in morje,
- zmanjšanje količine odpadkov na tono proizvedenega titanovega dioksida v skladu s sprejetimi normativi.

Program ravnanja z izrabljenimi motornimi vozili

CILJI:

- zagotoviti enotni sistem zbiranja na celotnem območju RS in 100% zajem izrabljenih motornih vozil,
- doseganje deležev ponovne uporabe, predelave in reciklaže (85 % do konca leta 2006 in 95 % do konca leta 2014) ter odprava starih bremen,
- ustrezno ravnanje z nevarnimi snovmi.

Program ravnanja z izrabljenimi avtomobilskimi gumami

CILJI:

- vzpostavitev enotnega sistema zbiranja na celotnem območju Slovenije;
- preprečevanje neustreznega odlaganja;
- hkratno zagotavljanje različnih možnosti predelave in odstranjevanja.

Program ravnanja z odpadno električno in elektronsko opremo

CILJI:

- vzpostavitev sistema zbiranja na celotnem območju Slovenije, vključno z nadgradnjo sistema zbiranja ločenih frakcij komunalnih odpadkov,
- izločanje nevarnih snovi in ustrezno ravnanje z njimi,
- do konca leta 2007 zbrati najmanj 4 kg na prebivalca/leto,
- doseči deleže ponovne uporabe, predelave in reciklaže do konca leta 2007 in sicer 50 % za male gospodinjske pripomočke in 75 % za velike gospodinjske naprave.

Industrijsko onesnaževanje

Program celovitega preprečevanja in nadzorovanja onesnaževanja okolja – IPPC

Obstoječe naprave morajo uskladiti rabo naravnih virov in energije ter emisije v okolje do 30. oktobra 2007, razen za 15 obratov, ki so uveljavili prehodno obdobje (do 30. oktobra 2008, 2010 ali 2011).

CILJ: zmanjševanje onesnaženja okolja in porabe energije v velikih industrijskih obratih

Program zmanjševanja tveganja za okolje zaradi večjih nesreč z nevarnimi snovmi

V Sloveniji trenutno obratuje 23 obratov z večjo količino nevarnih kemikalij in 26 obratov z manjšo količino nevarnih kemikalij, ki se zaradi možnosti večjih nesreč z nevarnimi snovmi obravnavajo kot povzročitelji obremenjevanja okolja, za katere veljajo posebni okoljski ukrepi.

CILJ: preprečiti večje nesreče in zmanjšati njihove posledice

Civilna družba

Najpomembnejše poslanstvo okoljskih in naravovarstvenih nevladnih organizacij je torej vplivanje na oblikovanje politike in zakonodaje v Sloveniji in na ravni Evropske skupnosti ter ozaveščanje javnosti na področju okolja in trajnostnega razvoja. Povečanje in vsebinsko poglobljanje sodelovanja države z NVO na področju okolja je nujni dolgoročni proces, pri čemer bo morala država posebno pozornost nameniti:

- zagotavljanju pogojev NVO za njihovo aktivno sodelovanje;
- razširitvi partnerstva z državo na občine, ostala ministrstva (predvsem ministrstva, pristojna za šolstvo, zdravstvo, gospodarstvo, promet, informacijsko družbo), univerze in druge subjekte sodelovanja (tudi sodelovanje med NVO in gospodarskim sektorjem, npr. pri uvažanju okolju prijaznih tehnologij);
- obojestranskemu razumevanju procesa sodelovanja pri pripravi in sprejemanju pomembnih dokumentov (programov, usmeritev, zakonov), ki mora upoštevati določila Aarhuške konvencije, predvsem glede zagotavljanja vseh potrebnih informacij, pomembnih za pripravo dokumenta, primerno dolga časovna obdobja za posamezne faze v postopku za pripravo in sprejem dokumentov, dovolj zgodnje in pravično vključitev javnosti v proces ter upoštevanje mnenj in pripomb NVO z jasnimi obrazložitvami, če dokumenti niso sprejeti;
- spreminjanju splošnega družbenega vzdušja in vzorcev obnašanja glede vloge nevladnih organizacij ob polnem spoštovanju načel različnosti in dopolnjevanja, zavzemanje za demokratične, na medsebojnem zaupanju temelječe procese sodelovanja.

CILJI:

- odpreti politični prostor za vse akterje civilne družbe,
- dvigovanje kulture odprtosti in prostega dostopa do informacij,
- zagotavljanje aktivnega sodelovanja javnosti v zakonodajnih procesih ministrstva,
- povezovanje različnih okoljskih akterjev,
- proaktivna vloga okoljskih akterjev do množičnih medijev,
- nadgradnja celovitega informacijskega sistema varstva okolja.

Splošni cilji

Posebno pozornost bi morali nameniti še naslednjim ciljem:

- zmanjšanje porabe vode v gospodinjstvih in onesnaževanja vodnih virov,
- zmanjšanje porabe energije v gospodinjstvih in uporaba obnovljivih virov energije,
- zmanjšanje količin gospodinjskih odpadkov na izvoru, doslednejše ločevanje odpadkov v gospodinjstvih,
- povečanje uporabe alternativnih oblik mobilnosti in odgovornejša raba avtomobila,
- uveljavljanje načel trajnostne potrošnje in proizvodnje,
- zmanjšanje porabe energije – uvajanje OVE,
- ustrezna raba prostora na od voda ogroženih območjih.

V skladu s ključnimi okoljskimi prednostnimi nalogami EU (podnebne spremembe, narava in biotska raznovrstnost, okolje in zdravje ter kakovost življenja, naravni viri in odpadki) ter vizijo (Razvoj Slovenije po načelih trajnostnega razvoja) so cilji okoljske vzgoje in izobraževanja v formalnem, neformalnem in informalnem učenju za vse starostne skupine v Republiki Sloveniji do leta 2008:

- izboljšati splošno poznavanje okolja in zakonitosti trajnostnega razvoja;
- uveljaviti načrt trajnostnega razvoja kot sestavni del razvoja Slovenije;
- zagotoviti sistemsko in infrastrukturno podporo obstoječim okoljskim programom, njihovo povezavo in razvoj novih;
- vključiti okoljske programe in dejavnosti v obstoječe mreže in razvijati nove.

Sektorski cilji

Energetika

Cilji energetske politike, združeni v tri stebre trajnostnega razvoja:

- zanesljivost oskrbe z energijo,
- konkurenčnost oskrbe z energijo,
- varovanje okolja.

Okvirni cilji okoljske politike

1. Povečanje učinkovitosti rabe energije do 2010 glede na 2004

- *v industriji in storitvenem sektorju za 10 %,*
 - *v javnem sektorju za 15 %,*
 - *v stavbah za 10 %,*
 - *v prometu za 10 %,*
 - *podvojitve deleža el. energije iz soproizvodnje do 2010.*
- #### *2. Dvig deleža OVE v primarni energetski bilanci z 8 na 12 % 2010*
- *pri oskrbi s toploto z 22% v 2002 na 25% do 2010,*
 - *el. energije iz OVE z 32% v 2002 na 33,6% do 2010,*
 - *do 2% delež biogoriv za transport do konca 2005.*

Gradnja

DIREKTIVA SVETA O ENERGETSKI UČINKOVITOSTI STAVB št. 2002/91/ES

Cilj:

- Zmanjšanje porabe energije v stavbah je eden od instrumentov za:
 - zagotavljanje zanesljivosti oskrbe z energijo,
 - doseganje ciljev iz Kyotskega protokola.
- Nekaj dejstev:
 - poraba energije v stanovanjskem in storitvenem sektorju (pretežno v stavbah) znaša približno 40% končne energije;
 - analize kažejo, da je z ekonomsko upravičenimi ukrepi možno prihraniti tudi do 22% energije;
 - to bi pomenilo izpolnitev kar 20% zaveze EU glede znižanja emisij toplogrednih plinov (zaveza EU je 8% zmanjšanje emisij do leta 2012 glede na izhodiščno leto 1990);
 - samo z zamenjavo kotlov v stanovanjskih stavbah, ki so starejši od 20 let, bi se poraba energije za ogrevanje zmanjšala za 5%.

Zahteve direktive:

Direktiva nalaga državam članicam, da v svojem pravnem redu uredijo:

- izračun celovite energetske učinkovitosti stavb,
- določitev minimalnih zahtev glede energetske učinkovitosti za nove stavbe in večje obstoječe stavbe pri večji prenovi,
- energetske certificiranje stavb,
- redne preglede kotlov in klimatskih sistemov v stavbah.

Cilji pravilnika o energetske učinkovitosti stavb:

- Z njim bomo v slovenski pravni red prenesli zahteve direktive, ki se nanašajo na izračun energetske učinkovitosti stavb in določitev minimalnih zahtev, predstavljal pa bo tudi podlago za izdajo energetskih izkaznic za nove stavbe.
- Metodologija bo omogočala izračun energetske učinkovitosti za stanovanjske in njim podobne stavbe, ki imajo vgrajene sisteme za ogrevanje, prezračevanje, pripravo tople vode in razsvetljavo.
- Določitev minimalnih zahtev za energetske učinkovite stavbe, ki bodo zagotovile vsaj:
 - 15% izboljšanje toplotnih lastnosti same stavbe (brez sistemov),
 - 30% manjšo rabo končne energije v stavbi.
- Opredeljene bodo tudi druge tehnične zahteve za stavbo, elemente in sisteme. Naveden bo tudi podatek o predvideni letni emisiji CO₂.

Gospodarstvo

Skupni cilj Ministrstva za gospodarstvo je prispevati k uresničevanju vizije, da Slovenija postane aktivna in uspešna v svetovni konkurenci, da ohranja in razvija konkurenčne prednosti, ki

temeljijo na visoki dodani vrednosti blaga in storitev, kakovosti, inovativnosti in podjetništvu. Le gospodarstvo, ki dosegata visoko mednarodno konkurenčnost z visoko vzdržno rastjo gospodarske učinkovitosti, lahko zagotavlja visoko rast, ta pa ekonomsko močno deželo z visoko kakovostjo življenja in družbeno blaginjo.

Turizem

Strategija slovenskega turizma od 2002–2006

1. Temeljni kvalitativni strateški cilji razvoja slovenskega turizma:

- povečati prepoznavnost Slovenije kot zanimive, privlačne in varne turistične destinacije s pestrimi doživetji in raznovrstnimi oblikami turistične ponudbe na stičišču Alp in Jadrana,
- preoblikovati Slovenijo kot pretežno prehodno državo v deželo s prevladujočim names-titvenim turizmom,
- povečati vlogo znanja in izboljšati izobrazbeno strukturo zaposlenih na vseh področjih in ravneh razvoja slovenskega turizma,
- izboljšati prostorske pogoje za razvoj turizma na območjih, ki so strateškega pomena za razvoj turizma,
- ohranjati varovana naravna območja in opredeliti njihovo rabo za mirno, izobraževalno in doživljajsko pestro turistično ponudbo,
- izboljšati splošno kakovost in konkurenčnost slovenske turistične ponudbe, še posebej na varovanih območjih,
- povečati kakovost naravnih vrednot in kulturne dediščine, ki postaja pomemben sestavni del slovenske turistične ponudbe,— izboljšati ponudbo posteljnih zmožljivosti v planinskih kočah, v mladinskih domovih in kampih,
- povečati pestrost in kakovost ponudbe turističnih kmetij z raznovrstno dodatno ponudbo izdelkov domače obrti in ekološko pridelanih in predelanih živil,
- izpeljati investicijski cikel, ki bo temeljil na kakovostni obnovi obstoječih in izgradnji novih turističnih zmožljivosti.

2. Temeljni kvantitativni strateški cilji:

- povečati letni turistični promet na 1,6 mrd EUR do leta 2006,
- doseči dvakratnik povprečne letne gospodarske rasti Slovenije,
- izpeljati investicijski cikel v vrednosti 1.5 mrd EUR do leta 2010,
- povečati porabo povprečnega hotelskega gosta na 80 EUR/dan do leta 2006,
- povečati povprečno število nočitev za 7% letno do leta 2006,
- povečati povprečno zasedenosti hotelskih prenočitvenih zmožljivosti na najmanj 50% do leta 2006,
- povečati hotelsko ponudbo za 2500 postelj (4–5 zvezdic) v razvitih turističnih središčih,
- povečati ponudbo za 1500 kakovostnejših ležišč (3 zvezdice) v družinskih hotelih, v manjših hotelih, gostiščih, penzionih, zasebnih sobah in apartmajih,
- povečati število turističnih kmetij (izletniške turistične kmetije, vinotoči) na zmožljivost 6500 sedežev in število turističnih kmetij s prenočišči za najmanj 38 novih do leta 2006.

Kmetijstvo, gozdarstvo in prehrana

Naloge in cilji:

Pogajanja o novi finančni perspektivi EU 2007–2013. To je dogovor o ključnih prednostnih nalogah in okvirih proračunskih odhodkov EU za obdobje 2007–2013, od katerega je odvisen tudi finančni položaj Slovenije glede na proračun EU. V predlogu proračuna in politike za to obdobje so okolje, podeželje in kmetijstvo združeni pod naslovom Trajnostno upravljanje in ohranjanje naravnih virov, zato MKGP spremlja pogajanja o deležu teh vsebin v strukturi celotnih obveznosti proračuna EU in o nadaljnji razdelitvi sredstev za posamezne vsebine. Slovenija podpira stališče o prestrukturiranju sredstev za skupno kmetijsko politiko v smeri soočanja z novimi izzivi, povezanimi s pridelavo zdrave hrane in zaščito zdravja ljudi, in podpira povečanje sredstev za razvoj podeželja.

Promet

Resolucija o prometni politiki Republike Slovenije s podnaslovom "Intermodalnost: čas za sinergijo"

Splošni cilji prometne politike so:

- doseganje družbenega optimuma v delu, ki se nanaša na prometni direktorat,
- povečanje prometne varnosti in varovanja,
- učinkovita poraba energije in čisto okolje,
- povečanje obsega in kakovosti javnega potniškega cestnega in železniškega prometa,
- usklajeno delovanje celotnega transportnega sistema,
- vzpostavljane arhitekture inteligentnih transportnih sistemov z uveljavljanjem regionalnih, nacionalnih in evropskih posebnosti in interesov,
- zagotovitev potrebne prometne infrastrukture za kopenski in pomorski in zračni promet, ki bo sledil načelom trajnostnega in skladnega regionalnega razvoja,
- zagotovitev zanesljivega, varnega, cenovno konkurenčnega in okolju prijaznega transporta v tovornem in potniškem prometu,
- optimalno izkoriščanje razpoložljivih virov,
- vzpostavitev delovanja učinkov tržnega gospodarstva,
- prodaja državnih lastniških deležev in deregulacija povsod, kjer lahko zasebni ponudniki z načelom tržnega gospodarjenja zagotovijo konkurenčnejšo in kakovostnejšo storitev, pri čemer se stopnja varnosti ne sme znižati,
- natančno usmerjanje fiskalnih ukrepov za zagotavljanje tistih storitev, ki jih z načeli tržnega gospodarjenja ni mogoče zagotoviti.

Prostorski razvoj

Cilji:

1. Racionalen in učinkovit prostorski razvoj

1.1 Usmerjanje dejavnosti v prostoru na način, da ustvarjajo največje pozitivne učinke za prostorsko uravnotežen in gospodarsko učinkovit razvoj, socialno povezanost in kakovost naravnega in bivalnega okolja.

1.2 Zagotavljanje racionalne rabe prostora in varnosti prebivalstva v ustreznim načrtovanjem, večnamensko rabo in povezovanjem sektorjev.

1.3 Izboljševanje negativnih stanj v prostoru s prostorskimi in okoljskimi ukrepi.

2. Razvoj policentričnega omrežja mest in drugih naselij

2.1 Spodbujanje razvoja središč nacionalnega in regionalnega pomena kot središč regionalnih območij.

2.2 Spodbujanje funkcijske in infrastrukturne povezanosti mest in drugih naselij.

2.3 Zagotavljanje povezanosti urbanih naselij in njihovih zaledij z učinkovitejšo mobilnostjo, podprto z javnim potniškim prometom.

3. Večja konkurenčnost slovenskih mest v evropskem prostoru

3.1 Razvoj regionalnih razvojnih con za proizvodne in storitvene dejavnosti.

3.2 Učinkovito razmeščanje dejavnosti v naseljih z upoštevanjem lokacijskih možnosti in omejitev.

3.3 Zagotavljanje zadostnih količin različnih stanovanj v urbanih naseljih.

4. Kakovosten razvoj in privlačnost mest ter drugih naselij

4.1 Varna, socialno pravična, živa, zdrava in urejena mesta ter druga naselja.

4.2 Zagotavljanje kakovosti bivalnega okolja z vključevanjem kulturne dediščine v urejanje, prenovo in oživiljanje mest in drugih naselij.

4.3 Zagotavljanje kakovosti bivalnega okolja z ustrežno in racionalno infrastrukturno opremljenostjo, z razvito mrežo gospodarskih in storitvenih dejavnosti ter dostopnostjo do družbene javne infrastrukture.

4.4 Zagotavljanje ustrezne vodooskrbe prebivalcem na celotnem območju Slovenije.

4.5 Zagotavljanje varstva ljudi, premoženja, kulturne dediščine in okolja z ustreznim varstvom pred naravnimi in drugimi nesrečami.

5. Skladen razvoj območij s skupnimi prostorsko razvojnimi značilnostmi

5.1 Skladen razvoj regionalnih območij.

5.2 Povezanost obmejnih urbanih in drugih območij.

5.3 Skladen razvoj drugih območij s podobnimi ali skupnimi razvojnimi možnostmi in/ali problemi (obalna in hribovita, zavarovana in za zavarovanje predvidena območja, ogrožena zaradi naravnih procesov, širša mestna območja ipd.).

6. Medsebojno dopolnjevanje nalog podeželskih in urbanih območij

6.1 Izkoriščanje prostorskih možnosti podeželja za razvoj raznolikih gospodarskih dejavnosti na podeželju.

6.2 Dopolnjevanje nalog mesta in podeželja z razvojem dopolnjujočih dejavnosti.

7. Povezanost infrastrukturnih omrežij z evropskimi infrastrukturnimi sistemi

7.1 Boljša povezanost prometnih infrastrukturnih omrežij z evropskimi prometnimi koridorji.

7.2 Boljša povezanost elektro in drugih energetskega omrežij z omrežji sosednjih držav.

7.3 Izboljšanje telekomunikacijskih omrežij z zagotavljanjem pokritosti celotnega omrežja in navezovanje na mednarodna telekomunikacijska omrežja.

8. Preudarna raba naravnih virov

8.1 Varčna in večnamenska raba tal in virov.

8.2 Smotrna raba prostora za urbanizacijo in nadzor nad širjenjem urbanih območij.

8.3 Ohranjanje pridelovalnih možnosti tal za kmetijsko rabo.

8.4 Uravnotežena oskrba z mineralnimi surovinami.

8.5 Razmeščanje dejavnosti tako, da se zagotovi ravnovesje med možnostmi oskrbe in potrebami po vodi.

8.6 Spodbujanje rabe obnovljivih virov, kjer je to prostorsko sprejemljivo.

9. Usklajenost prostorskega razvoja s prostorskimi omejitvami

9.1 Usmerjanje prostorskega razvoja zunaj območij, ki jih ogrožajo naravne ali druge nesreče.

9.2 Preusmerjanje obstoječih dejavnosti zunaj območij, ki so ogrožena zaradi naravnih ali drugih nesreč, in izboljševanje zaščite pred posledicami naravnih in drugih nesreč.

10. Kulturna raznovrstnost kot temelj nacionalne prostorske prepoznavnosti

10.1 Spodbujanje ohranjanja in razvoja kulturne raznovrstnosti kot podlage za kakovostno nacionalno prostorsko prepoznavnost, kakovostno bivalno okolje in socialno vključenost.

10.2 Zagotavljanje dostopnosti do dediščine in s tem povečanje identifikacijskih, vzgojnih in gospodarskih možnosti ter njena trajnostna raba.

11. Ohranjanje narave

11.1 Spodbujanje ohranjanja biotske raznovrstnosti, naravnih vrednot in naravnih procesov kot bistvenih sestavin kakovostnega naravnega okolja.

11.2 Zagotavljanje ustrezne vključitve biotske raznovrstnosti in naravnih vrednot v gospodarjenje z naravnimi viri in prostorom.

11.3 Vzpostavitev omrežja posebnih varstvenih območij in zavarovanih območij.

12. Varstvo okolja

12.1 Vključenost posameznih sestavin varstva okolja v načrtovanje prostorskega razvoja dejavnosti.

12.2 Zagotavljanje komunalne opremljenosti obstoječih in novih zemljišč za gradnjo (vodovod, kanalizacija, čistilne naprave, sistemi ogrevanja in klimatizacije).

12.3 Racionalno ravnanje s komunalnimi in drugimi odpadki.

Priloga 6

Povezave med gonilnimi silami, pritiski, stanjem okolja in vplivi

PRIMER: Gonilne sile

ENERGETIKA

	zrak	voda	tla	Narava/biota
Fosilna goriva	<p>Gorenje → TGP → podnebni učinki/posledice</p> <p>Gorenje → emisije prašnih delcev in prahu, SO₂, H₂S, NO_x, CO, CO₂, CH₄, majhne količine težkih kovin in radionuklidov (premog) → slaba kakovost zraka, kisel dež in globalno segrevanje</p> <p>Skladiščenje in transport plina → uhajanje, eksplozije in ogenj</p> <p>Hladilni stolp → mikro podnebni vpliv</p>	<p>Proizvodnja elektrike → toplota od ohlajanja dviga temperaturo vode</p> <p>Rudarjenje → pritisk na razpoložljive vodne vire</p> <p>Izkop premoga → tekoči odpadki vsebujejo kisline in soli → onesnaženje voda</p> <p>Spiranje premoga → onesnaženje voda</p> <p>NO_x in SO₂ emisije → odlaganje → zakisljevanje in evtrofikacija vodnih teles</p> <p>zaloge premoga → onesnaževanje voda</p> <p>zlitja nafte in uhajanja → onesnaženje voda</p> <p>Gorenje utekočinjenega naftnega plina (LPG) → problemi z odlaganjem tekočih ostankov</p>	<p>Rudarjenje, objekti, cevovodi → fizične motnje → pritiski na izrabo tal</p> <p>Odlaganje kislih sestavin → povečanje kislosti tal</p> <p>Trdni odpadki in odlaganje pepela iz rudnikov premoga → onesnaženje podzemne vode in tal (prsti)</p> <p>Rudarjenje → usedanje tal</p>	<p>Izrabljanje fosilnih goriv → motenje naravnih habitatov, izkoriščanje divjih oz. naravnih območij za površinske izkope</p> <p>Odlaganje kislih sestavin → zakisljevanje → vplivi na rastline in živali</p> <p>Naključne nesreče z nafto → grožnje prostoživečim in obalnim pasom</p> <p>Rudarjenje, proizvodnja elektrike, odlaganje odpadkov in transportiranje (cevovodi, jekleni nosilci) → vizualen vpliv na krajino</p> <p>hladilni stolpi in prenosni kabli → vizualni vplivi</p>

PROMET

	zrak	voda	tla	Narava/biota
Cestni promet	<p>Gorenje naftnih produktov → emisije NO_x, CO, CO₂, VOCs, prašni delci → lokalni in globalni okoljski vplivi, učinki na zdravje</p> <p>NO_x in VOCs emisije → tropo-sferski O₃ in PAN raba in izpusti goriv in dodatkov → emisije svinca in VOCs (benzen)</p> <p>cestni promet → hrup in onesnažen zrak (in človeške žrtve)</p>	<p>Odtekajoča voda, ki vsebuje nafto, sol in topila iz cestnih površin → onesnažene površinske in podzemne vode</p> <p>NO_x in SO₂ emisije → zakislovanje ceste → modifikacija hidroloških sistemov</p>	<p>Gradnja cest → izguba tal za infrastrukturo servisnih postaj → pritisk in razdrobitev tal (kot vira)</p> <p>Prevoz nevarnih snovi → tveganje za nesreče → kontaminacija tal in človeške žrtve</p> <p>Zavržena vozila, odpadna olja, gume, akumulatorji → problem odlaganja</p>	<p>Izkopavanje materialov in gradnja cest → degradacija naravnega okolja</p> <p>Infrastruktura → delitev in ločevanje habitatov, možno oviranje migracij prostoživečih vrst</p>

PRIMER: Pritiski

Preglednica: Plini, ki povzročajo pojav tople grede in druge podnebne spremembe, njihov antropogeni izvir, relativni delež pri segrevanju ozračja zaradi človekove dejavnosti, čas, ki je potreben, da se odstranijo iz ozračja, ter napovedi do l. 2030.

Plin	Izvir	Delež pri segrevanju ozračja	Relativna učinkovitost glede na CO ₂	Življenjski čas (leta)	Napoved za leto 2030
ogljikov dioksid	fosilna goriva, promet, sežiganje biomase, krčenje gozdov	25%	1	100	količina: povečanje za 50% glede na danes; učinek: topla greda
klorofluorogljiki (CFC)	potisni plini v pršilkah, hladilniki	17%	15.000	60-130	količina: zmanjšanje zaradi prepovedi uporabe učinek: se bo zmanjšal
metan	pridelava riža, živinoreja, gozdovi, odlagališča odpadkov	19%	30	10	količina: povečanje za 50% glede na danes; učinek: topla greda

dušikovi oksidi	dušikova gnojila, požiganje gozdov	5%	200	150	količina: povečanje zaradi naraščanja prebivalstva; učinek: topla greda, smog, kisel dež
ozon (nižje plasti ozračja)	promet	7%	2.000	1-30 dni	količina: povečanje zaradi povečanja prometa; učinek: topla greda, poletni smog

dr. Matjaz Ravnik, Inštitut Jožef Stefan, E-pošta: matjaz.ravnik@ijs.si

Problematične kemikalije v vsakodnevni izdelkih

Alkil kositrne spojine/organo kositrne spojine: se uporabljajo kot antibakterijska sredstva in katalizatorji pri proizvodnji določenih plastičnih snovi, npr. v nekaterih PVC-jih in embalaži. So obstojni, bioakumulativni, kaže pa tudi, da motijo delovanje hormonskega sistema. Alkil kositrove spojine lahko napadejo imunski sistem in nevrone v možganih.

Bisfenol A: se uporablja pri proizvodnji oblog v pločevinkah za živila in pri pokrovcih, vsebujejo pa ga tudi polikarbonatne plastenke. Moti delovanje hormonskih žlez, sumijo pa tudi, da prizadene ženske in moške spolne organe.

Bromirani zaviralci gorenja: se uporabljajo v tkaninah, pohištvi in plastiki (npr. osebni računalniki), da preprečijo širjenje ognja. Večina teh snovi je obstojnih in se lahko kopičijo v telesu, za nekatere med njimi je ugotovljeno, da motijo delovanje hormonov. Zaradi izpostavljenosti brominiranim zaviralcem gorenja prihaja do motenj možganskega razvoja pri živalih.

Ftalati: se uporabljajo v velikem številu PVC izdelkov (npr. vinilne talne obloge, igrače), lepila in črnila ter kot topila v kozmetiki in proizvodih za telesno nego. Številni med njimi motijo delovanje hormonov, nekateri povzročajo tudi poškodbe jeter, ledvic ali testisov.

Alkilfenoli in njihovi derivati: se uporabljajo kot industrijski detergenti in tudi v nekaterih barvilih ter plastikah. Motijo delovanje hormonov in lahko poškodujejo imunski sistem.

Umetni mošusi: so dišave, dodane številnim izdelkom, kakor so parfumi, kozmetika in pralna sredstva. So obstojni in se kopičijo v telesu, nekateri tudi motijo delovanje hormonov. Lahko povzročijo poškodbe jeter in ovirajo delovanje možganov.

Trikosan: je antibakterijska kemikalija (včasih jo tržijo pod imenom "Mikroban"), ki jo dodajajo številnim izdelkom, tudi tekočim pralnim sredstvom in milom, ustnim vodam, krpam za posodo in deskam za rezanje. Zaznali so ga v materinem mleku in ribah, kar dokazuje, da se slabo razgrajuje v okolju in da lahko kontaminira naše telo.

Vir: UMANOTERA, Fundacija, Več informacij lahko dobite na naslovih:
http://www.foe.co.uk/resource/factsheets/chemicals_in_the_home.html <http://www.greenpeace.org.uk/Products/Toxics/chemicalhouse.cfm>
http://www.chemical-cocktail.org/index_en.asp

PRIMER: Vplivi**ZDRAVJE LJUDI**

Vplivi na zdravje	Povezave z izpostavljenostmi
infekcijska obolenja	okužena voda, zrak in živila povezave s podnebnimi spremembami
rak	onesnaženost zraka (PM), kajenje, nekateri pesticidi, azbest, naravni strupi, policiklični aromatski ogljikovodiki, nekatere kovine (arsen, kadmij, krom), sevanje (tudi sončno), radon, dioksini
bolezni srca	onesnažen zrak (ogljikov monoksid, ozon, PM), kajenje, ogljikov monoksid, svinec, hrup, prašni delci, hrana (z visoko vsebnostjo maščob – holesterol), stres
bolezni dihal, vključno z astmo	kajenje, žveplov dioksid, dušikovi oksidi, prašni delci, prizemni ozon, trosi gob, pršice, cvetni prah, dlaka, koža in iztrebki hišnih živali, vlaga
bolezni kože	UV sevanje, nekatere težke kovine, kakor so nikelj, pentaklorofenol, dioksini
sladkorna bolezen, debelost	hrana, zlasti z visoko vsebnostjo maščobe, nobene telovadbe
reproduktivne disfunkcije	PCB, DDT, kadmij, ftalati, snovi z vplivi na delovanje žlez z notranjim izločanjem, farmacevtski izdelki
razvojne motnje (plodov in otrok)	svinec, živo srebro, kajenje, kadmij, nekateri pesticidi, snovi z vplivi na delovanje žlez z notranjim izločanjem
motnje živčnega sistema	svinec, PCB, metilno živo srebro, mangan, nekatera topila, organski fosfor
dovzetnost na imunsko odpornost	UV-B sevanje, nekateri pesticidi
povečana občutljivost na kemikalije	večkratna izpostavljenost nizkim količinam kemikalij

Priloga 7

Preglednica priporočenih kazalcev

Okoljski kazalci 2005, Agencija RS za okolje

NARAVA IN POKROVNOST

- Raba tal in pokrovnost
- Poškodovanost gozdov in osutost dreves
- Velikost populacij ptic
- Ogrožene vrste
- Varovana območja narave
- Ocenjena škoda po naravnih nesrečah

MORJE

- Višina morja
- Kisik v pridnenem sloju
- Klorofil v morju
- Izlittja iz ladij
- Kakovost obalnih kopalnih voda

CELINSKE VODE

- Letna rečna bilanca
- Kakovost vodotokov
- Hranila v rekah
- Biokemijska potreba po kisiku in amoniak v rekah
- Fosfor v jezerih
- Nitrati v podzemni vodi
- Pesticidi v podzemni vodi
- Kakovost pitne vode
- Kakovost celinskih kopalnih voda
- Čiščenje odpadnih voda
- Raba vodnih virov

ZRAK

- Izpusti plinov, ki povzročajo evtrofikacijo in zakisovanje
- Izpusti predhodnikov ozona
- Kakovost zraka

PODNEBNE SPREMEMBE

- Poraba snovi, ki povzročajo tanjšanje ozonskega plašča
- Emisije toplogrednih plinov

- Padavine in temperature
- Ekstremni vremenski dogodki
- Spreminjanje obsega ledenika
- Dolžina letne rastne dobe

ODPADKI IN SNOVNI TOK

- Nastajanje komunalnih odpadkov
- Odloženi nenevarni odpadki
- Nastajanje nevarnih odpadkov
- Uvoz in izvoz nevarnih odpadkov
- Nastajanje in zbiranje odpadnih olj
- Ravnanje z odpadki
- Neposredni vnos snovi

KMETIJSTVO

- Poraba sredstev za varstvo rastlin
- Poraba mineralnih gnojil
- Kmetijskookoljski ukrepi
- Intenzivnost kmetijstva
- Kmetijska območja visoke naravne vrednosti

PROMET

- Obseg in zgradba potniškega prometa
- Obseg in zgradba tovornega prometa
- Vlaganja v prometno infrastrukturo
- Poraba končne energije v prometu
- Zunanji stroški prometa
- Ozaveščenost javnosti o vplivih prometa na okolje

TURIZEM

- Razvoj in razporeditev turizma
- Obisk naravnih znamenitosti

ENERGETIKA

- Poraba končne energije
- Obnovljivi viri energije
- Proizvodnja in poraba električne energije iz obnovljivih virov

INDUSTRIJA

- Podjetja z okoljskimi priznanji

INSTRUMENTI OKOLJSKE POLITIKE

- Odnos javnosti do okoljskih problemov

- Okoljske takse in druge dajatve za obremenjevanje okolja
- Poročanje okoljskih podatkov
- Ekošole

Skupni evropski kazalci

1. Zadovoljstvo ljudi z lokalno skupnostjo glede na:

- standard zgradb, razpoložljivost in zmožnost nakupa,
- zaposlitvene možnosti,
- kakovost in količino naravnega okolja,
- kakovost grajenega okolja,
- raven zdravstvene in socialne oskrbe,
- raven kulturnih, rekreacijskih in prostočasnih servisnih dejavnosti,
- standard šol,
- raven javnega potniškega prometa,
- možnosti sodelovanja pri lokalnem načrtovanju in v procesih odločanja,
- raven izkustva osebne varnosti.

2. Lokalni prispevek k podnebnim spremembam

- letne tone CO2 ekvivalenta emisij, ki se nanašajo na emisije CO2 po sektorjih – gospodinjstva, industrija, promet, terciarni sektor – in energetike ter emisije metana iz odpadkov v CO2 ekvivalentu.

3. Lokalna mobilnost in javni potniški promet

- število dnevniških voženj meščanov,
- % sistematičnih/nesistematičnih voženj (vožnje z razlogom),
- prevoženi km/osebo,
- porabljeni čas za mestne vožnje,
- % različnih vrst prevoza (avto, JPP, kolo, peš, motor, etc.),
- analiza voženj z osebnimi avti (način parkiranja, število oseb v avtu, razlog za izbiro vožnje z osebnim avtomobilom).

4. Dostopnost do odprtih območij in storitvenih dejavnosti (300 m razdalje in površina >5.000 m²)

- odprta lokalna območja: parki, kolesarske steze, peš cone, javno dostopni rekreacijski centri,
- osnovne servisne dejavnosti: zdravstvene ustanove, šole, avtobusne postaje, pekarnice in špicerije, odlagališča odpadkov in zbiralnice odpadkov.

5. Kakovost zraka

- koliko krat je presežena mejna vrednost onesnaževalcev zraka: SO₂, NO₂, PM, CO, O₃,
- ali obstaja načrt za izboljšanje kakovosti zraka in kako se izvaja (direktive 1999/30/EC, 2000/69/EC in 2002/3/EC).

6. Pot otrok v šolo in domov

- % otrok, ki hodijo peš, se vozijo s kolesom, z JPP, avtom ali drugo.

7. Trajnostno upravljanja v lokalni upravi in podjetništvu

- % organizacij, ki so vpeljale postopke ravnanja z okoljem,
- % organizacij, ki so vpeljale postopke ravnanja s socialnimi zadevami,
- % organizacij, ki so vpeljale postopke ravnanja z okoljem in s socialnimi zadevami,
- % velikih podjetij, ki so vpeljale postopke ravnanja z okoljem in/ali s socialnimi zadevami,
- % SME, ki so vpeljale postopke ravnanja z okoljem in/ali s socialnimi zadevami,
- % javnih ustanov, ki so vpeljale postopke ravnanja z okoljem in/ali s socialnimi zadevami,
- % NVO, ki so vpeljale postopke ravnanja z okoljem in/ali s socialnimi zadevami.

8. Obremenjenost s hrupom

- število ljudi, ki živijo v stanovanjih, kjer so izpostavljeni hrupu: 55–59 dB, 60–64 dB, 65–69 dB, 70–74 dB, >75, ločeno za ceste, železnico, zračni promet in industrijo,
- različni ukrepi za različne vire (Ldan, Lnoč),
- podatki o izvajanju ukrepov.

9. Trajnostna raba zemljišč

- % urbaniziranega ali umetno oblikovanega območja v primerjavi s celotnim mestnim območjem,
- velikost v m² opuščениh ali kontaminiranih območij,
- število prebivalcev /km² v urbaniziranem območju,
- % novogradnje na povsem novih območjih in % na opuščениh ali kontaminiranih območjih v primerjavi s celotno površino,
- obnove urbanih območij (število obnovljenih zgradb in v m², za novo uporabo, čiščenje kontaminiranih predelov),
- % zavarovanih območij glede na celotno urbano območje.

10. Proizvodi, ki podpirajo trajnostni razvoj

- poraba: % delež gospodinjstev, ki kupujejo trajnostne proizvode (vrsta/proizvod),
- dostopnost: število, vrste in % ponudnikov trajnostnih proizvodov,
- lokalna uprava: uporabljanje recikliranega papirja v pisarnah in obstoj postopkov, ki spodbujajo nakup izdelkov, označenih z oznako eko, ekološko pridelane hrane, energijsko učinkovitih naprav, izdelke pravične trgovine ter obisk javne menze, kjer servirajo eko hrano.

11. Ekološki odtis (angleško ecological footprint)

- ugotovitev potratnosti mesta ali mestne aglomeracije ali lokalne skupnosti.

Primeri izbranih kazalcev

Zrak

STANJE

- koncentracije SO₂ (srednja letna koncentracija),
- koncentracije NO_x (srednja letna koncentracija),

- koncentracije O₃ (srednja letna koncentracija),
- koncentracije benzena (srednja letna koncentracija),
- koncentracije toluena (srednja letna koncentracija),
- koncentracije trdnih delcev (PM₁₀),
- število dni s pojavom zimskega smoga na leto,
- število dni s pojavom poletnega smoga na leto,
- število dni s preseženimi mejnimi koncentracijami,
- onesnaženost zraka (urna mejna koncentracija).

PRITISKI

- emisije CO₂,
- emisije CH₄,
- emisije N₂O,
- emisije SO₂,
- emisije NO_x,
- emisije trdnih delcev,
- emisije CO₂/prebivalca.

Voda**STANJE**

- kakovost površinskih vodotokov (BPK, KPK, nitrati, fosfati, krom, nikelj, svinec) kot kakovostni razred,
- kakovost podtalnice,
- koncentracije pesticidov (srednja letna koncentracija),
- koncentracije nitratov (NO₃) (srednja letna koncentracija),
- koncentracije AOX (največja letna koncentracija),
- koncentracije LKCH (največja letna koncentracija)
- koncentracije kroma (srednja letna koncentracija),
- kakovost pitne vode v vodovodnem omrežju – % mikrobiološko neustreznih vzorcev,
- presežene mejne vrednosti merjenih fizikalno-kemijskih parametrov,
- površina in % vodovarstvenih območij,
- % poplavno ogroženih urbaniziranih površin.

PRITISKI

- letni odvzem vode,
- poraba pitne vode na prebivalca,
- poraba vode po dejavnostih,
- % izgub iz vodovodnih omrežij.

ODZIV

- % prebivalcev, priključenih na javno vodovodno omrežje,
- cena pitne vode,
- investicije v vodovodno omrežje.

Tla**STANJE**

- vsebnost težkih kovin (kadmij, svinec, cink, živo srebro, baker),
- vsebnost organskih snovi v tleh,
- vsebnost ostankov fitofarmaceutskih sredstev na vodovarstvenih območjih,
- % površin ogroženih tal zaradi erozije.

PRITISKI

- razmerje med pozidanimi in nepozidanimi površinami.

ODZIV

- % zavarovanih površin.

Narava

STANJE

- št. habitatnih tipov,
- % največje (5) naravovarstvene vrednosti habitatnih tipov,
- št. naravnih vrednot,
- % zavarovanih območij,
- delež zelenih površin v območjih urejanja naselij,
- delež prebivalcev, ki živijo manj kakor 300 m od javno dostopne zelene površine.

Odpadki

PRITISKI

- število in obseg divjih odlagališč odpadkov na VVO,
- količina odpadkov/prebivalca,
- količina zbranih nevarnih odpadkov,
- količina odloženih odpadkov na odlagališča odpadkov,
- razporeditev odpadkov (gospodinjstva, industrija, gradbeništvo),
- količina odpadnih vod iz odlagališča,
- ustrezno čiščenje odpadnih in izcednih vod z odlagališča.

ODZIV

- količina ločeno zbranih odpadkov,
- dostopnost ekoloških otokov (zbiralnic).

Komunalne odpadne vode

STANJE

- kakovost površinskih vodotokov (BPK, KPK, nitrati, fosfati,
- krom, nikelj, svinec) kot kakovostni razred vodotokov.

PRITISKI

- obremenjenost odpadne vode na CČN Zalog (skupno breme):
- amonijev dušik (kg/l),
- BPK5 (kg/l),
- KPK (kg/l),
- učinek čiščenja CČN Zalog:
- KPK (mg/l),
- BPK5 (mg/l),

- skupni dušik (mg/l),
- skupni fosfor (mg/l),
- količina odpadnih vod na CČN Zalog (m3),
- struktura odpadnih vod – gospodinjstva : gospodarstvo.

ODZIV

- % priključenih na kanalizacijsko omrežje,
- cena za čiščenje odpadnih vod v gospodinjstvih in gospodarstvu,
- investicije v kanalizacijsko omrežje in ČN.

Hrup**STANJE**

- % prebivalcev, obremenjenih s prekomernim hrupom.

ODZIV

- starost voznega parka mestnega potniškega prometa,
- % prebivalcev, ki jih hrup moti.

Energetika**PRITISKI**

- struktura potrebne primarne energije,
- proizvodnja : uvoz električne energije (%),
- struktura porabe končne energije po energentih,
- struktura porabe končne energije po sektorjih,
- energetska intenzivnost – celotna poraba energije na enoto BDP,
- (kgoe/1000 EUR) ali celotna poraba energije na prebivalca.

ODZIV

- % električne energije iz OVE v strukturi proizvedene električne energije,
- % gospodinjstev, priključenih na plinovodno omrežje,
- poraba zemeljskega plina v gospodinjstvih.

Industrija**ODZIV**

- število podjetij z okoljskimi standardi,
- % podjetij z okoljskimi standardi med zavezanci za spremljanje,
- % proračunskih sredstev, namenjenih promociji sistemov ravnanja,
- ravnanje z okoljem v podjetjih, okolju prijazna delovna mesta, produkti.

Kmetijstvo**STANJE**

- površina (ha) in % kmetijskih zemljišč (po kategorijah),
- kmetijska površina na prebivalca (ha),
- onesnaženost tal.

PRITISKI

- intenzivnost kmetijstva (GVŽ/ha kmetijskih zemljišč) na VVO,
- poraba umetnih gnojil in zaščitnih sredstev na VVO na ha,
- poraba vode za namakanje kmetijskih površin,
- % namakalnih površin med obdelovalnimi površinami,
- letni posek lesa (% od prirasta).

ODZIV

- % kmetijskih zemljišč, ki se obdelujejo po načelih ekološkega kmetijstva,
- % kmetijskih zemljišč, ki se obdelujejo po načelih integriranega kmetijstva.

Promet

STANJE

- dolžina urejenih kolesarskih poti,
- dolžina pobarvanih kolesarskih poti,
- število obeležb mirujočega prometa.

PRITISKI

- delež emisij (NO_x, benzen, CO₂) iz prometa,
- povprečna starost osebnih vozil,
- delež vozil z dizelskim motorjem,
- prometne obremenitve glavnih cest (PLDP),
- število registriranih vozil na območju občine,
- število javnih parkirnih mest,
- % prebivalcev, obremenjenih s prekomernim hrupom zaradi prometa,
- emisije NO_x,
- emisije CO₂/prebivalca,
- zasedenost parkirišč P&R,
- zasedenost javnih parkirišč v mestu,
- zasedenost parkirnih hiš,
- število nepravilno parkiranih avtomobilov.

ODZIV

- dostopnost do postajališč mestnega potniškega prometa,
- (% prebivalcev znotraj 500 m območja),
- število uporabnikov javnih prevoznih sredstev.

Zdravje

STANJE

- površina zelenih površin na prebivalca.

ODZIV

- dostopnost javnih zelenih površin,
- (% prebivalcev znotraj 300 m območja okoli večjih zelenih površin),
- dostopnost osnovnih zdravstvenih storitev,
- število mrtvih v prometnih nesrečah,

- število obolenj dihal,
- število bolezni srca in ožilja.

Uprava

ODZIV

- zadovoljstvo občanov z lokalno skupnostjo (anketiranje),
- % občinskega proračuna, namenjenega organizaciji varstva okolja,
- število projektov s sodelovanjem več oddelkov mestne uprave,
- stopnja obveščenosti, zadovoljstvo z delovanjem GJS,
- izpolnjevanje zavez mednarodnih konvencij,
- izpolnjevanje zavez Aalborške listine (listina o vzpostavljanju trajnostnih evropskih mest),
- % proračunskih sredstev, namenjenih promociji sistemov,
- ravnanja z okoljem v podjetjih, okolju prijazna delovna mesta, produkti,
- pridobljena sredstva iz občinskih okoljskih taks,
- število izvedenih projektov na medobčinski/regionalni/ mednarodni ravni,
- vključenost vseh občin/zainteresirane javnosti/države v sprejemanje občinskih strateških dokumentov.

Ozaveščanje

STANJE

- dostopnost informacij o okolju.

ODZIV

- vključenost v projekte in prireditve z okoljsko vsebino,
- število ljudi, vključenih v proces sprejemanja strateških odločitev, ki lahko vplivajo na njihovo življenje,
- število okoljskih izobraževalnih programov v šolah, za širšo javnost.

Kazalci iz Aalborške listine

Atributi	Indikatorji urbanega vzorca	Indikator
1. prebivalci urbanih območij	a) prebivalci b) gostota poselitve	– število prebivalcev v mestu in v somestju – število prebivalcev/km ² – vrste poselitvenih vzorcev
2. izraba prostora	a) celotno območje b) celotno grajeno območje c) prsto območje d) prometna infrastruktura	– v km ² – v km ² – izrabljena zemljišča – v km ² – % zelenih površin – % vodnih površin – dolžina avtocest v km – dolžina železnic v km – % celotnega urbanega območja
3. zapuščena območja	celotno območje	– v km ² – % celotnega urbanega območja
4. obnovljena urbana območja	celotno območje	– v km ² – % celotnega urbanega območja
5. urbana mobilnost	a) »modal split« b) potovalni vzorci c) količina prometa	– število in povprečna dolžina poti v km/ prebivalca/ dan – število vozačev, ki prihajajo v mesto in odhajajo iz njega – % vozačev od celotnega števila urbanega prebivalstva – celotni promet ter vhodno in izhodno število vozil v km
6. voda	a) poraba vode b) odpadna voda	– poraba/ prebivalca v litrih/dan – % podzemnih vodnih virov v celotnem deležu oskrbe – % stanovanj, priključenih na kanalizacijo – tevilno in zmogljivost ČN in stopnja čiščenja
7. energija	a) poraba energije b) proizvodnja energije	– poraba elektrike v GWh / leto – poraba energije glede na vrsto goriva in po sektorjih – število in vrsta proizvodnega obrata (moč + toplota) v somestju

Evropska agencija za okolje (EEA)

Ključne okoljske kazalce je mogoče najti na spletnem naslovu:

http://themes.eea.europa.eu/indicators/all_indicators_box

Seznam kmetijskookoljskih in prometnookoljskih kazalcev

Kmetijstvo

Intenzivnost kmetijstva
 Poraba sredstev za varstvo rastlin
 Poraba mineralnih gnojil
 Kmetijska območja visoke naravne vrednosti
 Kmetijskookoljski ukrepi
 Varovana območja narave
 Površine zemljišč z okoljskim kmetovanjem
 Izobrazbena raven na kmetijskih gospodarstvih
 Poraba energije v kmetijstvu
 Sprememba rabe zemljišč
 Način gospodarjenja na kmetijah
 Specializacija in diverzifikacija kmetijstva
 Izpusti amoniaka v kmetijstvu
 Izpusti metana in diduškovega oksida
 Biotska raznovrstnost – kmetijske rastline
 Biotska raznovrstnost – domače živali
 Kakovost tal
 Nitrati v podzemni vodi
 Fitofarmacevtska sredstva in njihovi razgradnji produkti v podzemni vodi
 Delež kmetijstva v izpustih toplogrednih plinov

Promet

Obseg in zgradba potniškega prometa
 Obseg in zgradba tovornega prometa
 Poraba končne energije v prometu
 Vlaganja v prometno infrastrukturo
 Zunanji stroški prometa
 Ozaveščenost javnosti o vplivih prometa na okolje
 Onesnaženje morja zaradi pomorskega prometa
 Vpliv prometa na kakovost zraka
 Izpusti plinov v zrak zaradi prometa
 Izpusti toplogrednih plinov iz prometa
 Število prometnih nesreč, žrtev in poškodovanih v cestnem prometu
 Lastništvo osebnih avtomobilov
 Starost voznega parka
 Uvajanje alternativnih goriv
 Institucionalno sodelovanje med sektorji in sodelovanje javnosti
 Povezovanje prometne in okoljske politike

Priloga 8

Orodje za načrtovanje procesov sodelovanja javnosti (prirejeno po IAP2)

Pojasnila za uporabo orodja (Tabela 2)

1. Cilj procesa:

Kakšen je cilj procesa priprave dokumenta?

Primer: Pripraviti občinski program varstva okolja, ki ga bodo podprli vsi pomembni deležniki in bo uravnotežil potrebo po varovanju okolja in narave s potrebo po gospodarskem in družbenem razvoju.

2. Odločevalci:

Kdo ima formalne pristojnosti za sprejem dokumenta?

3. Javnost:

Kateri posamezniki ali skupine posameznikov, organizacije ali politične enote imajo interes pri rezultatu odločitve?

Na koga ima odločitev (neposreden ali posreden) vpliv ali pa jo oni zaznavajo kot takšno? (Tudi notranji zainteresirani so javnost – posamezniki, ki delajo v ali za organizacijo, ki odloča)

4. Pomen odločitve:

Ali je odločitev za javnost velikega, srednjega ali manjšega pomena?

Kolikšen je pričakovani vpliv odločitve na javnost?

5. Stopnja spornosti:

Ali pričakujemo, da se bodo v javnosti pojavila nasprotujoča stališča glede pričakovane odločitve?

6. Razpon vrednot, interesov in stališč:

Kakšne vrednote in interese bodo v procesu zastopali predstavniki različnih interesnih skupin oz. javnost?

7. Zaželeno stopnja sodelovanja javnosti: Notranje

Na kateri stopnji bi odločevalci oz. izvajalci procesa želeli sodelovanje javnosti?

V pomoč pri odgovorih Spekter sodelovanja javnosti po IAP2

8. Zaželeno stopnja sodelovanja javnosti: Zunanje (javnost)

Na kateri stopnji bi ključna javnost (zainteresirani) želela sodelovanje javnosti?

9. Zunanji politični vplivi:

Ali obstajajo nadrejeni okviri za odločitev, ki jo sprejemamo? (pri OPVO so ti okviri vsekakor nacionalna zakonodaja in zakonodaja EU ter programi – s stališča

sodelovanja javnosti je pomembno, da se odločevalci in javnost zavedajo, v kakšnih okvirih svobode se gibljejo.)

10. Določena stopnja sodelovanja javnosti:

Ko smo evidentirali želeno stopnjo odločevalca oz. pripravljavca in javnosti, se je treba odločiti, na kateri stopnji bo proces dejansko potekal.

11. Splošni cilji sodelovanja javnosti:

Katere cilje želimo, da izpolnjuje proces sodelovanja javnosti? (za pomoč glej tabelo zgoraj)

12. Splošna obljuba javnosti:

Kaj obljubljam javnosti v procesu sodelovanja javnosti? (za pomoč glej tabelo zgoraj)

13. Koraki v procesu/stopnja sodelovanja

Na katere korake lahko delimo proces priprave dokumenta s stališča sodelovanja javnosti? Na kateri stopnji sodelovanja javnosti poteka posamezni korak?

14. Cilji sodelovanja javnosti

Katere cilje želimo, da izpolnjuje proces sodelovanja javnosti na posameznem koraku?

15. Orodja in tehnike

Katere cilje želimo, da izpolnjuje proces sodelovanja javnosti na posameznem koraku?

Spekter sodelovanja javnosti

IAP2 (Združenje za sodelovanje javnosti) določa pet stopenj sodelovanja javnosti (glej tabelo 1). Značilnosti sodelovanja višje na lestvici so, da ima javnost več pristojnosti, svobode in vpliva, je bolj zgodaj vključena v proces (ki mu je treba zato posvetiti več časa in finančnih in človeških virov). Posledično pripadnost in podpora sprejeti odločitvi naraščata in s tem učinkovitost njenega izvajanja. Če torej za izvajanje programa potrebujemo podporo javnosti, je priporočljivo, da je javnost vključena čim bolj visoko na lestvici. V različnih korakih procesa lahko sodelovanje poteka na različnih stopnjah.

TABELA 1: Spekter sodelovanja javnosti po IAP2

Naraščajoča stopnja vpliva javnosti >>>>

INFORM	CONSULT	INVOLVE	COLLABORATE	EMPOWER
Informiranje	Posvetovanje	Vključevanje	Sodelovanje	Prenos odločevalske moči na javnost
Cilj sodelovanja javnosti:	Cilj sodelovanja javnosti:	Cilj sodelovanja javnosti:	Cilj sodelovanja javnosti:	Cilj sodelovanja javnosti:
Javnosti nuditi objektivne informacije, da bi ji omogočili razumevanje problema, alternative, priložnosti in/ali rešitve.	Pridobiti povratne informacije o analizah, alternativnih rešitvah in/ali predlogih odločitev.	Delati skupaj z javnostjo skozi celoten proces, da bi zagotovili dosledno razumevanje in upoštevanje stališč in želja javnosti.	Partnersko sodelovati z javnostjo v celotnem procesu, vključno z razvojem alternativnih različic in izbiro najboljših rešitev.	Prenesti končno moč odločanja na javnost.
Obljuba javnosti:	Obljuba javnosti:	Obljuba javnosti:	Obljuba javnosti:	Obljuba javnosti:
Informirali vas bomo.	Informirali vas bomo, poslušali in upoštevali vaša stališča in želje. Obveščali vas bomo o vplivu vaših prispevkov na odločitev.	Delali bomo skupaj z vami, da bi zagotovili neposredno upoštevanje vaših mnenj in želja v pripravljenih alternativnih rešitvah in vas obveščali o vplivu vaših prispevkov na odločitev.	Od vas bomo pričakovali neposredne nasvete in ustvarjalne rešitve pri oblikovanju alternativ in v največji možni meri bomo vključili vaše predloge v odločitev.	Sprejeli in izvedli bomo to, kar boste odločili vi.
Primeri tehnik:	Primeri tehnik:	Primeri tehnik:	Primeri tehnik:	Primeri tehnik:
Informacijski listi Spletne strani »Odpрте hiše«	Pripombe javnosti Fokus skupine Ankete Javna srečanja	Delavnice	Posvetovalni odbori Vzpostavlanje soglasja Participatorno odločanje	»Porote« Referendumi Delegirane odločitve

TABELA 2: Orodje za načrtovanje procesov sodelovanja javnosti (prirejeno po IAP2)

1. Cilj procesa:		2. Odločevalci:	3. Javnost:
4. Pomen odločitve:	5. Stopnja spornosti:		6. Razpon vrednot, interesov in stališč:
7. Zaželeno stopnja sodelovanja javnosti: Notranje	8. Zaželeno stopnja sodelovanja javnosti: Zunanje		9. Zunanji politični vplivi:
10. Določena stopnja stopnja sodelovanja javnosti:	11. Splošni cilji sodelovanja javnosti:		12. Splošna objuba javnosti:
13. Koraki v procesu/ stopnja sodelovanja	14. Cilji sodelovanja javnosti		15. Orodja in tehnike
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
16. Program vrednotenja			
Vrednotenje procesa	Ključni rezultati		Kazalci
Vrednotenje rezultata	Relevantni cilji sodelovanja javnosti		Kazalci

Kratice

ARSO	Agencija Republike Slovenije za okolje
BAT	Best Available Technologies (najboljše razpoložljive tehnike)
BDP	Bruto domači proizvod
CPVO	Celovita presoja vplivov na okolje
DPSIR	Koncept nudi osnovo za analizo skupnih okoljskih dejavnikov ter vključuje naslednje sestavine: gonilne sile, pritiske, stanje, vplive, odzive
DRP	Državni razvojni program
DSM	Demand Side Management - Izvajanje ukrepov učinkovite rabe pri uporabnikih s strani podjetij za oskrbo z energijo
EAP	Environmental Action Programme (Okoljski akcijski načrt)
EIONET-SI	Environmental Information and Observation Network- Informacijsko in komunikacijsko omrežje za poročanje o okolju
EMAS	Environmental Management and Auditing Scheme (sistem za okoljsko ravnanje in presojo)
EnSvet	Energetsko svetovanje (pisarne)
IAP2	Association for Public Participation (Združenje za sodelovanje javnosti)
IPPC	Integrated Pollution Prevention and Control (Celovito preprečevanje in nadzorovanje onesnaževanja)
JPP	Javni potniški promet
KPV	Katalog podatkovnih virov o okolju
LA 21	Lokalna Agenda 21
LEK	Lokalni energetske koncept
MO	Mestna občina
MOL	Mestna občina Ljubljana
MOM	Mestna občina Maribor
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
NPVO	Nacionalni program varstva okolja
NRP	Načrt razvojnega programa
OLN	Občinski lokacijski načrt
OPS	Operativna projektna skupina
OPVO	Občinski program varstva okolja
OVE	Obnovljivi viri energije
P&R	Park & Ride, "parkiraj in se pelji": parkirni prostor na obrobju mesta, z avtobusno povezavo s središčem
PRO	Prostorski red občine
PVO	Presoja vplivov na okolje
SKIP	Skladišče digitalnih kart in rastrskih podlag
SMART	Cilji, ki so jasni, merljivi, sprejemljivi, uresničljivi in časovno določeni
SOS	Skupnost občin Slovenije
SPR	Strategija prostorskega razvoja
SPRO	Strategija prostorskega razvoja občine
SRS	Strategija razvoja Slovenije
STR	Strategija trajnostnega razvoja
TGP	Toplogredni plini
URE	Učinkovita raba energija
ZON	Zakon o varstvu narave
ZUReP	Zakon o urejanju prostora
ZVO	Zakon o varstvu okolja
ZZV	Zavod za zdravstveno varstvo